

Frizesabony
1935-ös
monográfiája

ÍRTA: PÁSZTOR JÁNOS OKLEVELES TANÍTÓ

Fiixesabony
1935-ös
monográfiája

**HELYI ÉRTÉKEK BEMUTATÁSA, ... HAGYOMÁNYÖRZÉS CÉLJAIT SZOLGÁLÓ FEJLESZTÉSEK TÁMOGATÁSA
LEADER PÁLYÁZAT TÁMOGATÁSÁVAL**

MEGJELENIK 1000 PÉLDÁNYBAN

KIADJA: FÜZESABONY VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

FÜZESABONY, 2012.

FELELŐS SZERKESZTŐ: SIPOS ATTILA

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: TOMPA TAMÁS

NYOMDAI KIVITELEZÉS: GARAMOND KIADVÁNSZERKESZTŐ STÚDIÓ, EGER

ISBN 978-963-08-5229-6

Előszó

Kedves Olvasó!

Hiánypótló kötetet tart most a kezében. Pásztor János okleveles tanító 1934–35-ben arra vállalkozott, hogy tükröt állít kora helyi viszonyainak, összegzi mindazon ismereteket, amelyek jellemezték községünket az 1930-as években. Rengeteg fontos statisztikai adat mellett szubjektív véleményt ad a település lakóiról, kulturális életéről, népjellemről, amely persze sokszor lehetett sértő, bántó kortársai olvasatában. Kritikus hangvételét az utókor talán másként értékeli, hisz szociológiai igényű részletezései, a helyi társadalmat kívülről vizsgálni kívánó törekvése számunkra fontosabbak. Hosszú idők távlatából felértékelődik persze az is, hogy fiatal helyi értelmiségi hogyan látja környezetét; a maradiságra hajló életmód és mentalitás bemutatása mellett megjelennek a jelent és jövőt formáló közösségi értékek, gazdasági jellemzők, amely önkéntelenül is végső összegzésre készíti a szerzőt. Szemléletmódja adekvát a korszak általános történelem és politikai szemléletével, melytől elhatárolódhat az utókor, a dolgozat értékéből mit sem levonva.

Aki a korábbi évtizedekben még a számítógép világa, lehetőségei nélkül látott hozzá a község történelmének kutatásához – felsőoktatási hallgatóként, kíváncsi diákként, vagy munkájához adatokat kereső dolgozóként – az tudja igazán, milyen érték volt az a néhány oldal, amely a Pásztor-féle kéziratból nyilvánosságra került Sziklai János bácsi jóvoltából. Diákok tucatjai olvasták érdeklődéssel Füzesabony töredékes monográfiáját a nyolcvanas években, köztük én is. Helytörténeti könyvtárosként mindent megadtam volna a teljes anyagért, melyet sok lehetséges helyen, még az Országos Széchényi Könyvtárban is kerestünk – sikertelenül.

1999-ben szerencsés véletlennek köszönhetően ismerkedtem meg a Pásztor család egyik tagjával, majd Pásztor Judit, volt osztályfőnököm – Pásztor János lánya – segítségével jutottam a teljes monográfiához. A kéziratot anyag gépelésében Bodnár Szilvia volt segítségemre, majd 2004-től könyvtáros közreműködéssel, a Megyei Könyvtár digitális könyvtárának részeként került fel az internetre. Azóta több ezren töltötték le és ismerték meg Füzesabony történelmét és jellemző helyi viszonyait bemutató írást.

Könyvtárosként régi tervem, vágyam volt a monográfia papír alapú megjelentetése, melyre 2012-ben, a kézirat elkészülte után 77 évvel kerülhet sor egy Leader pályázat támogatásának köszönhetően. A korabeli kéziratot monográfia rajzos, fotós mellékletekkel volt ellátva, melyek sajnos már nincsenek meg. Ezeket hivatott valamelyest pótolni az utókor történelemkutatásának eredményei, levéltári stb. forrásjegyzék, melyet lábjegyzetben jelentettünk meg. Az eredeti szöveget kiegészítő lábjegyzetek mellett illusztrációként, korszakhoz illeszkedő fotókkal láttunk el, ezek a korábban könyvtár égisze alatt működő Helyismereti Baráti Kör, lelkes füzesabonyi lakosok és saját gyűjtemés korabeli dokumentumai.

A Pásztor monográfia tehát 77 év után révbe ért, érdekes olvasnivalót jelentve minden generációnak, mindamellettt értékes forrásdokumentumként, alpműként használható.

Köszönöm a Pásztor családnak a készséges együttműködést, Pásztor János életrajzához szükséges dokumentumok, fotók rendelkezésre bocsátását!

Szeretném megköszönni Boci Jánosnak is azt a lelkes hozzáállást, mellyel a kiadvány megjelentetésében segédkezett. Kutatásai alapján sok levéltári forrásjegyzéket tudtam a lábjegyzetekbe beépíteni, szakmai ismereteivel segítette a szerkesztői munkát.

Fogadják az utókor érdeklődésével, információéhesen, mintsem kritikusan a helytörténeti kötetünket!

Sipos Attila
szerkesztő, alpolgármester

TARTALOM

FÜZESABONY KÖZSÉG MONOGRÁFIÁJA	7
I. TERMÉSZETI VISZONYOK	8
II. FÜZESABONY TÖRTÉNETE	12
III. NÉPESSÉG	19
IV. LELKÜLET—KULTÚRA	22
V. CSALÁD	30
VI. TÁRSADALMI TAGOZÓDÁS, ÉLETSZÍNVONAL	36
VII. KÖZÜLETEK ÉS AZ EZEKHEZ VALÓ VISZONY	38
VIII. BIRTOKVISZONYOK	43
IX. A KÖZSÉG JELENTŐSÉGE, KAPCSOLATAI ÉS VONZÁSTERÜLETE	55
X. TANULSÁGOK ÖSSZEFOGLALÁSA	56
PÁSZTOR JÁNOS ÉLETRAJZA	59
Az 1920–30-as Évek képei	61

*Füzesabony
község
monográfiája*

ÍRTA: PÁSZTOR JÁNOS OKLEVELES TANÍTÓ 1934–35-BEN

FÜZESABONY FEKVÉSE ÉS RÖVID ÁTTEKINTÉSE

Füzesabony a Nagy-Alföld északnyugati szélén, Heves vm. egri járásában, Eger várostól délre, (17 km-re) az Eger-patak mellett fekszik. A szűkebb értelemben vett belsőség¹ az Eger- és Laskó-patakok között terül el. Határát környezik az északra fekvő dombos Kerecsend 8,5 km, Maklár 8 km, Borsod vm-ben Szihalom 7,5 km, délkeletre Mezőtárkány 5 km, délre Dormánd 3 km, délnyugatra Erdőtelek 12,5 km, nyugatra Kál 14 km-nyire.²

A budapest–miskolci országút I alakban vágja át³. A budapest–miskolci vasútvonal⁴ két részre osztja. Határa síkság.

Tengerfeletti magassága: 110 méter.

Földrajzilag az északi szélesség 47° 45', a keleti hosszúság 20° 05'-én fekszik.⁵

Településformája zárt. Városias része nincs. Állomása nagy. Vasúti gócpont. Nagyközség. Lakóinak száma 1930. évi népszámláláskor 6398. (belterületen 6112, Szikszó pusztán 286.) A népesség többsége földműves. Határának területe 7440 kat. hold.

A község újabb települése a vasúttól északra elterülő Újtelep. Az Újtelep a háború után épült⁶.

I. TERMÉSZETI VISZONYOK

I. 1. GEOLÓGIÁJA⁷

Füzesabony határa síkság. Közvetlenül a Nagy-Alföld északi részén fekszik. Hegyvidék és alföld között. A legközelebb fekvő község Füzesabonytól Maklár. Maklár keleti és nyugati határát szőlődombok alkotják. A szőlődombok dél felé mind jobban és jobban laposodnak. Füzesabony határának északi szélénél már teljesen beleolvadnak az Alföld síkságába.

Az Alföld és hegyvidék közötti törés illetve hajlás jellemzi geológiai felépítését. A hajlást élesen megvilágítja a két artézi kút rétegrajza közötti különbség. A két kút rétegrajzát mellékelem. A régebben fúrt és az új artézi kút egymástól észak–déli irányban áll. Távolságuk kb. 1 km.

Az újabb kút rétegrajza pontosabb, mint a régié. A pontosság úgy értendő, hogy az új kút fúrásakor minden rétegváltozást feltüntettek. A régi kút fúró mestere valószínűleg tetszés szerint csinált rétegvizsgálatot és e szerinti jegyzést. Geológiai felépítését egyébként üledékes kőzet alkotja. Jellemző az Alföld északi szélének rétegfelépítésére.

A két kút mélysége megközelítően egyezik. Az északabbra fúrt 270 m (régi), az állomástól délre fúrt 283 m (újabb). A régi kútból percenként kb. 130 l, az újból 250 l víz ömlik.

¹ Belterület. Belsőségnek nevezték régen a lakott területet.

² Szihalom 1950-től tartozik Heves megyéhez

³ Az úgynevezett Lestál kanyarról van szó, a Kerecsendi és a Szihalmi utak találkozásánál. Ez volt a régi 3-as számú főút. (1. telektulajdonos a Kerecsendi–Szihalmi út kanyarulatában Lestál János volt.)

⁴ 1870. év január 09-én indult meg a vonatközlekedés Hatvan és Miskolc között. Forrás: Bocsi János: Füzesabony történetében milyen változásokat hozott a vasút megjelenése. Szakdolgozat.

⁵ Mai internetes földrajzi helymeghatározás szerint Északi szélesség 47° 45' Keleti hosszúság 20° 25'

⁶ Mint tudjuk „Az Isten éltesen Telep 100. Születésnapodon” c. kiadványból a Majzik-féle lakásokat 1911. év november 02-án adták át.

⁷ A jelzett földtani és egyéb mellékletek nem maradtak meg a kézirattal.

A rétegrajz több helyen lignitréteget mutat. A lignit elég vastag rétegben mutatkozik. Kár, hogy olyan fiatal és mélyrétegű.

I. 2. TERMŐTALAJ

Füzesabony lakossága túlnyomóan földműveléssel foglalkozik. Igen fontos kérdés tehát, hogy milyen határának a termőtalaja. Földrajzi fekvése után a legfontosabb tényező a talaj minősége.

Az egykor mezősígi talaj erdőtalajjá, majd pedig az erdők kiirtása után újra mezősígi talajjá lett. Ez a mezősígi talaj már mesterséges volt. Az erdőt az ember azért irtotta ki, hogy a helyét megművelje. Tervének az éghajlat is kedvezett.

A volt erdőtalajban a művelés folytán a humusz megszaporodott, miáltal sötétebb színezetet nyert. Az egész határ altalaja lösz eredetű. A meszes altalaj legközelebb van a réti homokos agyag alatt, ahol a feltalaj és az altalaj egyformán mészből gazdag. Másutt, különösen a mészből szegény agyagos homok és vályog talaj alatt a mésztalaj jóval mélyebben jelentkezik. Néhol egy méterrel is találnak több-kevesebb mésztartalmat.

A mellékelt talajtérképen legnagyobb kiterjedésűnek a barna és fekete színárnyalatú vályogtalajt látjuk. A kettő közül a barnás árnyalatú, kötöttebbnek látszó és kevesebb humusztartalmú, mint a feketésszürke vályog, amelyet elég gyakran a fekete színű réti agyagos-homoktalajú érfenek és laposok tartkítanak. Ilyen a régi Panyiti és egész folyásának területe. Ezek a vályogtalajok általában mészszegényeknek mondhatók. Az altalajban a meszes réteg különböző rétegben jelentkezik. E célból végzett talajfúrások szerint a meszes réteg 50–100 cm-nél található.

A barna színű vályog alatt az északi uradalom talajfúrásai szerint 90 cm-nél mésztartalmú réteget találtak. Az 1. számú talajtérképmetszet mutatja.

A 2. számú szerint sem volt még 80 cm-nél mésztalaj.

A 3., 4., 5., 6. számú talajkeresztmetszetek a fekete-szürke vályog területéről származnak. A 3. és 6. számú talajkeresztmetszetet ugyanegy területnek egymástól távollévő részén vették föl. Ugyanezen terület mélyebb fekvésű helyeiről a 4. és 5. számúak származnak. Ezen vályogterületre esik a községi közlegelőn a Kettős-halom nevű két párhuzamos hosszanti emelkedés, amelynek kb. 40 cm-es feltalaja alatt mészdús altalaj van. Száraz állapotban erősen fehér, amit építkezéseknél használnak fel előnyösen. A Kettős-halomtól északra a Csárdatöredéknek nevezett part aljában elterülő proletárföldek szélén, az előbbihez hasonló meszes homok altalaja a felszínhez közel található. Ezen vályog talajterülettől nyugatra a magasabb fekvésű szárazabb barna vályogos homok helyezkedik el. Az erről készült talajmetszetek közül hármat, a 7., 8. és 9. számúakat látjuk a mellékleten. A községnek legtávolibb és legkisebb értékű földjei ezek, mégis jók mind. Különösen tanyás gazdálkodással biztos és jóval magasabb termések ezeken volnának előállíthatók.

Homokos vályog terület van még két kisebb helyen. Ezek színben eltérőek, de éppúgy mészszegények, mint az előbbie, ezeknek az altalajuk mutat nagyobb kötöttséget, nagyobb agyagtartalmuknál fogva. A község határának délkeleti részén mély fekvésű réti, homokos agyag földek terülnek el. Ennek a talajtípusnak keresztmetszetét a 10-es számú táblázat mutatja. A Dongó, a Négyrendes és a Denár olyan részei a határnak, ahol a vadvíz miatt savanyú füves kaszálók voltak, amelyeket az idén, 1935. nyarán lecsaptak.

A község határáról mondottak után megállapíthatók és megerősíthetjük az érdekelt földművelők ama véleményét, hogy a füzesabonyi határban „egy marokkal sincs rossz föld.” Még a foltonként előforduló szikesnek mondott földek is jól művelhetők, kielégítő termést adók. Ezeket a szórványosan előforduló, por szik és szikes hajlamú földeket a talajmetszetek helyeit mutató térképen jelzettek. A közlegelőn és az uradalmi legelőn találhatók leginkább.

I. 3. VÍZRAJZ

Füzesabony folyóvízben nem mondható szegénynek, mert határán 2 patak folyik keresztül. Az Eger-⁸ és a Laskó⁹-patak. Az Eger- patak bővebb vízü és árasztani is lehet. Vízi erejét malomhajtásra használják. A Laskó-patak sekélyebb, alacsonyabb és lassúbb folyású, mint az Eger. A község határa a Tisza folyamterületéhez tartozik.

Az Eger-patak tisztátalansága miatt a Denárban jelentkeztek jelentékenyebb károk, amit részben a patak medrének tisztításával és a vadvíz lecsapolásával igyekeztek javítani. A lecsapolást az állami kultúrmérnök-ség végezte, állami költségen. A csatornákat a kataszteri térképen feltüntettem.

Az egi hatóságok rendelkezésére bocsátott inségmunka-pénzből 6000 Ft-ot kapott a község a Laskó-patak tisztogatásához. A Laskó 30 évvel előbb volt tisztítva, és azóta a meder feltöltődése következtében károkat okozott a vasúti vonaltól északra. A tisztítást 1933-ban végezték.

A Laskó-patakon keresztül vezető fahidat a megye 1931-ben vasbetonhíddá építtette át. A híd a füzesabony–dormándi utat vezeti át a Laskón.

A község ivóvíze kielégítő. A talajvíz 4–8 m mélyen található. Sajnos gyakori az istálló vagy trágyatelep mellett ásott kút, amelybe a trágya- és istállólé beszivároghat.

Ezen segítettek az 1930. évi artézi kút fúrásával. A kút fúrása lassan, de biztosan haladt. 283 m mély, 250 l vizet ad percenként. A víz hőmérséklete 18 °C. Kicsit kénes szagú. Később a vízhozamot leszorították 150 l-re és egy felső csappal látták el, mely alá vízfordó lajtok állíthatók és így gyorsabban tölthetők.

A lakosság kezdetben nem kedvelte a vizét, de csakhamar rászoktatta a víz langyossága, mely mosásnál fél melegítést jelent. Most már ivóvíznek is jóízűen használják.

A fúrás költségeinek nagyobb részét sorsjegyen nyerte, a többit az állam adta. Ez a kút a falut látja el bőven ivóvízzel. A régebbi artézi kút az Új-telep lakóinak ad bőven egészséges vizet.

Füzesabony előljárósága tehát gondoskodott egészséges, tiszta ivóvízről.

I. 4. ÉGHAJLAT, IDŐJÁRÁS

A természeti viszonyokat alkotó tényezők között a legfontosabb az éghajlat. Az éghajlat nem más, mint valamely vidék átlagos légköri állapota. Az időjárást pedig három tényező alkotja: légnyomás, hőmérséklet és csapadék. Egy vidék időjárásának megállapításához tartozik, hogy az időjárási elemek átlagos és szélső értékeit ismerjük.

Füzesabony időjárásáról egészen pontos képet nem alkothatunk, mert a községben nem mérik mind a három időjárás-tényezőt rendszeresen, mindennap. A három tényező közül csak a csapadékot méri az érseki uradalom gazdatisztje. A gazdatiszt jegyzi fel a jelentésnaplóba a mérések eredményeit. A csapadékmennyiségre vonatkozó pontosabb adatok tehát csak itt találhatók. Ennek alapján készült csapadékelosztási táblázatból megismerhetjük a csapadéknak 20 évi eloszlását Füzesabonyban.

A hőmérsékletet és légnyomást naponta nem jegyzi senki Füzesabonyban. Az érseki uradalom jelentésnaplójában elsősorban a csapadékjelentéssel együtt található hőmérsékleti jegyzés is. Az is csak egyszer naponta, nem háromszor. A légnyomást még jobban elhanyagolják.

⁸ Eger-patak Mikófalva, Felnémet, Eger, Maklár, Füzesabony, Mezőtárkány mellett folyva, Borsod vármegye területén halad tovább, Poroszló alatt azonban visszatér és ott ömlik a Kis-Tiszába. A vármegye területéről csak a felsőtárkányi eret: a Bervát, az egi meleg források vizét s néhány apróbb csermelyt vesz magába. Az Eger-patakot az 1980-as években elterelték.

⁹ Laskó-patak Az Északi-középhegységen átvonul, Szűcs határában ered, s Bátor, Bakta, Egerszalók, Demjén, Kerecsend, Füzesabony, Mezőtárkány községek mellett elhaladva, Sarud alatt ömlik a Kis-Tiszába, a Kiskörei víztározóba. Jobbról Kerecsend mellett fölveszi a szőláti völgy patakát.

Legközelebb Egerben mérik az időjárás tényezőinek adatait. Ezek az értékek azonban csak Egerre és közvetlen környékére érvényesek pontosan. Füzesabony 17 km-re fekszik Egertől, de a két helység hőmérséklete igen gyakran eltér egymástól. Az eltérések leggyakoribbak nagy hidegben és nagy melegben. Az eltérés oka valószínűleg a két hely tengerszint feletti magasság különbsége és Egernek völgykatlanban való fekvése.

A Nagy Magyar-Alföld átlagos hőmérséklete + 9–11 °C. Budapest átlagos hőmérséklete + 10,4 °C, Debrecen + 9,4 °C, Egernek + 9,8 °C.

Füzesabonynak hozzávetőleg évi átlagos hőmérséklete + 10 °C.

Néhány egri adathoz viszonyítva a levegőnedvesség évi átlaga Budapesten 73%, Debrecenben 79%.

A napsütés és felhőzet arányának a Nagy-Alföldre vonatkozó értéket Füzesabonyra is vonatkoztathatjuk. A Nagy-Alföld derült ége alatt 1800 napsütéses órát szoktak fölvenni.

A negyedik – csak részben – időjárási tényező: a szél. A széljárás iránya általában a hegyről a síkság felé tart. A Nagy-Alföld északi szegélyén északi és északkeleti, a nyugati és északnyugati szegélyein pedig nyugati és északnyugati szél az uralkodó. Füzesabony a kettő között a Nagy-Alföld északnyugati szegélyében fekszik. Így uralkodó szele is északnyugati, majd délkeleti, északi és nyugati szelek a leggyakoribbak. Egerben 1922-ben felvett széleloszlási eredmények szerint: északról 159, északkeletről 69, keletről 117, délkeletről 131, délről 94, délnyugatról 108, nyugatról 127 és végül északnyugatról 204 esetben jeleztek. Szélcsendet 87 esetben állapítottak meg. Ezek az adatok határozzák meg többé-kevésbé Füzesabony éghajlati viszonyait.

Dr. Váczy Mihály¹⁰ a kedvezőtlen irányú szelek tompítására szélfogó fasorokat ajánl a határ egyes részeiben, de leginkább a nyugati részén.

A kedvezőtlen időjárás következtében az utóbbi évek közül 1929-ben a fagy 50%-os kárt okozott a gabonában. A kárt az okozta, hogy hótakaró nélkül volt a vetés és a februári nagy fagyok ellen nem védte semmi a gyenge növényt.

Az 1935. évi tavaszi, késői fagy a gyümölcsökben és a tavaszi vetésben okozott nagyobb kárt.

A hosszan tartó nyári szárazság a kukoricatermést tette tönkre.

I. 5. NÖVÉNYZET – ÁLLATVILÁG

A termőtalajjal, vízzel megismerkedve látjuk milyen növényekre kedvezőek ezek. A község növényzete általában megegyezik a Nagy-Alföld növényeivel.

Különleges növénye nincs. Takarmányszerűek közül az itteni talajt és éghajlatot legjobban szereti a lóhere és a búkköny. Gabonafélék közül legjobban szereti az őszi búza, legkevésbé a tavaszi árpa és a tavaszi rozs a talajt.

Az érseki uradalom sok cukorrépát termel, mely az itteni talajt szereti. Az érseki uradalom füzesabonyi vadaskertjében bükk és akácfa van.

Az utóbbi években próbálkoztak dinnyét is termelni. A talaj alkalmasnak bizonyult erre is.

Füzesabony állatvilága elég szegényes. Egyedüli vadja a nyúl. Újabban az érseki uradalom 80 holdas vadaskertjében fácánt tenyésztenek.

A legnagyobb kárt a rovarok közül az utóbbi években a marokkói sáska okozta, az 1925. év nyarán. A gabonát támadta meg különösképpen. A sáska a Tisza vidékéről jött hozzánk. Legnagyobb kárt a búzában (25–50%) és a lucernásokban tett. A lakosság dicséretes módon védekezett ellene, és ennek köszönhető, hogy a határnak csak egy részén pusztított.

Gyakori rovar még a gabonapoloska és a bundásbogár. Madárfélék közül a varjú tömegesen, fogoly és vaddraca kevés számban mutatkozik.

¹⁰ Dr. Váczy Mihály okleveles mezőgazdász írt könyvet 1928-ban, „A nyomásos gazdálkodás Füzesabonyban” címmel. (Magyar Néprajzi Lexikon szerint: Váci Mihály: Nyomásos gazdálkodás Füzesabonyban. Bp., 1928.)
Lásd még: nyomáskényszer szócikk

Ritka és különleges állatkát találtak Füzesabony határában. A határ „Bozsi” nevű részében fehér hermelint találtak megfagyva. Kitömve a községi kis múzeumban¹¹ helyezték el.

Tenyészett gazdasági állatai ugyanazok, mint az Alföld állatai. Kivéve a juhok.

II. FÜZESABONY TÖRTÉNETE

Füzesabony és környéke már az Ókorban is lakott terület volt. Ezt bizonyítják a déli határában talált bronzkori leletek. A Laskó-patak partjában található itt-ott kőbaltá, bronzeszköz és csontszerszám. Legtöbb agyagedényt és lakóháznymokat a „Halmon” találtak.

Először 1864-ben a Laskó-patak hídjának építésekor találtak itt néhány kőbaltát, kőedényt és bronztárgyakat. Találtak még egy igen érdekes és értékes bronzöntő műhelyt, több kidolgozásra váró bronz rudacs-kát, kard és lándzsatöredéket, sarlóféle eszközöket.

Ipolyi Arnold véleménye akkor az volt, hogy ott valószínűleg cölöpepítmények nyomaira bukkantak. Ipolyinak ez a véleménye megbukott. Cölöpepítményeket Magyarországon még nem találtak.¹²

A Laskó hídjától néhány 100 lépésre terül el a főntebb említett Halom. A halmocska 5 m magas és alig 2 hold területű. A nép hite az, hogy háború volt itt, és a meghalt hősöket temették a halmocska alá. A háború már igen régen volt, talán még '48 előtt, vagy a törökök előtt – képzeli a nép –. Hallottam azt is, hogy bizonyosan valami török vitézt temettek oda!¹³

A Halmot 1931-ig szántották. Az ekkor történt tagosításkor azonban, mint községi földet osztották ki. A tagosítás folyama alatt ugyanis találtak a Halmon egy nagy fazekat. Vastag, durva, fekete anyag faláról meg lehetett ismerni régi voltát. Az agyagedény igen nagy méretű. Magassága 90, szélessége 80, szájának az átmérője 50 cm.

A község főjegyzője Magnin Alfréd azonnal értesítette a Nemzeti Múzeumot, honnan azóta már hatszor szálltak ki és gazdagították igen értékes kő- és bronzkori leletekkel, régiségekkel a Nemzeti Múzeumot.

Az ásatásokat Dr. Tompa Ferenc egyetemi magántanár és múzeumőr vezette.

Dr. Tompa Ferenc véleménye szerint Kr. e. 1000 és 2000 között néhány évszázadig megszakításokkal lakótelep volt (de nem cölöp építmény!).

Körülbelül 3–4 emberöltőn át volt lakott terület (150–200 évig). A halmocska lakóit gyakran menekülésre kényszerítették a súlyosabbnál súlyosabb csapások. Árvíz, tűzvész látogatta meg a tehetetlen lakókat. Legegyszerűbb védekezési mód a menekülés volt. Megtörtént az is, hogy egy ilyen nagy csapás után sokáig nem tértek vissza a lakók. Ezalatt a szél, meg az árvíz iszapja betemette a romokat. Később évek múlva visszajöttek.

Az ásatások alkalmával 3 ún. kultúr réteget¹⁴ találtak, amelyeket iszapréteg választ el egymástól. Eddig már 5–6 házíky nyomait (putri) találták meg. A dombocska területéhez mérve, kb. 40–50 putri állhatott

¹¹ A falumúzeumot 1930. év július elején adták át. Eger Újság 1930. év július 06. (151. száma); Ez volt Heves megye első községi múzeuma! Történelmi, régészeti, néprajzi emlékeket gyűjtötték össze; 1945-ben a front áldozata lett. Továbbá: Füzesabonyi Híradó, 2005. októberi szám

¹² Részletes régészeti kutatásról: Füzesabony régészeti leletei és lelőhelyei c. kiadvány. Füzesabony, FKBT, 2005.; valamint az Eger Újság ebben az időben megjelent számaiban található további információ. A Füzesabonyi Hírmondó 2012. májusi számában jelent meg Ipolyi Arnoldról és a füzesabonyi lelőhelyről írás.

Ld. még: Neolitikum: Domboróczi László régész Guba-kút régészeti lelőhely feltárása, 1995.

¹³ Ezek csak szóbeszéd, semmi tudományos alapjuk nincsen.

¹⁴ Kultúrréteg: az olyan réteg, melyben ember készítette tárgyakat találhatunk, avagy általában az ember munkájának nyomai mutatkoznak. Ásatásoknál fontos a K. megállapítása és tanulmányozása, mert belőle az akkor élt ember műveltségi foka is kideríthető. Az Öregdombi ásatásokról részletesen olvashatnak a Füzesabonyi Könyvtárbaráti Társulás (FKBT) kiadványában, ami Magda Henrietta régészeti szakdolgozatát is tartalmazza.

a Halmon. A házak alapja vastag gerenda, fölötté soványfal sárral betapasztva.¹⁵ Teteje, amikor még állt, valószínűleg szögbefutó volt. A házíkö nagyságát a cölöplyukakból lehet megállapítani.

Az ásatások közben tömördek kőbaltát, agyagedényeket, kő- és csontszerszámokat nyertek. A bronzeszközök már ritkábbak. Találtak már öntő negatívumot, bronzcsákányt, bronz karkötőt, bronz melltűt, bronzgombokat és tűket.

Az agyagtárgyak legértékesebb darabja a csörgő. Alakja egy madár. Agyagmadár, belül üres és benne golyók vannak, melyek rázáskor zörögnek.

A fekete agyagból készült erős és csinos kiállítású edények mellett gabonaszemeket is találtak. Az agyagedények Dr. Tompa szerint Európa legszebb ókori kerámiáját képezik.

A talált csontokból arra lehet következtetni, hogy lovas nép volt. Valószínűleg trákok voltak. Halottaikat összekuporodott helyzetben temették el. A halott mellett agyagedényben ételmet, gabonaszemeket találtak. Temetőjüket a Halomtól délre, alig 100 m-re találták meg.

Ettől délre kb. 2 km-nyire húzódik a Csörsz-árka¹⁶. A hosszú és széles árok mentén szintén sok ókori leletre bukkantak földfordítás közben.

Az utána következő korokból nem maradt maradandó emlékünkhöz. A bronzkor végétől Aba Sámuel uralkodásáig nem tudjuk, hogy kik laktak itt. Még azt sem, hogy egyáltalán lakott-e a mai Füzesabony helyén ember.

Egykor két földesura volt. Az egyik Aba Sámuel, másik az egri Érsek. Aba Sámuel királyé a település déli fele volt. Péter király német segítséggel űzte el Aba Sámuel a trónról. A döntő csatát Ménfőnél vívták. A csata Aba vereségével végződött. A leverte király megmenekült a csatából. A Tisza vidékein bujdosott kedvelt kunjai között. Valószínűleg Poroszló környékén rejtgettek. Az ellenpárt vezérei még innen is üldözték. Füzesabonyban, vagy annak közvetlen környékén elfogták és meggyilkolták. Hívei az abonyi egyházban temették el.

Kézai Simon, Túróci és Budai a meggyilkolás helyét Scrobe – Scoobe – Scoeba néven említik. Ez a kutatás szerint Szohode vagy Szohodát jelent. Szohoda a füzesabonyi határnak egy része, sőt Füzesabony két utcájának a neve. (Kis-Szohoda, Nagy-Szohoda)

A kutatás szerint Füzesabony közelében állott egykor „Szohode”, vagy „Szohoda” nevű falucska. Ebben a falucskában gyilkolták meg Aba Sámuel.

A krónikák Scrobe veteri kifejezéséből arra lehet következtetni, hogy a Csörsz-árkánál gyilkolták meg a harmadik magyar királyt. Scrobe latinul árok. A Csörsz-árkot, mely valószínűleg az avarok műve, a krónikák mindenütt „rég ároknak” mondják. Ebben az árokban, árok mellett vagy közelében állott a krónikákban említett helység, hol Abát meggyilkolták. Az abonyi egyházból később elvitték a meggyilkolt király tetemét az abasári szerzetesek és a saját templomukba temették el. Az abasári monostort még Aba Sámuel alapította életében, azért temették annak szerzetesei hálából a maguk templomába.¹⁷

A meggyilkolás helyét Szabó Károly történetudós is itt gondolja. Szabó származtatja először a község

¹⁵ *Patics, paticsfal. A falazatok külső és belső síkjának egyenetlenségeit, hézagait sárral kitöltő, sima felületet biztosító művelet.*

¹⁶ *Csörsz árok egy körülbelül 1260 km hosszú ókori védőműrendszer. Maradványait ismerik Magyarországon, mely mintegy körbekeríti az Alföldet: a Dunakanyartól indul, az Alföld északi peremén halad kelet felé a Tiszáig, majd Debrecen környékén délkeletre fordulva egészen az Al-Dunáig húzódik. Nem egybefüggő árokrendszer! Valószínűleg a rómaiak építették szarmata szövetségben a hódító germán törzsek ellen. Ld. még: Füzesabonyi Híradó, 2004. márc. szám: Csörsz árok*

¹⁷ *Kandra Kabos pap történész történeti munkáiban írt erről először az 1800-as évek utolsó éveiben, pl. Kandra Kabos: Aba Samu király, Bp., 1891. 2011-ben reprint kiadásban megjelentették újra. Ld. még: Füzesabonyi Híradó, 2004. márc. szám: Aba Sámuel*

nevét a király nevéből, akinek birtoka is volt. Ellentmond ennek az állításnak IV. Béla adománylevele, mely szerint Szt. István és a többi királyok adományozták az egri püspöknek. Valószínűen úgy volt, hogy a Csórszárók felé eső rész Aba Sámuelé, ettől északra elterülő rész az egri püspöké volt. Később Aba birtoka is az egri püspökéhez kapcsolódott.

Azok az adománylevelek, melyeket Szt. István és a többi királyok adtak az egri püspöknek, elpusztultak a tatárdúláskor. Ezek helyébe IV. Béla újabb adománylevelét állított ki. Ez az adománylevelél Obon néven említi a helységet, 1261-ben.

A Vatikánban őrzött tizedjegyzék szerint Obong. A jegyzék 1332–37 évből való. Plébániája ekkor a hevesi fő esperesi kerülethez tartozott. Az 1546. évi adóösszeírás szerint az egri püspökség birtoka.

Az 1551. összeírás szerint 4 egytelkes jobbágy lakta. A helység 1557-ben már népesebb volt, mert az összeírás 7 egésztelkes és 7 szellérlakost említett. A község ekkor a török hódoltságba tartozott. Illetékét hatvani török földesúrnak fizette. Az összeíráskor ez Jussi spahi volt. A török földesúrnak 150 Ft-ot fizetett. Császárpénz 8 Ft és minden Ft után 60 dénár. Húsvétkor egy fejőstehenet, ősszel egy vágómarhát hajtottak Hatvanba adó fejében. Ehhez járult még 16 pint¹⁸ méz és túró.

Tavasszal és ősszel Hatvanban a török földesúr földjén 10-10 napot szántottak és rostálókat is kötelesek voltak küldeni. A censzust¹⁹ nem fizették. A magyar földesúrnak be kellett szolgáltatni a vár részére járó illetéket. Az illeték 40 véka²⁰ rozs és 60 véka tavaszi volt.

Az 1647. és 1684. évi úrbéri összeírás szerint 47 Ft 50 dénár készpénzt és 6 köböl²¹ búzát fizetett földesúrnak, az egri püspöknek. Az 1693. évi összeírásban az egri püspök pusztájaként szerepelt.

Az 1697. évi összeírás nem említi. Valószínűleg elnéptelenedett. A XVII. század végén sok Heves megyei község elnéptelenedett. Az elnéptelenedés oka nemcsak a török pusztítás volt, hanem járvány is. Az életben maradtak pedig erdőbe menekültek a hatóság szeme elől.

Már 1690-ben kiadták a rendeletet a községek újraépítésére. Az elmenekülteket visszahívták, a hazátlanokat, földönfutókat letelepítették. Az újraterelítés lassú munka volt.²²

FÜZESABONY KÖZSÉG 15 ÉVNÉL IDŐSEBB LAKOSAI 1720. ÉVBEN

Bocsi György (később Szemerére költ.), Győr Péter, Bocsi János ispán, György Péter, Borovics János juhász, Harangozó Dániel harangozó, Bosik István juhász 1752., Hegyi Mátyás pásztor, Császár Jakab bíró, Illés Gergely csikós, Kakuk Gergely, Csernei János molnár, Kaló János, Ceglédi György, Kis István, Csizmazia Mihály csapos, Kis László, Farkas Simon, Fejes Tamás molnár 1752., Fodor Ferenc, Gál Albert, Gulyás István csordás, özv. Gulyás Jánosné

¹⁸ Pint = angolszász űrmértékként: 1 pint = 0,586 liter

¹⁹ Cenzus = Földbér, amit a 13. sz. után a jobbágyság fizetett pénzben földesúrnak. Más értelemben a középkori hadisarc bizonyos típusait is jelentheti.

²⁰ Véka = Szemes termények mérésére szolgáló űrmérték, a köbölnek valahányad részét jelentette. Leggyakrabban a kassai köböl negyedét értették alatta, de jelentette a pozsonyi mérő felét is.

²¹ Köböl = Legjellegzetesebb középkori űrmérték, gabona és bor mérésére használták. Koronként, tájegységenként más-más mértékű lehetett. Gabonaköbölként legelterjedtebb volt a kassai köböl, ami kb. 83 liter, de ez a 18. sz. elejére 217 literre nőtt. A 18–19. sz.-ban kiszorította a köbölt a mérő, ami a köböl negyede volt. A pozsonyi mérő (akónak is nevezték) pl. 1550-ig 54,3 liter volt, majd 2 évszázadon át 62,4 liternek számították.

²² 1701-ben, már 32 jobbágycsalád lakik a faluban. Erdődy püspök kénytelen volt elismerni, hogy 1710-ben a pestis nagyon sok áldozatot szedett a településen, ezért aki megmaradt, az meg elmenekült. Egyházát 1711-ben alapítja P. Olasz Márton. 1716-ban újra kellett népesíteni a falut. Ezt követően is történtek további betelepítések. Forrás: Rátкаи István: Füzesabony település története. Füzesabony, FKBT, 1995.

1750. ÉVBEN

Adácsy Sándor, Hajdú István, Antal János és József, Hegedűs Jakab és János, Bágyi József, Hossó Máté, Baranyi János, Kakuk Gergely, Baráz György, Kaló János, Batiz Boldizsár, Kaló Márton jegyző, Bocsy György, Kaló Márton sörfőző, Csanálosi Mihály, Kis Péter 1724-ben bíró, Császár Ferenc és István, Kovács István, Császár Gergely méhészt, Korsz Mátyás csordás, Császár Márton, öz. Medve Jánosné, Csontos Gergely, Molnár János, Czeglédy Albert, Molnár Mihály, Czeglédy Mátyás és József, Nagy Ferenc, Fejes Tamás molnár, Nagy Lukács, Fekete József és György, Nagy Péter, Fekete Mátyás, Német János jegyző, Fürjes István méhészt, id. Német János, öz. Gál Albertné és fia András, Német György, Gál István gazdász, Némethy Ferenc és János nemesek, Gál János, Némethy János és György nemesek, Guba Mihály, öz. Némethy Jánosné nemes, Gulyás András, Pap János, Gulyás István és Ferenc, Rác János, György Jakab és Péter, Sári Mátyás 1721-ben bíró, György Péter, Suszter Izsák mészáros 1752-ben, Hajdú Imre és fia György, Szabó István, Szagyvay György, Oláh Péter és István, Szele István, Pápay János, öz. Szőke Istvánné, Pap Mihály, Nagy András, Perge Ádám, Tardy Mihály, Perge János, Tóth György nemes, Saári Mátyás, öz. Tóth Jánosné, Sós János, Veres Mátyás, Szabó János, Kovács Benedek, Szabó Mihály, Kovács Pál, Szalontay János, Kóródi István, Szász Pál notárius, Lukács János, Szőke Ferenc, Lukács Gáspár, Nemes Tóth Albert, Molnár István özvegye, Tassy György, Nagy János ifj., Tarnóczy Sándor, Nagy József, Törő József, Nagy Mihály, Veres Mátyás és fia Gergely, Nemes Német Ferencz, Zele István, Német István bíró, Zele János és Gergely, Német György, Zele Pál és György, Német János özvegye

1726-ban az egri püspök a földesúr. A legközelebbi adóösszeírás 1720-ban volt. Ekkor már a 15 éven felüli adóviselők száma 23. Névsorukat közlöm. A névsorban a nevek mellé a foglalkozásukat is odaírták. Ebből láthatjuk, hogy Füzesabonyban ekkor még többféle állatot tenyésztettek, mint ma.

Az 1750. évi adóösszeírás szerint az adófizetők száma 69. Láthatjuk tisztán az ugrást a szaporodásban. 1690-ben kihalt a helység, 1720-ban 53 adófizetőt számol. Harminc évvel később csak 16-tal több az adófizetők száma.

1741-ben a püspökség önálló jobbágysége volt. Ettől kezdve Füzesabony fejlődik.

Az 1819. évi népszámláláskor 2000 lakosa van. 1836-ban 2200 lélek él a községben.

Lakói ekkor még főleg marha- és juhtenyésztéssel foglalkoztak. A legeltetéshez szükséges legelőt az ugar adta.

Az 1848–49-es szabadságharc alatt néhány átvonuló csapat táborozott itt, vagy érintette a községet.

A kápolnai csata után, 1849. február 27-én Füzesabonyon keresztül vonult vissza a magyar sereg.²³

1849. március 18-án itt táborozott a VII. „György” hadtest Gáspár hadosztálya.

Később március 30-án az első hadtest néhány szakasza pihent meg Füzesabonyban.

I. Ferenc József öfelsege 1852. évi ország körüli hirtő útján Füzesabonyon is keresztül ment.²⁴ A lakosok csak akkor tudták meg, hogy ki utazott keresztül, amikor már elhagyta a községet. (Breznay kántor feljegyzése.)

A község szépen lassan fejlődött tovább. Az egyenletes fejlődésen nagyot lökött az 1869. évi vasútépítés. Ettől az időtől kezdve szállingóztak a vasúthoz az abonyiak. Számuk mindig szaporodott. Így lassan a község lakosságának jelentékeny része vasúti munkával kereste kenyerét.

1871-ben kisközség volt. Azóta változatlanul nagyközség.

²³ A visszavonuló magyar seregből 2 sebesült menekült Füzesabony felé. Az egyik a Berek erdőben vesztette életét, itt lett eltemetve. A község 1896-ban emlékművet emelt az 1848–49-es hősök tiszteletére az említett erdőben. Forrás: Eger Újság 1896. év május 16. száma; Emelj süveget... c. kiadvány. Füzesabony, FKBT, 1999.

²⁴ Ferenc József királyunk egy másik alkalommal is járt Füzesabonyban, 1886. év szeptember 05-én, mikor is a galíciai hadgyakorlatra menvén megállt a vonatja az állomáson. Forrás: Eger Újság 1886. év szeptember 14. (36. száma)

Az 1901. előtti neve Füzes-abony volt. Azóta egybeírják a nevét.²⁵

1906-ban nagy ünneplő közönség fogadta a Rákóczy és bujdosó társainak hamvait a község állomásán. A fogadtatásra kijött Egerből Samassa József érsek²⁶ is.

A község petróleumvilágítását 1912-ben villannyal cserélték fel. Azóta világítják a község utcáit az erősebb fényerejű villannyal.²⁷

Az 1914. évben ütött ki a szomorúan végződött világháború. Egyforma lelkesedéssel fogadták itt is, mint az ország legtöbb községében és városában. Virággal díszített vonatok vitték a harctérre a daloló katonákat. A község lakói pedig élelemmel, ruhával ajándékozták meg a honvédeket.

Füzesabonyból is elvitték az épkézláb férfiakat. Főleg az orosz harctereken küzdöttek és haltak meg a hazáért.²⁸

A község nagy áldozatkészséggel a piactéren szobrot állított a halottaknak. A zászlót tartó bronzkatoná Heves vm. harmadik legszebb szobra. Kisfaludy Strobl Zsigmond alkotása. A község 108 hősi halottjának neve az alapkőre van vésvé.²⁹

A háború utáni forradalom Füzesabonyban nem idézett elő nagyobb bajt. Sokkal több kára volt a községnek a román megszállás alatt.

A háború után lassan újra fejlődésnek indult a község. Gyalog áró, vasúti fölüljáró teszi kényelmesebbé a gyalogos közlekedést.³⁰

AZ EGYHÁZ TÖRTÉNETE

Az 1773. évi megyei összeírás szerint „a füzesabonyi egyház a legrégibb időben alapítottatott.” Ezt bizonyítja egy másik följegyzés, mely szerint a füzesabonyi egyházban volt ideiglenesen eltemetve Aba Sámuel. Ez a templom nem lehetett hosszú életű. Valószínű, hogy később építettek egy másikat, amelyet a török feldúlt. Ebből a templomból maradt egy fából faragott Szűz Mária-szobor. (Ma a községi múzeumban van elhelyezve.)

A ma is fennálló templomot 1733-ban építették gróf Erdődy Gábor³¹ egri érsek³² költségén. 1735-ben szentelte fel maga az érsek. Ekkor három harangja volt. (12, 6 és 2 mázsa.) Kegyura az egri érsek. Főoltárképe az Úr Jézus megkeresztelését ábrázolja. Guidó Reni műve. Eredetije a bécsi múzeumban volt elhelyezve. Erről másolta Derbalkay Pál (Balkay Pál)³³ egri festő.

²⁵ Ld. még Füzesabony. Városismertető kiadvány, 2005.

²⁶ Samassa érsekről cikk ld. Füzesabonyi Hirmondó, 2012. aug.-i szám

²⁷ 1911-ben adták át az első villanyvilágítást! Forrás: Eger Újság 1911. év június 21. (49. száma)

²⁸ Ld. még: Gál Gabriella: Az első világháború hatása falumban, városomban, megyémben; Füzesabonyi Híradó ez irányú cikkei

²⁹ 1926. október 03-án adták át a szobrot. Forrás: Eger Újság 1926. év október 05. (225. száma); Magnin Alfréd Füzesabonyi eseménynapló 1925–36; Füzesabonyi Hirmondó cikkei

³⁰ 1927. augusztus 29-én történt meg a műszaki átadása a hídnek. Forrás: V-231-27-1 Füzesabony községtörténet.

³¹ Erdődy Gábor (Monyorókerék 1684. szept. 27. – 1744. szept. 26. Eger) 1708-tól egri kanonok, 1715-től egri püspök haláláig. Koronás, sasos címere a templomunk bejárata felett tekinthető meg.

³² A megjegyzés téves, egri érsekség csak 1804-től állt fenn.

³³ Balkay Pál festő (Tiszaörs, 1785. június 29. – Eger, 1846. június 13.) Balkay Pál életrajza – In: Irodalomtörténeti Közlemények, MTA Irodalomtörténeti Intézet, 1902. 12–13. kötet, 391.p. Kazinczy Ferenc portréja megfestésével vált ismertté 1810-ben. Ezt a Nemzeti Galériában őrzik.

A két oldaloltár Szt. Gergelyt és Szt. Ferencet ábrázolja. 1773-ban a följegyzés szerint a templom 14 öl hosszú és 5 öl széles. Semmi javadalma nincs. A füzesabonyi egyházhoz tartozott akkor Dormánd, Besenyő és Maklár. A lelkész jövedelme a leckiákból és egyéb stólailetményből állott.

1811-ben a lakosság gyors szaporodása miatt két oldalhajóval bővítették.

Anyakönyvet 1711-től vezetnek plébániáján.³⁴

GAZDASÁGI TÖRTÉNETE

A község politikailag 1848-ig jobbágyszékhely volt.

Az úrbérrendezés valószínűleg 1851-ben volt. Gazdálkodása a háromnyomásoshoz tartozott 1848-ig és megmaradt azután is annak. A nyomásos gazdálkodás rendjét a jobbágyszékhely megváltása után is magukkal vitték az önálló élet gazdálkodásába is. Abban az időben a község határának legnagyobb részében ez uralkodott. Mindig volt azonban a községnek szabad gazdálkodású területe is. Első szabad gazdálkodási terület az északi uradalom földje és a község belterülete közé ékelt „Bozsi” határrész volt. Ez az Eger-patak mentén terül el. Mindig gazdagon termő föld volt.

A művelési ágakra vonatkozólag, különösen a múlt századra visszamenőleg kevés és hiányos adatokat tudunk. A községi közgyűlési jegyzőkönyvek megvannak ugyan, de azokban a nyomásos gazdálkodásában követett rendszernek nyoma sem található. Apáról fiúra szállt. Az ugart szokás szerint legeltették. Olyan feljegyzést is találunk, amely arra mutat, hogy az ugar egy részét időnként kapásnövény termelésére is használták. Így 1874-ben az ugarból dinnyeföldet hagytak. Amennyit lehetett, három időszakról pontos adatokat szereztem. A táblázat mutatja.

év	szántó (n.-öl)	kert (n.-öl)	rét (n.-öl)	szőlő (n.-öl)	legelő (n.-öl)	erdő (n.-öl)	nádas (n.-öl)	adóment. (n.-öl)	össz. (n.-öl)
1900	5385	125	397	-	993	198	-	342	7740
1920	5661	124	359	-	861	92	-	343	7740
1935	5673-5678	236-217	258-200	-	601-1016	140-587	-	447-215	7356-716

Amint látjuk, a szántó nem mutat nagy változást. A szántó és a kert gyarapodott a rét és legelő rovására. Ezek változásából arra következtethetünk, hogy haladunk az intenzívebb gazdálkodás felé. Habár a mai helyzet is elég külterjes gazdálkodásra mutat. 1920. óta az összes területből hiányzó részt kihalították házhelyeknek.

A kis-budai erdő kivágásával csökkent az erdők területe.

Az érseki birtok területe 2500 kat. hold volt, melyből földreform során 600 kat. hold föld került kiosztásra. Vitézi telek 40 holdat adományoztak.

A tagosítás³⁵ az 1930–31. évben folyt le, sok és nehéz küzdelem után. A nehézség oka a nép bizalmatlansága volt.

Az amerikai olcsó búza versenye nem sújtotta lényegesen a füzesabonyi gazdákat.

A világháború utáni pénzhiány olyan eredményekkel és eredmények nélkül folyt le, mint átlagosan az ország többi helységében. Inkább a munkás nép kezdett költekezni. Az Újtelepen lakó munkások legnagyobb része ekkor építtette egyszoba-konyhás házákat. A házépítésnek igen sokan még ma is isszák a levét.

³⁴ P. Olasz Márton kezdte el vezetni az anyakönyvet 1711-ben

³⁵ Tagosítás: A falu külterületén lévő földek elaprózódtak, utak, vasútépítések és a családi öröklések miatt. Ezért a családi tulajdonú kis parcellákat össze kellett vonni, egy helyre kellett összpontosítani a földművelés hatékonysága érdekében, hogy ne kelljen sokat menni egyik földtől a másikig. Elsőként 1856-ban volt tagosítás Füzesabonyban.

PUSZTASZIKSZÓ, KISBUDA, FISCHER – BIRTOK³⁶

Füzesabonyhoz tartozik még Pusztaszikszó és a Jankovics, helyesebben a Fischer-tanya. Régebben ide tartozott még Kisbuda is. Ez a helység azonban elpusztult.

Kisbuda már 1291-ben önálló helységeként szerepelt. 1332–33. évi pápai tizedlajstromban „Buda helység” néven találjuk. 1339. évi följegyzés szerint az egri püspökség birtoka. E följegyzés Kisbuda néven említi.

Az 1546. évi adóösszeírásban önálló helységeként fizet adót két adóköteles porta után. Ezen kívül még 9 porta volt, de ezek már adómentesek.

1551. évi úrbéri összeírás alkalmával 3 jobbágytelket találtak. Följegyzi még az összeíró, hogy 13 telek elpusztult. Három év múlva lakatlan volt. Még 1551-ben is üresen találták.³⁷

Később újra benépesült, és az 1577. évben már 5 egytelkes és 5 zsellér lakosa van.

Kisbuda is, mint Füzesabony a török hódoltsághoz tartozott, és nemcsak Pestre, Sasvár agának fizetett adót, hanem a vár részére is fizetett illetéket.

Az 1647. évi összeírás szerint 15 Ft-ot fizetett az egri püspöknek.

1693-ban csak pusztaként szerepel, és 1848-ig az egri püspökség főnnhatósága alá tartozik.

Pusztaszikszó búcsújáró hely.³⁸ Az egri érsekség főmajorja. Kápolnája³⁹ a múlt század elején épült. Akkor építették a nagy parkkal övezett érseki-kastélyt⁴⁰ is, mely a világháború alatt kórház volt, majd rövid ideig a jószágigazgató lakása. Utána lakatlan volt 1934-ig. Ma az intéző lakja.

A Jankovics-tanyát⁴¹ megalapítója után nevezték el. Jankovics az érsekség gazdatisztje volt, és mint gazdatiszt vásárolta össze parcelláinként a birtokát és földosztáskor egy tagban kérte ki. A háború előtt és alatt örökösei fölparcellázva eladogatták. A legnagyobb részt a tanyával egy Fischer nevű kereskedő vette meg. Azóta „Fischer-tanya” a neve. Mint háborús birtokszerzeményt az Ó.F.B. házhelynek osztották ki. A tanyára kb. 30 kat. holddal a község formált jogot.

³⁶ A község telekrendezéseiről, külső területeiről részletes leírás – In: Magnin Alfréd (községi főjegyző): Füzesabony eseménynaplója 1925–36 (a levéltári kézirat gépelése megtörtént, korrekcióját a folyamatban, megjelenés várható Füzesabony honlapján)

³⁷ A török hódoltság idején a kettős adóztatás miatt volt jellemző, ilyen helyzetben a falu hol elnéptelenedett, hol benépesült.

³⁸ A búcsút december 08-án tartották Szeplőtelen Fogantatás ünnepén.

³⁹ A kápolna az 1750-es évek végén épült Barkóczy Ferenc püspök építette, középkori alapok felhasználásával. Később leégett. Később 1844-ben Dudás József egri kőműves mester helyreállította. Forrás: Sipos A.: Helyismereti gyűjtőmunka a Füzesabonyi Városi Könyvtárban. Szakdolgozat, 2000.

⁴⁰ 1844-ben készült el az érseki nyaraló. Forrás: Sipos A.: Helyismereti gyűjtőmunka a Füzesabonyi Városi Könyvtárban. Szakdolgozat, 2000.

⁴¹ Jankovich-tanyát a mai Tóth-tanya környékén mérték ki. Forrás: Rátkai István: Füzesabony község története.

NÉPESSÉG SZÁMA

B. táblázat

Népszámlálás éve	-	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930
Összes lélekszám	-	3475	3821	4116	4712	5372	5816	6398
Anyanyelve	magyar	3457	3801	4082	4686	5352	5797	6384
	német	7	5	12	6	11	7	2
	tót	6	7	13	9	4	6	2
	oláh, horvát	-	-	-	-	-	-	-
	szerb, sokán	-	-	-	-	-	-	-
	egyéb	5	8	9	11	7	6	2
Vallása	rk.						5520	6048
	gör. kat.						12	10
	ref.						89	116
	ág. hitv. evang.						13	13
	izr.						182	203
	g. kel. és egyéb						-	-
		1910	1920	1930	Életkora	1910	1920	1930
Magyarul beszél		5369	5814	6389	6 évn. fiatalabb kb.	496	581	791
Ír és olvas		3782	4036	4844	6-11 év közöttiek	487	531	765
Neme: férfi		2647	2876	3127	12-14 év közöttiek	405	466	238
Neme: nő		2722	2938	3263	15-19 év közöttiek	789	692	644
Családi állapota	Nőtlen, hajadon	2857	2937	2927	20-29 év közöttiek	795	920	1250
	Házas	2009	2502	2023	30-39 év közöttiek	675	722	878
	Özvegy	312	368	416	40-59 év közöttiek	944	1070	1232
	Elvált	11	9	24	60-on felüli és ismeretlen	397	445	592

6 évnél idősebb analfabéta 1930-ban 755 volt.
(Statistikai közlemények 193 I.)

III. NÉPESSÉG⁴²

III. 1. A MAI LAKOSSÁG ÉS ANNAK KIALAKULÁSA

Füzésabony lakóinak termetét határozottan nehéz megállapítani. Találunk olyan családokat, amelyek tagjainak termete nagyobb részt magas. Ugyanezen családokban előfordulnak egészen alacsony termetűek is. Viszont az alacsony termetű családok tagjai között akad magas is.

Általában középmagasnak mondhatók. Alkatuk általában közepes.

A füzésabonyi erős és kitartó munkás. Mivel sok a nincstelen, csak két kezük erejére szorulnak. Évente igen sok „summást” visznek a Dunántúlra a községből, különösen Somogy megyébe.

⁴² További forrás: Montedégói Albert Ferencz: *Heves és Külső Szolnok törvényesen egyesült vármegyéinek leírása*. Eger, 1868., Balázs Ferenc, Szederkényi Nándor: *Heves vármegye története, 1–4. kötet*. 1897., Borovszky Samu: *Heves vármegye (Magyarország vármegyéi és városai sorozat) Bp.* 1909.

A kitartó és nehéz munka nyugodtságot követel. Munkájukat tempósan végzik. A nyugodtság jellemzi életritmusukat is.

A lakosság faji színeképét megállapítani igen nehéz lenne, mert a mai lakosságnak ősei a XVIII. század elején telepedtek le a községben. Ezek pedig igen sokfelől jöhettek. Nevükről ítélve már akkor is magyarok voltak.

Az 1930. évi népszámlálás alapján összeállított százaléktételeket összehasonlítva az országos átlagértékekkel lássuk mennyire térnek el egymástól!

	Országos átlagban	Füzesabonyban
15 évnél fiatalabb korúak:	26,2%	28%
15-59 évesek:	63,1%	62,4%
60 évnél idősebbek:	10,7%	9,2%
Római kat. vallásúak:	63,5%	94,5%
Ev. ref. vallásúak:	21,4%	20,1%
Magyar anyanyelvűek:	91,3%	99,8%

III. 2. NÉPMOZGALOM – VÁNDORLÁSOK

A nép szaporodását, illetve csökkenését a vándorlásokon kívül a születések és halálesetek arányszáma mutatja.

Községünkben 1900–10-ig 2312 fő, 1910–20-ig 1897 fő, 1920–30-ig 1942 fő, és 1930–35-ig 872 fő született.

Meghaltak 1900–10-ig 1490-en, 1910–20-ig 1493-an, 1920–30-ig 1242-en, és 1930–35-ig 516-an.

Házasságot kötöttek 1900–10-ig 581-en, 1910–20-ig 504-en, 1920–30-ig 673-an, és 1930–35-ig 362-en. 1900–1910-ig a természetes szaporodás 15%, 1910–1920-ig már csak 7%, és 1920–1930-ig 9%.

A születések száma 1910-20-ig lecsökkent, aminek magyarázatát a háborús évek adják. A világháború alatt a születések nagyon megcsappannak, s a 10 évi átlagos szaporodás %-át ez csökkenti le. Még az 1920-30-ig való születések sem érik el a háború előtti évtizedekét.

Az 1930–35-ig történt születést körülbelül vehetjük az 1935–40-ig történő születésre és így az 5 évi szaporodást kétszer vesszük, ami 1744. lesz, ekkor azt látjuk, hogy a 10 évi születések száma nem éri el a háborús évek csekély átlagát sem. Ebből az következik, hogy községünkben a születések száma folyton csökken.

A halálozás századunk 2 első évtizedében csaknem egyenlő. A 3. évtizedben már apad a halálozások száma. S ha a 4. évtized első 5 évének a halálozását vesszük a második 5 évre is, (ami 1032) akkor azt látjuk, hogy a halálesetek folyton csökkennek.

A házasságok a háborús évek alatt kevesedtek, s az 1920–30-ig terjedő időben emelkedtek. Ez az emelkedés még most is tart, ami a lakosság növekedésével magyarázható.

Az előbbieket látva meg kell állapítanunk, hogy bár örömdetes csökken a halálozás és emelkedik a házasságkötések száma, mégis a születések száma ijesztően apad; aminek legfőbb oka az „egyke” vagy az „egyse”. Meglepőde tapasztalom, hogy a fiatal asszonyok irtóznak a gyermektől. S ha akad gyermek, megállnak az egynél. Egy része gazdasági okokból, másrészt kényelemszeretlet miatt. A nehéz kereseti lehetőség befolyásolja a szaporodást. A kilincselés, az állásnélküliség, a nyomor megirtóztatja a gyerektől a szülőt.

Mégis vannak, kik a jobb jövőben bízva szeretettel ringatják magzatukat a magyar jövőendő számára. Vannak még most is, kiknek áldás a gyermek. Hálával kell előttük meghajtani az elismerés zászlaját!

Ezek legtöbbször a földművesek soraiból kerülnek ki. Azért írom, soraiból, mert már ők sem mentesek a sorvasztó átoktól. Kenyér, munkaalkalmak és szigorú egykeellenes törvények segítenének itt. A község lakóinak szaporodását a következő táblázat tünteti fel:

NÉPSZAPORODÁS ÉS VÁNDORLÁSOK ÁTTEKINTÉSE

Népszáml. éve:	Lélekszám	10 évi növekedés		10 évi term. szaporodás száma	10 évi vánd.-i különbözet	10 évi term. szaporodás %-a
		%-a	száma			
1869	3475	-	-	-	-	-
1880	3821	9,9	346	-	-	-
1890	4116	7,8	295	-	-	-
1900	4712	14,5	596	-	-	-
1910	5317	12,8	605	805	140	15
1920	5816	7,5	499	422	17	7
1930	6398	9,9	582	586	4	9

VÁNDORLÁSOK

Füzesabonyból 1900-1910-ig terjedő időben vándoroltak el legtöbben. Oka a MÁV-nál való nagyobb méretű elhelyezkedés és az alkalmasabb kereseti lehetőségek keresése.

1910–1920-ig bár volt elvándorlás, mégis a lakosság növekedése 17-tel volt több, mint a természetes szaporodás. Ennek oka a háború utáni menekültek letelepedése. A letelepedésre hatással volt az, hogy községünk nagy vasúti csomópont, a közlekedés szempontjából előnyös helyen fekszik.

1920–1930-ig az elvándorlási különbözet 4. Ezen idő alatt a községből elvándorolt 55. Ha ehhez hozzáadjuk a természetes szaporodáson felüli lakosságnövekedést, akkor megkapjuk azt, hogy mennyien vándoroltak be ezen idő alatt. (59-en.)

Városba özőnlés nincs. A közel fekvő Egernél községünk a közlekedés szempontjából előnyösebb helyen fekszik. Dolgozni a környék városaiba, sőt még a fővárosba is járnak.

Leányaink szívesebben cselédkednek idegenben, mert az itthoni cselédkedéstől visszatartja a nagyizolás. Másnak akarják magukat mutatni, mint amik. Summások⁴³ is járnak a községből, hogy megkeressék a téli kenyerüket.

A legutóbbi népszámlálás adatai szerint az összlakosság 6398 lélek. Ezek közül nő: 3261, férfi: 3137. Minden 100 férfire átlag 104 nő esik. A nők száma tehát meglehetősen magas. Oka, az idegenbe való munkába-állásba jutás, ahol megtörténik a családalapítás is.

A földműves lányok könnyebben férjhez mennek mint az iparos lányok. A fiatal korban kirajzolt rózsaszínű álmok okozzák ezt. Mindegyik várná az ő elképzelt álomlovagját, s nem elégszik meg a magához illővel.

Már az előbb szóltam az idegenbe költözött legényekről. Most még csak annyit, hogy akad, kinek szíve ide húz vissza, s innen visz feleséget. De a legtöbbször előtérbe lép az érdek, s ha a szíve ellenzi is, az anyagiak miatt érdekházasságot köt. Községünk népe nagyon anyagias lévén, a házasságnál is csak a hozományt nézi.

A kivándorlás különféle helyekre irányult, aszerint, hogy ki hol tudott állandó keresethez jutni. Amerikába a háború előtt és után is mentek, de mikor az idegenek előtt lezárták a sorompókat – meg rossz hírek is érkeztek a kintiek sorsáról, – elment a kedvük a próbálkozástól. Voltak olyanok is, kik egy kis vagyont gyűjtve hazajöttek. Hazahozta a honvágy. Hiába, a magyar vágyódik hazája után...

⁴³ Summás: Mezei munkás egy önálló újkori típusa, nagybirtokra csoportosan, summásbandában elszegődött vándor idénymunkás, aki kapálást (elsősorban cukorrépa, kukorica, burgonya) és más, vegyes mezei munkát (aratás, takarmánynövények betakarítása stb.) végzett pénzért, terményrésztért és élelmezés, komenció fejében.

IV. LELKÜLET – KULTÚRA

IV. 1. NÉPJELLEMZÉS

A község népének jellemzésére vonatkozólag általános típust nehéz találni. Egyrészt azért, mert a lakosság kevert. Másrészt azért, mert a lakosság jelentékeny része vasutas vagy vasúti munkás, kik igen gyakran megfordulnak a fővárosban, és magukkal hozzák a fölényesebb és városiasabb szellemet.

A nép jellemző alaptermészete a munkabírási és a szorgalom. Jellemvonása a változásoktól való irtózás. Életrevalóság tekintetében – mint az általános magyar típus – nem túlságosan ügyes. Inkább szorgalmas. Gazdasági ismeretei fogyatékosak. Sajnos még ma is hallunk ilyen mondásokat: „Ha az apámnak jó volt úgy, nekem is jó.”

Az általános típus vérmérséklete megfoltolt. A szélsőségek felé inkább a bevándoroltak és az új településen lakó munkások hajlanak. Életelve anyagias. Ezt a vagyonszerzési vágy magyarázza meg. Általában vig kedélyű, de kedélyét gyakran az anyagi gondok is befolyásolják.

Alkalmazkodni a régi lakosság nem tud. A gazdálkodás terén hányszor csatlakozott, s mégsem okul. Politikai téren véleményét nem fejezi ki nyíltan. Lelkivilágát tekintve érzékeny, könnyen megsértődik. Igénytelen, hogy vagyonát gyarapíthassa. Anyagias gondolkodású, a földet nagyra becsüli. Ez a nép szereti a földjét, s mégis csak a hasznot szereti húzni belőle, a megfelelő megmunkálást már sajnálja tőle.

Kedélyélet szempontjából a nép hullámzó kedélyű. A legnagyobb lelkesedésből könnyen csap át a tompa fásultságba. Könnyen hangolható.

Észjárásuk fontolgató, maradiságra hajlamos. Újat nehezen tanul, sokra tartja a hagyományokat. Észjárása jólelkűségről tanúskodik. Sok tekintetben résztvevő, de tud érzéketlen is lenni. Érzésvilágát a kedélyélet uralja. Anyagi téren önző, irigy. Túlzásba vitt takarékosága fősvénnyé tette. Szavával könnyen játszik, megbízhatatlan. Sok bennük a ravaszság, ritkán egyenes lelkű. A sértést önértetessége nem tűri. Könnyen hajlik a verekedésre.

A nép vetelkedése, becsvágya erős. Mindegyik külön akar lenni a másiktól. Persze, csak kívülről. A lélek nemesítése a külső után következik. Vallásossága sokat veszített színéből, inkább csak formáság. Az anyagiak jobban érdeklik, mint a lelkiek. Úgy dolgozik, mintha mindig élne. A kegyelettszertet már mélyebben gyöke-rezik. A temetésekre szeretnek járni, bár sokan csak kíváncsiságból mennek oda is.

A hősi halottak emlékét szeretettel őrzik. Még ma is siratják őket. A családtagokat – ha elhalnak – sajnálják, s emléküket állandóan ébren tartják. A temetőben halottak napjára megigazítják a horpadt sírokat, virággal és gyertyákkal díszítik fel. A sírokat gondozzák.

A jótékonság – ha megnyilvánul – az alamizsnálkodásban jut kifejezésre. Még a más községekből való koldusoknak is adnak alamizsnát. A községnek van szegényháza, de ott csak lakást kapnak a rászoruló. Kenyerüket koldulással kell megkeresniük. Az öregeknek szívesebben adnak alamizsnát, mint a munkaképes fiataloknak. Mindig akadnak családok, kik az elaggott szegényekről gondoskodnak.

A népben benne van az, hogy szereti az állatokat, különösen a lovat. Szeretik – mégis a hiányos táplálás, nehéz munkáltatás miatt – gyakran látni sovány lovakat.

Az öregekből még most sem vészett ki a babona. Ez azonban már csak szórványos jelenség, úgy-hogy sem a gazdasági, sem az egészségügyi haladásnak nem jelent komoly akadályokat. Ártalmasabb babonák már nincsenek, betegség esetén a nép jobban bízik a tanult orvosban, mint a tudatlan vén-asszonyban.

Az akaratuk befolyásolható. A vezetőosztály könnyen meg tudja változtatni akaratukat. Ritkán tudnak összefogni, hogy akaratukat keresztülvigyék.

Ízlés tekintetében szeretik a rendet, tisztaságot. A fiatalság kedveli a nótát, úgyszintén a táncot is. A lányok arcfestésre kis pirosítót használnak. Az ajkukat nem festik. Persze itt az általános típust jellemzem, és nem vagyok tekintettel a csekély kivételre.

Erkölcsei életüket rontották a háború utáni évek, mégis még most is a szemérmesség jellemzi azt. De már nem az igazi szemérmesség, hanem inkább az álszemérem.

Szegénységüket nem szívesen hangoztatják. Kifelé a jómódút igyekeznek mutatni, még ha a mindennapi kenyér is csak szűkösen van meg.

A fiatalság felügyelet mellett, de gyakran felügyelet nélkül találkozik. A falu nyelvétől őrizkednek, mert a férjhezmenetelüket, illetve házassulásukat károsan befolyásolná.

A bűnözésre való hajlam keveseknél található. A leggyakoribb bűnözés a verekedés. Lakodalom, multság alig múlik el enélkül. Az érett korúak ezeket elítélik, de megakadályozni nem tudják. A börtönviselt emberről ha nyíltan nem is, de titokban rossz véleménnyel vannak. Az öngyilkosság nagyon ritkán fordul elő.

Társas magatartás tekintetében a nép bizalmatlan, gyanakvó, szűkszavú. Benne van a véreben az „én” szeretet, az önzés. Összetartani nem tud, széthúzó. Szavát ritkán állja, megbízhatatlan. A „nadrágos” ember nincs ínyére. Az idegent rossz szemmel nézi, irigy. Titokban úrgyűlölő. A hagyománytisztelet miatt tekintélytisztelő. Szülőföldjéhez ragaszkodik, bárholonnan visszavágyik ide. Szülőföldjén keresztül szereti hazáját. Feltörekvő, bátor ez a nép, a gyávaságot nem ismeri.

A nép befolyásolható, mégsem lehet vezetni, mert kiszámíthatatlan. Ha vele beszélünk, ritkán mondja meg az igazi szándékát. Az újságcikkre reagálnak, mert amit papíron olvasnak, az előttük hitelesebb bármely beszédnél. A korteseknél mindig a hasznót nézik.

Nemzeti érzésük erős. Március 15-én a ’48-as emlékműnél és a hősök szobránál való ünnepségen ott van az „egész falu.” A világháborúban bátran küzdöttek a község fiai (elesett vagy eltűnt 108), kik közül 9-en vitézi címet is kaptak.⁴⁴ Telket 2 kapott.

A kenyérkereseti alkalmak csökkenéséért az ország csonkítást okolják. A menekültek nem voltak szívesen látott vendégeik. A máshonnan települteket már jobb szemmel nézik. Hamar maguk közé fogadják, csak azok alkalmazkodni tudjanak. A község lakói 100%-ig magyar anyanyelvűek.

A lakosság eszméért küzdeni nem tud, mert nem lát benne vagyonszerzési alkalmat. Érzülete hajlik az arisztokratikus felé.

A törvényhozástól rossz néven veszik, hogy az ő segítségükre nem fordít kellő gondot. A törvényhozók közül azoknak van előttük nagyobb tekintélyük, akik a nép sérelmeit a legtöbbet hangoztatják, és akik a legtöbbet ígérnek. A mezőgazdasági termények alacsony áráért a kormányt okolják.

A köztisztviselőkről különbözőek a vélemények. A többség tisztességes megélhetésükért irigykedve tekint rájuk. A tisztviselőket biztos kenyérűeknek tartják, kiknek akkor is van megélhetésük, mikor nekik a rossz termés csak szűkösen adja azt. Áldásos esztendőben kisebb bennük az irigység.

A helyi vezetőkkel szemben a nép óvatosan viselkedik. A tiszteletet megadja nekik, összeütközni nem akar velük, mert fél a megtorlástól, sőt azt tartja, hogy még az adóját is felemelik.

Az osztályharcról keveset tud, proletártudat a földműves népségben nincs, csak a föld nélküli, dolgozni idegenbe járó munkásságban. Állandóan sorsuk jobbra fordulását várják. Csakhogy a jobb jövőt nem tudják előbbre hozni, annak érdekében nem tudnak összefogni. A fajok, nemzetek harcát a mindennapi élet gondjaitól alig látják. E küzdelem annyira érdekli őket, hogy lesz-e belőle háború, vagy nem?

Az olaszok abesszíriai háborúját gyanakodva nézik. Félnek, hogy a háború csóvája ide is elér, s itt kell hagyni a kis gazdaságot, meleg családi otthont, s masírozni kell a világ legborzalmasabb mészárszékére. Az olasz barátságban nem bíznak. Hiába, kiben a magyar egyszer csatlakozott, annak nem hisz többé igazán...

⁴⁴ Ld. Füzesabony vitézei c. írás internet, Sipos Attila

A falu népe a ráháruló munkát becsületesen elvégzi. A munkában nem válogatós. Magának szívesen, fáradhatatlanul dolgozik. Másnap már nem olyan serény. Azt tartja, hogy egy a fizetség. A munkást megbecsüli, és vele eszik. Hajlékonysága a haladó gazdálkodás igényeihez nincs. A hagyományos gazdálkodást többre tartja, mint az általa kipróbálatlan modernebb gazdálkodást.

Az üzleti szellem, vállalkozókedv hiányzik belőle. A könnyen megfogható hasznot is minden lelkifurdalás nélkül engedi át az élelmesebb zsidóknak.

A jó szomszédot megbecsülik, többre tartják mint a rokont, mert a szomszéd minden bajban kéznél van és segít.

A közvélemény kialakulására befolyással van az, hogy a lakosság a bevándorlás következtében kevert. Ezért erős közhangulat nem tud kialakulni. Mindig vannak széthúzó, mindig vannak egységbontók. A népre a legnagyobb befolyást a népszerű emberek tudják gyakorolni. Az ígélet alkalmas eszköz a nép jóakarátának megnyerésére.

A nép bizalmába nehéz beférkőzni. De ha valaki megnyerte azt, ne bizakodjon el, mert az első ballépésnél el is veszítette. Ha valaki visszaélne bizalmukkal, akkor azt soha nem fogadnák abba vissza. S megvan ebben a népben az, hogy nem felejt. Az önértetén ejtett sérelméért ha tud, még évek múlva is elégtételt vesz.

A közvélemény kialakításában vezető szerep jut az asszonyoknak. A feleség véleményére sokat ad a ház ura. Az öregekre már nem hallgatnak úgy, mint az asszonyokra. Az asszonyok hízelkedő beszéddel jól hangolhatók, kik aztán befolyással a férfiakra is hatnak.

A lakosság gondolkodása a háború óta nem nagyon változott. Talán annyiban, hogy a nehezebb kenyér-szerzés eleve nebbé, élelmesebbé tette.

Hazaíás érzését sem változtatta a nagy világegés és a forradalom⁴⁵ sem.

Itt említem meg, hogy a földműves lakosság a kommunizmust nem értette és ma sem érti. Akaratukon kívül sodorták belé a forradalomba. Próbálna valaki köztulajdonná tenni a nehezen megszerzett kis házát, melyben meghúzódik. Vasvillával osztana „köztulajdont”. Nem, nem ez a nép csinálta a kommunizmust. Ez szerette és szereti hazáját.⁴⁶

A háború utáni életmódjuk már különbözik az előbbtől. Igényesebbek lettek. Az erkölcsi élet lazult, a háború előtti erkölcsiség vesztett erejéből.

A világot járt katonák sok tapasztalatot hoztak magukkal, de legtöbbjük levetkőzve azokat, ott kezdte, ahol hadba vonuláskor abbahagyta. Általában a háborút járt katonák fontolgatottabbak, mint a lakosság többi része.

Az intelligens osztály vágyódik a városba, mert ott több a szórakozási lehetőség, mint falun. A földművesek a városi életet drágábbnak tartják, mint a falusit, s nem is vágyódnak utána. Sokan a városok nagyobb forgalmától irtóznak.

A lakosság nagy része titokban gyűlölettel nézi a gazdagodó és könnyű foglalkozású zsidókat. Ez csak a hamu alatt izzik, mert ha értékesíteni akarnak, akkor a zsidókra szorulnak. Gyűlölik a zsidókat, mégis ők viszik nekik a hasznot. . .

IV. 2. NÉPKULTÚRA ÉS MŰVÉSZET

Népünk a község múltjáról nagyon keveset tud. Annyit tudnak, hogy a fővonal északi oldalán és a falu határában máshol is sok mocsár volt, amiben bő táplálékot kapott a fűzfa. *Később ettől a jelentéktelen dologtól kapta Füzesabony, Abony elé a Füzes nevet.*

⁴⁵ Füzesabonyban 1919. év július 06-án tartottak munkástanács-választást. Forrás: V-231/11:1452/1919. Nem iktatott iratok, V-231/11:1583/1919.

⁴⁶ A kiemelt szövegrész csak a könyvtárban őrzött kézirat töredékben található meg.

A Csörsz-árka a falu határában húzódik, mégis sokan nem is sejtik a hozzáfűződő mondat.

Községünk a palóc nyelvjárás szomszédságában van, beszéde azonban már nagyon elüt attól.⁴⁷

Beszéde hajlik az irodalmi nyelv felé. Vannak bár népies kifejezései, de már ritkán. A burgonyát pl. „kompérnak” hívja a nép. Ha kérdezzünk valakit, hogy kihez megy, akkor a személy után nem a rendes, hanem a népies „nyi” ragot teszi, pl. Kovácsnyi⁴⁸.

Népszokásaik közül először a lakodalmi szokásokat ismertetem.

A lakodalom napján a vőlegény a lakodalmas néppel elmegy a menyasszonyért, aki már várja a kapuban. Az ifjú párt muzsikaszóval kísérik az esküvőre és haza. Útközben a legények és lányok nótaszóval kísérik a zenét. Vacsora után úgy éjfél felé az utcai kapu előtt tüzet raknak és úgy táncoltatják körülötte az új menyecskét. Ez az úgynevezett „porkolás”.

Az ünnepeknek is megvan a maguk szokása.

Farsangvasárnap bál szokott lenni az utolsó vígság örömére, mert utána tilos a zajos mulatság. Farsang hétfőn és kedden a fiatalság jelmezbe öltözik. Úgy járnak a rokonokhoz és ismerősökhöz.

Hamvazószerdán az egész falu gyászt ölt. Ezen a napon, aki csak teheti, hamvaskodik.

Kövércsütörtökön a gyermekek házakhoz járnak és tepsit vagy rossz fazekat verve össze a következő kis verset mondják:

- *Hajó néni Hajó bácsi vesd ki pampuskádat,*
- *Ha nem veted pampuskádat vesd ki herőcédet,*
- *Ha nem veted herőcédet vesd ki pénzecskédet!*

A nagybőjtöt megtartják. Olajjal főznek, melyet a szomszéd községekből hoznak a heti piacokra. A nagypénteki étrend szigorú! E nap délutánján, aki csak teheti, elmegy a szentsírhoz „Jézuskát csókolni”. Még a legszegényebb is víz magával néhány fillért a szentsír perselyébe. Nagyszombaton a feltámadásig tartják a szigorú böjtöt. Feltámadás után már várja őket a töltött káposzta, kocsonya. Nagyszombat reggel 9 órakor, mikor a harangok megszólalnak, a földműves nép apraja-nagyja tepsivel, fedővel, csengővel nagy lármát csapva kiabálja, hogy kígyó-béka minden féreg távozzatok a háztól!

Húsvétvasárnap reggel a lányok lehetőleg piros ruhában mennek a templomba. Másnap reggel kezdődik az öntözködés, szagos vízzel, a bátrabbaknál vederrel. Pünkösdkor a fiatalság a következő kis verset énekli:

- *Mi van ma? Mi van ma? Piros pünkösdi napja,*
- *Holnap lesz, holnap lesz a második napja.*
- *Ide jöjjön Kati asszony kis gombos szoknyában,*

⁴⁷ A kiemelt szövegrész csak a könyvtári kéziratban található meg.

⁴⁸ Beszéde: névszók esetében a tova fokozásánál a középfok elé még egy kicsinyítő „d” járul pl. továbbabb, felsőfok esetében letovádabb. A felszólító módnak a jelentés módjára tett hatása nyelvjárásunkban nagyon is otthonos. Gyakran lehetett ilyen mondatokat hallani: Lásza itt van!? Mára a búzáat arassuk, hónap meg az árpát. Mit tarcsa annyira azt a kis ferges almát? A jövendőt nem tudhassa senki. Előfordul a majd határozóval is: maj fevigyük a búzáat a pallásra!, maj megegyük azt a hurkát! Tárgy esetében nagyon különös használata van a -nak, -nek ragnak mondat tárgy helyett. Pl. egyem meg af fene zsidónak! Vitt vóna el az ördög bitangnak. Határozók. Mint minden nyelvjárásban, úgy a Heves megyeiben is a határozók mutatják a legnagyobb eltérést. Találkoznak köztük érdekes és a régies sajátosságok. Helyhatározók, hol kérdésre felelők. A Tárkány és Abony helynevek ragozása Tárkányban, Abonyban helyett: Tárkányonn, Abonyonn. A nyi és ék használata, ha valakit kérdezzünk, hogy kihez megy akkor a népies „nyi” ragot teszi hozzá Kovácsnyi. Hol kérdésre felel olykor a -ról, -ről is. Pl. a felső végről jobb a búza, mérű látod azt az embert? Vagy ilyen szavak lehetnek még: árrú, ódarrú, mérű. Hova kérdésre felelők, a fentebb említett két helységnév esetében -ról, -rül ragot kap: Tárkárú, Abarrú. Hova kérdésre felel még a személyragozott -nál, -nél: nálunk is gyere má: hozzánk is gyere. Forrás: Berze Nagy János: A Heves megyei nyelvjárás. 21, 35 p

- Nála látok piros almát dugja kebelébe,
- Hazaviszi kis fiának, Fehér Andorkának.
- Jól meg fogd; Jól meg fogd a lovak kantárját,
- El ne szalaszd, el ne szalaszd a pünkösdi rózsát!
- Szébb a szívem a rózsánál, kivirít-e citromfánál?
- Szállj ki már!

Aratáskor aratóünnep nincs. Jellegzetes szokások sincsenek. Kukoricafosztáskor mesével, nótával szórakoznak. Az adventi böjtöt meglehetősen szigorúan tartják. Szomorú azonban, hogy a férfiak legtöbbje a karácsonyi böjtöt mulatozással tölti. Szilveszter estéjén a lányok ólmot öntenek, hogy megtudják, hogy a jövődébeli uruk milyen foglalkozású lesz.

A falu régi kedves dalait már kiszorították a városi divatos nóták. Kevesen énekelnek már népdalokat. A város ezen a téren is rontotta a falut. Silány, értéktelen nótákkal cseréltette fel a falu gyermekének szemérmes dalait.

A nép nevezetesebb népművészeti alkotása a rokka. Fafaragás is van, de jelentéktelen.

A község Pap Kálmán⁴⁹ személyében egy kétszeres világbajnokot és többszörös országos bajnokot adott a hazának. Pusztasziksón született (a községhez tartozó érsekségi tanya). Jelenleg, mint tüzérszázados a hadsereg kötelékébe tartozik.

IV. 3. SZÓRAKOZÁSOK

Füzesabony lakóinak régebben nemesebb szórakozásaik voltak, mint ma. Táncuk is erkölcsösebb volt. Az ő egyszerű táncukat nem kellett tanulni. Ennél fogva nem jártak tánciskolába sem. A nóta vagy zene ütemére ritmusosan mozogtak. A gyors ütemű táncot szerették. Táncolásukból a csárdás valószínű körvonala emelkedik ki.

Késő őszi és téli estéken a fiatalok a fonóházaknál szórakozott. A lányok fontak, a legények citeráztak s ha kedvük tartotta, közösen daloltak is. Fonás közben különféle kiszínezett meséket meséltek a garabonciás diákról, boszorkányokról, törpekről, óriásokról.

A lányok régebbi játékaik közül említésre méltó a „Búj, búj zöld ág...” énekléssel játszott játék. Kedvenc játékaik volt a labdának kézből kézbe való dobálása is. A fiúk szívesen játszották a rongyból, fából készült labdával a métát. Szokásban volt a mancsolás⁵⁰ is. Ez utóbbi elég veszélyes játék volt, mert a mancs könnyen eltörhette a lábat is. A sárkányeregetéssel is elég jól elszórakoztak.

A lányok játéka közül még most is megvan a „Búj, búj zöld ág...” játéka. Ma a serdült lányoknak szinte azt mondhatjuk, nincs is játéka. Szórakozásaik közé tartozik a forgalmasabb útvonalon kettesével, hármasával való járkálás, sétálás. A kártyázó ház már csak torz másolata a réginek. Rossz szokássá vált a lányoknál az, hogy a legényekkel versenyt dalolnak.

A fiúk legfontosabb játéka a háború óta a futball. Községünkben most futballcsapat nincs, de néhány éve még volt. A meccseket sokan látogatják. Mióta a csapat feloszlott, csillapodott a futball-láz.⁵¹ Játsszanak a fiúk még „rablót”, „cicát”, gomboznak sőt abroncsot is gurigálnak.

⁴⁹ Pap Kálmán tüzér százados, élő galamblovó világbajnok. Miskolcon élt. Forrás: Eger újság 1934. év június 21. (126. száma); Füzesabony világbajnokai c. cikk – In: Füzesabonyi Híradó, 2004. dec.

⁵⁰ Sportjáték, a tekézés É-Mo.-on (főleg Nógrád, É-Heves, a borsodi Bükk környékén, D-Borsod) használatos elnevezése. A játék mindkét típusát játszották e vidéken: a bottal elütős típust zömmel a palócság, a lyukba telergetést a Bükk-alja, a matyóság egy része (főleg Szentistván) és a tőle délre eső terület népe nevezi mancsóznak.

⁵¹ Füzesabony futballcsapatairól sok képet őrzünk. A mai FSC (Füzesabonyi Sport Klub) elődje 1926-ban, Füzesabonyi Vasutas Sport Club néven alakult. A focipálya a telepi temető végében volt, a Berek-erdő elején.

Községben állandó színtársulat nincs. Csak ritkán szórakoztatják a lakosságot a műkedvelők, vándorszíneszek vagy cirkszok. Egy kis mozigépet most állítottak üzembe, hogy a lakosságot szórakoztassák. Míg a meccsre lehetett járni, addig a falu serdültejei ott ismerkedtek. Mióta ez megszűnt, előtérbe léptek a táncmulatságok, lakodalmak és sok esetben az utca.

A fiatalság kis része kártyázik, de csekély tételekben. Az öregebbek ünnepdelutáni szórakozása a kártya. Nyáron a ház előtt a szomszédokkal összejöve töltik pipázgatva az időt.

Az iparos osztály az iparos körben igyekszik szórakozni. Kártyáznak, rádiót hallgatnak, biliárdoznak vagy társalognak.

Mindezekből láthatjuk, hogy a község nagyságához képest szórakozóhelyek tekintetében szegény.

IV. 4. ISKOLÁZOTTSÁG

Egy nép műveltségi fokát a lakosság számához mért iskolák száma adja meg.

Füzesabonyban felekezeti iskolák vannak.⁵² A római kat. (felekezeti) elemi népiskolának 12 tanterme van 11 tanerővel. Pusztaszikszón az egri érsekség tart fenn elemi iskolát. Ott 1 tanterem van 1 tanerővel. Van még 1 izr. elemi iskola is a községben egy tanteremmel, tanerő nincs, az iskola jelenleg szünetel.

Az elemi iskolások száma a községben 620, Pusztaszikszón 53. Összesen tehát a tanulók száma: 673. Ezt a 673 gyermeket 12 tanerő tanítja. Átlagosan 1 tanerőre 56 gyermek jut, ami messze elmarad az 1 tanerőre eső ideális tanulói számtól.

Az ismétlő iskolások 238-an vannak. Az ismétlő iskolák 3 évfolyamúak és külön tanítják a lányokat és a fiúkat is. Iskolába mind jár. Gazdasági népiskolánk nincs.

Polgári iskola a községben nincs, bár a lakosság száma meghaladja az 5000-et. A 17 km-re fekvő Egerbe járnak legtöbben, gimnáziumba, polgáriba, reálba, kereskedelmibe, tanítóképzőbe és a jogakadémiára. Néhányan még más városba is. A községből járó tanulók száma eléri a 120-at. Ezek főként tisztviselők és földművesek gyermekei. A mindennapos bejárók száma 110. A legtöbben Egerbe járnak be. A tanulók vonaton teszik meg úgy be, mint ki az utat.

A naponkénti bejárás következményei az első évben mutatkoznak legjobban. A gyermekek először szeretik a vonatozást, de csakhamar beleunnak, s megkezdődik az étvágytalanság, levertség. S ez addig tart, míg a tanuló meg nem szokja az utazást. Először a főtt étel (ebéd), delután 3 óra felé való evése is kellemetlen. Később megszokják e változást is. De azért az utazás káros hatása még a legöregebb diákoknál is érvényesül, kisebb-nagyobb mértékben. Már maga a be és ki való utazás is 2 óras napi veszteséget jelent.

A népiskolák kir. tanfelügyelője Egerben az egyházmegyei főtanfelügyelő szintén Egerben, a ker. tanfelügyelő pedig Besenyőtelken lakik.

A 6 évesnél idősebb analfabéták száma 755. Tehát a lakoságnak csaknem 12%-a nem tud írni, olvasni.

A háború előtt és óta leginkább tisztviselők és földművesek gyermekei szereztek főiskolai oklevelet. Teológiai oklevelet 1, egyetemet 1, gazdasági akadémiai 1, orvosit 1, jegyzőt 2 szerzett. Jelenleg a községből 6 főiskolás van. Kereskedelmi érettségije 14-nek, reál 4-nek, és tanítói oklevele 3-nak van. A főiskolát végzettek már mind elhelyezkedtek. Az érettségizettek közül még kevesen jutottak álláshoz. A 3 tanító közül 1 idegenben, 1 helyben helyezkedett el, 1-nek pedig még nincs állása.

Az álláshoz nem jutottak itt-ott keresgetnek valamit, de vannak olyanok is, kiknek nincs semmi kérésük. Nehéz magyar sorsuk van ez embereknek. Az állás nélküli értelmiségek száma folyton növekszik. Az elhelyezésükről nincs gondoskodás. Vajon meddig szaporodik még a kenyér nélküli értelmiségek száma? Itt jutunk el ahhoz a ponthoz, ahol feltűnik a kérdés, vajon a sok tanult ember hasznára van-e az államnak?...

⁵² Füzesabonyi iskolák történetéhez interneten elérhető forrás: Füzesabonyi Hirmondó 2012 augusztusi száma (Zrinyi úti iskola); Teleki Blanka Ált. Iskola 50 éves jubileumi kiadványa

Tanult, küzdött a mai fiatalság, talán még többet, mint elődei, s még sem tud kenyérhez jutni. Sok szülő az utolsó fillérét is a gyermeke taníttatására költötte. Sőt vannak, kik adósságba is keveredtek a gyermekük iskoláztatása miatt. De az iskola hiába van meg, ha nem gyümölcsözteszheti... Miért tanul hát a mai ifjúság nagy része?...

A gazdálkodást az idősebb gazdák apáról fiúra örökölték. Ezen a téren a fiatalok nem különböznek az öregektől. Ők is úgy gazdálkodnak, mint az elődek.

Gazdasági iskolát, mivel a községben nincs, a gazdák nem végeztek. Gazdasági szaklapok, könyvek a község gazdáinál alig vannak. Többre tartják a hagyományos gazdálkodást, mint az okszerűt. Ez a tulajdonság teszi a gazdát maradivá.

Ipari vagy kereskedelmi szakiskola a községben nincs. A helybeli iparos és kereskedő ifjak a tanonciskolában szereznek ismereteket. Jelenleg az iparos és kereskedő tanoncok száma 38. Az iskolákban nagy súlyt helyeznek a szülőföldismeretre. Szereti is ez a nép a szülőföldjét, s azon keresztül a hazáját.

IV. 5. KULTURÁLIS ÉLET ÉS SZÍNVONAL

A háború előtt a kulturális élet és színvonal alacsonyabb fokon volt, mint ma. A háború és az az utáni idők gyors emelkedést diktáltak ezen a téren is.

Ma már az iskolát elvégzett felnőttek és ifjak több oldalról is gyarapíthatják ismereteiket. Ezt szolgálják a könyvtárak⁵³, mozi, rádió, Levente Egyesület⁵⁴ és az ismeretterjesztő előadások. A községben egy népkönyvtár van 258 kötettel, egy tanítói könyvtár 137 kötettel, ifjúsági könyvtár 240 kötettel, és tankönyvsegélyző könyvtár 1564 kötettel. A népkönyvtár olvasóinak száma 56. Évi forgalma 212 kötet, olvasói főképpen az elbeszéléseket és novellákat kedvelik.

A könyvtárak anyagát az adományozások és beszerzések gyarapítják.

Könyveket kevesen és ritkán vásárolnak a község lakói. A kisgazdáról azt lehet mondani, hogy nem is vásárolnak, legfeljebb az iskolaköteles gyermeküknek a tankönyveit. A vezető osztály tagjai közül vásárolnak néhányan szak- vagy szórakoztató könyveket.

A Posta Hivatal adatai szerint a községbe a következő újságok járnak:

Pesti Hírlap 20 db, Pesti Napló 15 db, Friss Újság 7 db,
Új Magyarország 8 db, Nemzeti Újság 6 db, Kis Újság 2 db,
Új Nemzedék 2 db.

A folyóiratok a következők: Új Idők 12 db, Tündér Újjak 6 db, Magyar Úriasszonyok lapja 5 db, Molnárak Lapja 4 db, Színházi Élet 2 db, Élet 1 db, Párizsi divat 6 db, Szárnyaskerek 25 db, Vasút 20 db, Hangya 15 db, Vas, Fűszer, Terménykereskedők, Ünnepek 1 db, Heves megyei Gazda, Földművelési Értesítő 1-1 db.

A Posta Hivatal által kézbesített újságokon kívül sok újság kerül eladásra a rikkancsok útján is. Ezek a következők:

Friss Újság 120 db, Az Újság 7 db, Hétfői Napló 20 db,
Kis Újság 20 db, Magyar Hírlap 2 db, Reggeli Újság 8 db,
Függetlenség 94 db, Nemzeti Sport 14 db, Reggel 4 db,
Új Nemzedék 50 db, Magyar Hétfő 6 db, 8 Órai 10 db,
Egyenlőség 6 db, Társadalom 4 db, Független Kisgazda 10 db,
Nemzeti Élet 10 db, Szív Újság 30 db, Tolnai Világnapja 16 db,

⁵³ Az első könyvtár 1898-ban létesült. Forrás: V-231/1 Füzesabony község iratai; Blahó Istvánné, Sipos Attila könyvtári szakdolgozata

⁵⁴ Levente Egyesületet 1924-ben alapították, a leventeothont pedig 1944-ben építették. Forrás: IV-404/a:13048/1944. Heves vármegye alispánjának iratai.

Világvárosi Regények 17 db, Színházi Élet 7 db, Délibáb 2 db.

Az újságok nem mindig kelnek el. De ha nem is kel el mind, nagy része mindig vevőre talál. Ezek a fenti számok napi, ill. heti eladási számok.

Ez adatokhoz nem fűzök megjegyzést, eleget mondanak ezek magukba is.

Lehet még újságot vásárolni a pavilonban is, melynek adatait azonban nem sorolhatjuk ide, mert az ottani újság nagy részét az utazóközönség vásárolja meg.

A rádió-előfizetők száma 150. Ezek közül detektoros készüléke van 30 főnek, lámpás készüléke 120 főnek. A lámpás készülék elterjedését az áramvezetékbe való bekapcsolás segíti elő. A rádió-előfizető készülékei a következőképpen oszlanak meg:

Foglalkozás	Lámpás készülék	Detektoros készülék
Őstermelőnek	1	-
Iparosnak	23	7
Kereskedőnek	12	2
Köz.-hez tartozónak	21	4
Szabad foglalkozásúnak	34	4
Véderőhöz tartozónak	4	-
Nyugdíjasnak	17	10
Egyéb foglalkozásúnak	6	3
Egyesületnek	2	-
Összesen:	120 lámpás	30 det.

A községben 2 egyesületnek van rádiókészüléke, az Iparos Körnek⁵⁵ és az Ifjúsági Egyesületnek. Az Iparos Körben bármikor lehet rádiót hallgatni. Az iparos ifjúság szórakozik vele, s leginkább zenét vagy szindarabot szeretnek hallgatni. Az Ifjúsági Egyesületben délutánként és esténként hallgatnak rádiót. Az ifjúság itt is a zenét, a komolyabb férfiak pedig a felolvasásokat és gazdasági híreket hallgatják leginkább. A rádió a legnagyobb tanító eszközévé válhat a nemzetnek, de csak úgy, ha a szélesebb rétegben való elterjedésének érdekében az előfizetési díjakat csökkentik.

Füzesabonyban egy énekkar működik, Már. Dalkör. Tagjai a vezető, a vasutas és iparos osztályból kerülnek ki. Zenekar 2 van, a cigány- és tűzoltózenekar.

A népművelési előadásokat a tanerők tartják. Évente 60 népművelési előadást tartanak. Egy tanerőre átlag 5 jut. Hallgatói az egyes osztályokból vegyesen kerülnek ki. A hallgatóság átlagos száma 160. Mesedélután 30-at tartanak. Az Ifjúsági Egyesületben 150 rádió-előadást tartanak a lakosságna. Ebben az évben a népművelési előadások támogatására egy kis mozigépet is üzembe helyeztek⁵⁶.

Műkedvelő előadásokat az egyesületek szoktak tartani. E műkedvelő előadások száma alig éri el évente a 10-et. Más községekben nem szoktak vendégszerepelni. A jövedelmet az egyesületek kiadásaira vagy jótékony célra adják. Legkedveltebb darabjuk az operett.

A községben múzeum is van 2 teremmel, melyben a község múltjára vonatkozó adatokat és régiségeket gyűjtötték össze és állították ki. A múzeum most gyarapszik a bronzkori ásatásokból kikerült anyaggal.⁵⁷

Két műemléke van Füzesabonynak az egyik az 1849-i kápolnai csatából eltemetett honvédek emlékműve, a másik pedig a hősök szobra: Kisfaludy Strobl alkotta bronz szobor.

⁵⁵ Az Iparos Kört 1907-ben hozták létre. Forrás: Eger Újság 1932. év május 19. (111. száma); Magyar ipar almanachja, 1931.; Heves vármegyei ismertető adattár. Bp., 1936.

⁵⁶ Mozi 1934 óta működik a településen. Forrás: Eger Újság 1934. év január 18. (13. száma)

⁵⁷ Múzeumot 1928-ban hozták létre. Forrás: Magnin Alfréd: Füzesabonyi eseménynapló 1926-36.; Eger Újság 1930. év július 06. (151. száma)

V. 1. CSALÁD

A nemzet legkisebb önálló sejtje a család. A család erkölcsi tisztasága emelheti fel elesettségéből a nemzetet, erkölcsi romlottsága pedig letaszíthatja az államalkotó népek sorából. Ezért a családi élet tisztaságának megőrzése a legszentebb törekvések közé tartozik. A család miatt él vagy bukik el egy nemzet.

Községünk családi élete tiszta. A családban uralkodó szellem patriarkális. A családban a legfőbb hatalom a családfő, az apát illeti meg. A feleség tanácsadó, de a döntés az uráé.

A nőket tiszteltben tartják. Mint gyengébb nemet igyekeznek kímélni a nehéz munkától. A gyermeket szeretik és gondosan nevelik. Családi ügyekbe nincs beleszólása, „hallgass” a neve.

Az öreget tisztelik, de tanácsukat nem követik mindig. A gazdálkodás kivételével a fiatalabbak mindenben okosabbak akarnak lenni, mint a tapasztalt öregek. A gazdák a cselédet családtagnak tekintik, s együtt esznek vele.

A családfő befolyása és hatalma a világháború óta némi hanyatlást mutat. A világháborút járt katonák és az iskolák által magasabb képzettséggel rendelkező ifjúság előtt a családfő tekintélye csorbulást szenvedett.

Az asszony tekintélye a jövedelmező baromfitenyésztés folytán sem emelkedett. Az asszonynak örömet okoz az, ha a baromfi jövedelméből néhány pengővel hozzájárulhat a családi kiadáshoz. Ez nálunk nem jelenthet nagy összeget, mert a baromfitenyésztés nem nagy mértékű.

Az asszonyt az ura megbecsüli. Munkatársnak különösen a nyári időben használja fel. Azonban a súlyosabb munkákat nem végezteti vele, kíméli asszonyát.

Az asszonyok jó anyák s szülői tekintélyük az apáé után következik. A gyermeknevelést leginkább az asszony végzi. A dolog lefoglalja az apát, és nem ér rá a gyermekkel bajoskodni. Az anya látszólag jobban szereti gyermekét, mint az apa. Gyöngédebb gyermekéhez, hajlamos a becézgetésre. Az apa erélyesebb, szigorúbb.

A földreform során kiosztott helyekre sok olyan fiatal család épített házat, kik eddig egy telken laktak a szülőkkel. Ezáltal a családok kényelmesebben lakhatnak. Régebben is gyakori eset volt, de még most is az, hogy a házasság után a fiú vagy lány otthon marad. Ennek oka az, hogy a fiatal házasság anyagi helyzet miatt önállósításra képtelen. A régi családi fészekben pedig egymáson segítve könnyebben megélik.

A nős fiú gyakran lakik a szülőkkel közös lakásban. De az is előfordul, hogy egy fedél alatt, de külön lakásban laknak. Egy telken 2 házat mostanában nem építenek, mert az újtelep építése által a fiatal házasságok része ide költözött. Ezáltal a régi település lakosai ritkultak.

A háziállatokkal való együttlakás nem fordul elő. Az egészségtelen istállóban azonban minden lovas gazdánál hál valaki. Vagy a cseléd, ki nem ritkán fiatal fiú, kinek árt az istálló levegője, vagy ha cseléd nincs, maga a gazda.

A szülők, ha öregségük miatt már képtelenek birtokukat munkálni, szétosztják a gyermekek között. A haszonélvezetet azonban megtartják. A szétosztottból a haszonélvezet az övük marad, a megmaradtan pedig ők gazdálkodnak.

Ha a szülő meghal, a vagyonból legtöbbször minden gyermek egyformán részesül. Vannak családok, hol a leánygyermek kevesebbet kap, mint a fiú. Ez azonban csak itt-ott fordul elő. A legtöbb helyen úgy van, hogy az örökséget annyi részre osztják, amennyi az öröklő gyerekek száma, tekintet nélkül arra, hogy fiú-e vagy lány.

A párválasztásnál az anyagi érdekek az irányadók. Ez a földszerető, zsugoriságig takarékos nép még a házassággal is a vagyonát akarja gyarapítani.

A kigazda és munkásifjúság többsége 20–23 éves koráig házasságra lép. A többséget elsősorban a anyagi érdekek vezérlik, s csak azután következik a vonzalom. A kisebb százaléknál a vonzalom van előtérben az anyagiak előtt.

A házasság előtti együttélés ritkán fordul elő. A házastársak erkölcsi élete nem teljesen kifogástalan. Az öregebb házastársak erkölcsös életet élnek, de a fiatalok közül sokan megfedkeznek arról, hogy hűséget esküdtek.

A születések közül átlag 2%-a törvénytelen. A törvénytelen születések leginkább a földműves nép körében és a cigányoknál fordulnak elő.

Az orosz hadifogságból egy férfi hozott haza feleséget és gyermekeket. A lakosság az asszonyt és a gyermekeket is hamar maga közé fogadta.

Közele rokonok között az összeházasodás még ma is gyakori. Az oka az, hogy a földet nem akarják idegen kézbe adni. Az ilyen házasságból származó gyermekek nem valami éles felfogásúak. A mindenáron való vagyonszaporítás megbosszulja magát ezen a téren is.

A különböző vallásúak nem házasodnak össze. Más községből is ritkán hoznak asszonyt. A válás nem gyakori, pedig az érdekházasságok indokolttá tennék. Ha már megesküdtek, élnek úgy, ahogy tudnak. Azt tartják, hogy kanál nincs csörrenés nélkül.

Elvált nő Füzesabonyban kevés van. Ezek közül a fiatalt inkább elveszik, mint az öregebbet. Az özvegy asszonynak nagyobb tisztelete van, mint az elválnak. Némelyik férjhez megy, mások pedig a gyermekükkel vagy magukban élnek.

Az idegenből hozott asszony helyzete olyan, mint a többié.

Az alacsonyabb osztályból választott feleség ritkaság. De, ha előfordul, akkor az asszony nem kapja meg az ura által megérdemelt tiszteletet.

Agglegény kevés van. Földműves lányaink nem vénülnek meg otthol, mert hamar férjhez mennek. De nem lehet ezt mondani az iparos és tisztviselő lányokról. A nagyravágyás nem engedi ezeket férjhez menni. Mikor aztán már észbe kapnak, elment az idő, akkor már késő. A nép nem érezheti velük, hogy már kimúltak a fiatal lányok sorából. Azt tartják, hogy elég baj az nekik. És igazuk is van.

Menhelyi gyermekek ellátását nem vállalják. A törvénytelen gyermekeket nem vetik meg, inkább az anyát ítélik el. Ebben is igazuk van. A gyermek nem hibás...

V. 2. LAKÁS, KERT, UDVAR

Füzesabony lakóházainak száma 1910-ben 827 volt. 1920-ban 863. 1930-ban már 1289, ami 10 év alatt csaknem 33%-os emelkedés. A nagyméretű házipépítés a földreform során kiosztott házhelyek miatt volt. Bővebben a házak számát, építésanyagát és tetőzetét az alábbi táblázat tünteti fel.

Házak száma és építésmódja

Lakóházak építésmódja	Házak száma		% -okban		Orsz. % 10 000-en aluli közs.-ben	
	1920	1930	1920	1930	1920	1930
Kőből v. téglából	128	157	14,8	13,4	19,5	21,3
Kő vagy téglalappal vályog v. sárból	122	476	14,4	34,7	26,3	28
Vályog v. sárból	611	651	70,6	51,5	50,6	48,5
Fából vagy másból	2	5	0,2	0,4	3,6	2,2
Tetőzet: cserép, vagy bádóg	388	955	43,8	74,1	48	66,7
Zsindely v. deszka	67	6	7,7	0,47	7	3
Nád v. zsúp	408	328	48,5	25,43	45	30

A községházán vezetett kimutatás szerint 1931. január 1-je óta 64 házat építettek. Tehát azóta a házak száma 1348-ra emelkedett.

A lakásvizonyok az Újtelep létesítése óta kedvezőbbek, mint azelőtt voltak. Földbevájt vagy barlanglakások a községben nincsenek. A nagyobb gazdák telkei átlag 1 kat. hold kiterjedésűek. A törpebirtokos és napszámosok telkeit 600 négyszögölnek vehetjük. A földreform során kiosztottak 2-féle kiterjedésűeket. Az előbb osztott házhelyek 400, a későbbben osztottak pedig 200 négyszögöl kiterjedésűek.

A gazda nem szereti telkét elaprózni. Ez néhány ezekben az öröklés következtében fordul elő. A ház a telek jobb vagy bal szélén van. Olyan közel van építve az úthoz, hogy előtte csak egy kis virágoskert fér el. Ezeket a virágoskerteket különösen a lányos házaknál nagyon gondozzák. Emeletes ház a községben nincs más, csak a vasútállomás.

A kerítés deszkából, lécből, sövényből, néhol drótból van, de vannak kerítés nélküli házak is. A kapu legtöbb helyen deszkából van, ami a kíváncsi szemektől óvja a háziakat, de gyakori a léckapu is. Ritkán találunk kőoszlopos kapukat, sőt kapu nélküli házakat is.

Egy nagyobb gazda házában 2 szoba, egy konyha, és egy éléskamra van. A törpebirtokos és munkás már megelégszik 1 szobával és egy konyhával is. A tisztviselők igényei a család nagyságához és tehetségéhez mérten különbözőek.

A nagyobb és kisebb gazda is rendszerint egy lakáshelyiséget használ. Nyáron nyári konyhában szoktak főzni, hogy kíméljék a legyeketől a lakást. Hálni a szobába mennek.

A földművesek télen csak egy helyiséget fűtenek, mert nem tudnak annyi tüzelőanyagot beszerezni, hogy kettőt is fűtsenek. Több helyen, ha kisebb a család, állandóan a konyhában tartózkodnak. Vannak helyek, ahol télre a szobába mennek lakni, ott fűtenek és ott is főznek.

A régi települések községrészén túlnyomó számban vannak nádfedelees, kicsiny ablakú fehér házak. Alig látni itt-ott egy jobb építésű, modern épületet, ami van, az középület. A legnagyobb épület a szokatlan nagyságú és városi jellegű pályaudvar. Ezt a tervezőirodában elkövetett véletlen borítékcseré juttatta T. címe helyett Füzesabonynak.⁵⁸ A Kolumbán – kastélyon⁵⁹ kívül feltűnőbb magánépület a községben alig található.

A törpebirtokosok házai a régi településen a következő beosztásban vannak. Utca felől egy szoba, mellette a konyha és a kamra van. Ez zsúptetős, kicsiny, ki nem nyitható ablakú, fehérre meszelt ház.

A nagyobb gazdák házain nagyobb, rendszerint kettős, nyitható ablakot találunk. Az ablakok nagysága közötti eltérést és az építés 100 éves fejlődését szintén képen mutatom be. A beosztást tekintve itt a konyhából jobbra balra van egy-egy szoba és ezenkívül a kamra. Náddal vagy cseréppel fedett épület, előtte kb. 1 m szélességű faoszlopos tornác⁶⁰ van. A világháború előtt és után épült házak falai magasabbak, tetőanyaga cserép vagy eternit, és néhol bádog csatornázattal ellátott.

Kőoszlopos, szélesebb, néhány lépcsőnyire magasított tornáca van. Itt gyakran elmarad a fehérre való meszelés, ehelyett színesre festik, ami nem mindig sikerül és ízléstelen. A módosságot az L alakban megtört az ún. „görbe” ház juttatja kifejezésre. A házépítés fejlődésében a kettős trakturú házak térfoglalása már a háború után észlelhető. Ez helyes építési mód, emellett az egész lakás jobb, helyesebb elrendezésre jut.

⁵⁸ Ez az állítás nem igaz! Az a közös a két állomásban, hogy mind a kettőt Pfaff Ferenc tervezte, Steindl Imre tanítványa. Ő volt ekkor a Magyar Állam Vasútnak a főtervezője. Az országban 16 állomást tervezett, többek között ezt a kettőt is. Típustervek voltak ezek, ezért a nagy hasonlóság a két állomás között. A fiúmei állomást már 1891-ben átadták, míg a füzesabonyit csak 1893-ban. Ezért az úgynevezett „borítékcseré” verzió nem állja meg a helyét! Forrás: Bocsi János Füzesabony történetében milyen változásokat okozott a vasút megjelenése. Szakdolgozat.

⁵⁹ Kolumbán kastély 1926-ban készült el. Tulajdonosa erdélyi nemesi családból származó Kolumbán István lomtulajdonos.

⁶⁰ Tornác: a lakóház vagy ritkábban melléképület homlokzata mellé épített, oszlopokkal, pillérekkel, boltívekkel alátámasztott fedéllel ellátott térség, amely emberi tartózkodásra, munkavégzésre vagy raktározási helyül szolgál. A tornác szó az olasz terrazzóból származik, esetleg a középfelnémet terrors közvetítésével. 1507 óta ismert, széles körben elterjedt nyelvjárásainkban, de az irodalmi nyelv is használja.

A lakások bútorzata szegényes. A szobában legtöbb helyen 2 ágyat, 2 szekrényt „kaszlit” (láda forma fiókos bútordarab), asztalt, 2 vagy 4 széket és a fal mellett hosszú lócékat találunk. A „kaszli”, vagy „almárium” tetejét mindenféle csecsebecsével és szobrocskával rakják tele. A falon szentképek és fényképek függenek. Több helyen a szobában van a kemence is. Az asztalra színes vázába pár szál virágot tesznek.

Az ágy félmagasra van vetve. Sok ház még régi típusú, mestergerendával ellátott. Az ablakban a nép kedvelt virága, a muskátli díszleg. A szoba padlója föld.

A konyha berendezése még szegényesebb. Sok helyen ott is találunk ágyat vagy heverőt „dikót”. Az edényeket telézsíra⁶¹ rakják, de jut belőle a falra is. A konyhán van még egy asztal, melyen a család étkezik. Az asztalnál, a fal mellett egy lóca van. Szék, egy-kettő ha akad a konyhában. A vizet vízlócán tartják. Karosszék helyett, különösen a konyhában a maguk csinálta, alacsony „sámlit” használnak. A falakat itt is szentképek díszítik, de aggatnak fel cifra tárgyokat is. Ha a szobában kemence van, akkor azt a konyhából fűtik. A kemencéhez azért ragaszkodnak sokan még most is, mert a kályhába fa, vagy szén kell, de a kemencét szalmával is lehet fűteni.

A takaréktűzhely vagy falba rakott, vagy pedig teljesen vasból van. A régebbi házakban alig találunk deszka padlót. A legtöbb helyen a padló döngölt agyag. Még az újabb házak között is sok földes padló van, mert a szegénység miatt nem telik deszkára. A tehetősebbek a szobát deszka padlóval, a konyhát pedig cementlappal látják el.

A régebbi típusú házak ablakai kicsik, de télen még ezt a kicsit sem nyitják ki, hogy szellőztessenek, inkább eltömik még a kis hasadékokat is. Az újabban épült házak ablakai már nagyobbak, ezáltal a lakás világosabb is. A fiatalabbak nem félnek úgy a jó, friss levegőtől, mint az öregek.

A házak legtöbbször tornáca van. Nyári időben sok helyen ide tesznek egy ágyat, s azon hál a gazda.

Az udvar beosztásánál arra törekednek, hogy elég tágas legyen és a rakott kocsi könnyen beférjen. A pince, ha van, a ház előtt van, hogy szem előtt legyen. A kút – hogy esős időben a víz bele ne folyjék –, az udvar legkiemelkedőbb pontján van. Kevés kutat láttak még el betoncsövekkel. A legtöbb kút gémes.⁶²

A gazda vigyáz ivóvizének tisztaságára, ezért az árnyékszékét a kúttól távol igyekszik elhelyezni. A kút és az árnyékszék távolsága a telek nagyságától függ. Az ól, istálló a ház végébe kerül. A lovas gazdának itt van még a kocsiszíne⁶³ is. Az istálló a lakóházzal gyakran össze van építve. A gazdasági épületek nem elegendők, és az egészségügyi követelményeknek nem felelnek meg. Az istállók sötétek, alacsonyak, gondozatlanok. A padlója nincs rendesen elkészítve, a vizelet nem folyhat le és emiatt bűzös az istálló.

Az uradalom a cselédeknek tömeglakásokat ad. Padlója földes. Nagyobb ablakai vannak, elég világosak és magasak. A takaréktűzhely falba rakott.

A községben villanyvilágítás van. A gazdák, munkások és tisztviselő lakások 12%-ába van bevezetve a villany. Az áramot a salgótarjáni centrálé szolgáltatja.

V. 3. Táplálkozás

A táplálkozás vizsgálásánál a lakosság vezető és kigazda osztályát vesszük figyelembe.

A vezetőosztály lakásban, bútorzatban, sőt ruházkodásban is megtartja a külsínt. Elsősorban a konyhán takarékoskodik. A mindennapi húsétel nem szokásos. Arra töreksenek, hogy olcsón és jól táplálkozzanak. Elég nagy szerepet játszanak a szárazfőzelékek. A hiányzó hús pótlására fokozottabb mértékben veszik igénybe a tejtermékeket. Igyekeznek változatosnak és az egészségesnek megfelelően táplálkozni.

⁶¹ Telézsí: Polc, amin a befőtteket, konyhaeszközöket tárolják.

⁶² A gémeskút a földbe ásott kútgödörből a kétkarú emelő elvén működő vízkimelő szerkezet. Ez a kútszerkezet egész Közép- és Kelet-Európában ismert, pár évtizede a Kárpát-medencében a legelterjedtebbnek számított.

⁶³ Kocsiszín – Istállóval gyakran egy földel alá épült helyiség, ahol a mezei munka eszközeit, szekeret, lovaskocsit tárolták.

Ha a kisgazdaosztályt figyeljük, azt látjuk, hogy rosszul táplálkozik. A tápanyagokat célszerűtlenül használják fel. Táplálkozásuk nélküli a fehérjét, csak a gyomrot tömi.

A nép táplálkozása aszerint változik, hogy milyen mezőgazdasági munkát végez. A téli hónapokban átlag kétszer esznek, reggel és délután. A reggeli nagy karéj kenyérből áll, amihez szalonna, kolbász, füstölt hús, sajt, esetleg vaj vagy túró jön. Kávé, ha isznak azt az asszonyok, gyermekek isszák. A kávé el nem terjedésének oka a cukor drágasága. Délután már a legszegényebb is főtt ételt eszik.

Nyáron a munkaidőben négyszer vagy ötször is esznek. Ilyenkor fő táplálékuk a kenyér, paprikás szalonna, füstölt hús, tojás, sajt, túró, vöröshagyma, paprika és az uborka. Az aratómunkásság kalóriavesztését nem pótolja kellő táplálkozással, ezért nyáron akár 6-8 kilót is lefognak. Ijesztő a lesóványodásuk a helytelen táplálkozás miatt.

A nép fő tápláléka a kenyér, tésztafélék, burgonya és a bab. Tejneműt ritkán esznek, úgyszintén tojást is. Nyári időben a gyümölscsöhöz keveset esznek, s gyakran elintézik vele egy étkezést. A húsfogyasztásuk csekély. Pénzhiány miatt legtöbbször csak úgy jutnak húshoz, ha háziszárnyast vágnak.

Táplálékukat maguk termelik. Ők látják el a vezető osztályt is a szükségesekkel. Kiváló ételnek tartják a töltött káposztát és a csigalevest. Ünnepeyesebb ebéd ezek nélkül nem múlhat el.

A kenyérből sokat fogyasztanak. Búzalisztból sütik, néhol kevés rozslisztet is kevernek hozzá. Még most is közös tálból eszik a család. A tanult gazdái azonban igyekeznek kiirtani ezt a rossz szokást. Ahol közös tálból esznek, ott közös pohárból is isznak.

Ha van szeszes ital, azt a családfő fogyasztja. A család többi tagja csak „kóstolót” szokott kapni. Bor mellett tud a férfinép jól eszórakozni az ünnepdélutánokon vagy este. A nép szeret szeszes italt fogyasztani, azonban fogyasztásukat korlátozza a szegénység. Kocsmáink inkább ünnepek alkalmával látogatottabbak. Hétköznap a férfiak nagy része dologban van, nem ér rá kocsmát látogatni. No meg nem is telne még hétköznap is...

V. 4. RUHÁZAT

Általában azt mondhatjuk, hogy kisgazdáink hajlanak a népviselet megtartására. A napszámosok azonban sok helyen megfordulnak, s rossz anyagi helyzetük miatt kénytelenek azoknak a ruházati cikkeknek viselésére, amelyeket olcsón megszerezhetnek. Ezáltal hatást gyakorolnak a gazdákra.

Hanyaglóban van a népviselet a nők, lányok úgyszintén a fiatalabb gazdák körében is. A legények pantallós nadrágot hordanak. A csizmájuk gondosan fényezett. Az ünneplőjük fekete vagy kék ruha, melynek szabása és minősége a 100 holdas gazdánál olyan, mint az egyholdasnál. A gazdái fejükön télen-nyáron kalapot hordanak. Télen a kiskabát fölé derékig érő télikabátot vesznek. Nyáron az öregebb férfiaknál a bőgatyaviselés járja. Könnyű, bő ruhadarab, melyben kényelmesen lehet mozogni, emellett szellős is. Télen az öregek télikabát helyett cifra szűrt hordanak. Az öregasszonyok fekete ruhát viselnek, s télen a hideg ellen ugyanolyan színű nyakendőt vesznek fel. A lányok bő szoknyában járnak, mely csaknem bokáig ér. Egyszerre 5-6 szoknyát is magukra öltenek. A szoknyákat ki szokták keményíteni, hogy többnek látszódjanak és feszesen álljanak. Szeretik a hosszú derekú szoknyákat, melyeket csaknem a hónalj alatt kötnek fel. A törpebirtokos és nagygazda lánya egyformán öltözködik.

Ruházkodásuk célszerű a munka szempontjából, de már a bő és sok szoknya nem gazdaságos. A nők derekszorító ruháját nem lehet kényelmesnek mondani.

A férfiak kényelmesebben öltözködnek. A földműves ifjak öltözete nem sokkal különbözik az öregektől.

A nők a fejükre kendőt kötnek, jobb időben semmit. A korosabb asszonyok némelyike a kendő alá tokot is tesz, hogy magasabb kontya legyen. A lányok hosszú haját hordanak, mit egy ágba fonnak és szalagot kötnek bele, az asszonyok pedig kontyot csinálnak belőle. Ha hideg van, a lányok is kendőt kötnek a fejükre.

A vezető és iparososztály nő tagjai különbözőképpen hordják a hajukat, mert a divatot igyekeznek követni.

A városi divat káros hatása ide is eljutott. A divatos ruhaanyagok, selyemharisnyák, divatos cipők mind szélesen elterjedtek. A földműves osztály lányai divatolásban túl akarják szárnyalni a vezető és iparos osztály lányait. Az anyagi viszonyok romolhattak, de az öltözködésen nem látni ezt. A lányok öltözködését értem ezalatt. Mivel pedig az anyagiak nem bírnák minden téren a régi iramot, takarékoskodni kell más téren, főként a táplálkozásban. Népünk azt mondja, hogy a táplálkozáson lehet a legtöbbet megtakarítani. Alkalmazza is e mondást. Sok helyen betevő falat is alig van, de a lányoknak van új ruha, selyemharisnya a bábra. Mert ha nem volna, mit szólnának mások?...

Néhány családnál még az is előfordul, hogy a család több tagja felváltva hordja a cipőt, csizmát, télikabátot. A földművesek és a munkások a ruházat terén nagyon el vannak jutva. Legtöbbnek még az ünneplő ruhája is kifogásolható. Hétköznapi pedig foszlott, agyonfoltosított ruhában vannak. A rossz termés, a mezőgazdasági termények és iparcikkek ára közti különbség ennek az oka. Az agráröllő 2 szára nagyon távol van egymástól...

V. 5. EGÉSZSÉGÜGY⁶⁴

Egy község életében a legfontosabb a lakosok egészsége. Ha a lakosság tekintélyes része beteges, akkor a betegek az egészségesekeket elvonják a munkától, másrészt a betegek nem vesznek részt a termelésben. Így tehát kétszeres kára lesz belőle a községnek, illetve ezen keresztül a hazának. Hogy a község egészségügyi állapotáról tiszta képet alkothassunk, tegyük azt vizsgálódás tárgyává.

Községünkben a népbetegségek közül a tüdővész és a gyermekhurut fordul elő gyakrabban. Terjedésüknek oka a nemtörődömség és a kifogásolható tisztaság. Másik oka az, hogy sokan nem fordulnak idejében orvoshoz, csak akkor, mikor már a baj elhatalmasodott. A nép nem hiszi, hogy az egyes betegségek ragadósak. Nem óvakodik a ragadós betegségekben lévővel való érintkezéstől sem.

A betegségek megelőzése, a testápolás és ésszerű életmód, munkabeosztás tekintetében a népművelési előadások, Levente Egyesület, naptárak, rádió és újságok által nyernek felvilágosítást. A községi orvoson kívül még két magánorvos van a községben.

Az orvos iránt a háború előtt is volt, de azóta még fokozottabb a bizalom. Az elhaltak csekély százaléka nem részesül csak orvosi kezelésben. A halál okát az esetek 100%-ánál orvos állapította meg. Kuruzslók a községben nincsenek, a nép bizalma, különösen a háború óta az orvos felé fordult.

A lakosság gyógyfűvek helyett inkább gyógyszereket használ.

A csecsemőápolás és a gyermeknevelés egészségügyi szempontból kifogásolható. A csecsemő helytelen és a gyermek hiányos táplálásán kívül még sokszor a tisztaság sem megfelelő.

1930-ban a község átgengedi az Orsz. Stefánia Szövetség⁶⁵ részére (215. sz. fiók) a piaci iskola végében lévő helyiséget. Azóta az egy éven aluli csecsemők halálózása nagyon lecsökkent. Míg az előző években a csecsemők 22–30%-a, addig a Stefánia Szövetség működése óta 15–17%-a hal meg. A korai és a rokonok közötti házasság elég gyakori jelenség. Fajegészségügyi szempontból káros következménye a gyengébb fel fogású képességben nyilvánul, de alig észrevehetően.

Sorozáskor a fiatalság 90–92%-a alkalmas és 8–10%-a nem. Az utóbbiaknak oka a gyenge testalkat, vagy más testi hiba.

⁶⁴ Halálzási okok kutatása – Kiss Vivien: *Füzesabony történeti demográfiája a helyi katolikus anyakönyvek alapján 1787–1910. OTDK dolgozat, 2010.; Füzesabony története a dualizmus korában: szakdolgozat. Eger, 2011.*

⁶⁵ A Stefánia Szövetség Füzesabonyi csoportja 1925-ben alakult. Forrás: V-231-3 Füzesabony község iratai

A mezei munkában való túlerőltetés nem gyakori, mert a lakosság jól bírja a munkát. Mégis, ha mutatkozik, ennek következményeként a tüdőbaj szokott fellépni. A tüdővész terjedése azonban nem nagymérvű. A megerőltetésen kívül oka a gyenge táplálkozás, por és földes padló. A kicsire szabott, szűk ablakok is elősegítik a tüdővész terjedését.

A gyermekek között nyomorék csak elenyésző csekély számmal fordul elő. A vérbaj és a nemi betegségek elterjedése is jelentéktelen.

A nép a bort megissza mikor van, de gyakrabban nincs. Alkoholisták inkább a nyugdíjasok körében fordul elő. Károsabb következményei észrevehetőleg nem mutatkoznak.

A falu egyes részein az ivóvíz nem megfelelő, de mióta 2 artézi kút van a községben, azóta ez is kifogástalan.

A balesetek száma nem gyakori. A mezőgazdasági munkások, munkanélküliek és családtagjaik gyógykezeléséről önmaguk gondoskodnak.

A fiatalság nyáron a zuhanyfürdőben tisztálkodik.

Az utóbbi válságos évek az egészségügyi viszonyokat is módosították. A nép az orvoshoz csak nagy szükség esetén fordul.

A háborús és forradalmi idő alatt született gyermekek nem gyengébb testalkatúak, mint a máskor születettek. Az utóbbi évek hiányos táplálkozása észrevehetőleg nem rontotta a lakosság egészségügyi állapotát.

Amint a fentiekből látjuk, a községben lévő megbetegedéseket lehet csökkenteni nagyobb tisztasággal és a ragadós betegségekkel való kevesebb érintkezéssel.

VI. TÁRSADALMI TAGOZÓDÁS, ÉLETSZÍNVONAL

Társadalmunk eléggé éles tagozódást mutat. A lakosokat 3 csoportba osztjuk:

A vezető osztály, melynek tagjai a különféle értelmiségek. Rang szerint ezek után számítják magukat az iparosok és a kereskedők. Ezek közül egy-kettő a vezetés közé számítja magát. A harmadik csoportba a földműves, földmunkás osztály tartozik. E tagozódást főképpen az eltérő foglalkozások szerint állapítjuk meg.

Együttműködés bizony ritkán tapasztalható. Ritkán tudnak csak közös nevezőre jutni. Jellegzetes vonásuk a széthúzás.

Ha a lakosokat abból a szempontból nézzük, hogy kik a vagyonosabbak, azt látjuk, hogy foglalkozásra való tekintet nélkül a zsidók. Cselédet minden család tart, némelyik kettőt is. Összetartani is tudnak, segítik egymást. Sikerüknek ez az egyik magyarázata. Nem szégyellik foglalkozásukat. Sajnos, mi katolikusok nem így vagyunk! Mi még annyira sem jutottunk, hogy a katolikus (keresztény) kereskedőt támogatnánk...

Füzesabony északi részén a földbirtokreform során a régi „Majzik”-teleptől Keletre és Északra oszتانak ki házhelyeket. 1925-ben később is oszتانak ki újabb házhelyeket.⁶⁶ Az újtelepre azonban nemcsak nyugdíjasok települtek, kik a vasúti közlekedés miatt jöttek ide, hanem házhely nélküli községi lakosok is.

A régi falu valahogy még össze tud tartani, de a telep még így sem. Kevert népeességénél fogva még hajlamosabb a széthúzásra.

A községet 2 részre osztja a budapest–miskolci vasútvonal. Az ettől délre lakók falusiaknak, az északra lakók telepieknek tartják magukat.

⁶⁶ Telepen a Majzik-telep átadása után elsőként 1921-ben osztottak ki házhelyeket 209 db-ot, majd folyamatosan bővült a telep. A monográfia írásakor (1934–35) a következő utcák léteztek: Szihalmi út, Kerecsendi út, Cserkész út, Honvéd út (Pengő útnak is nevezték), Hősök út, Szentkorona út, Maklári út, Negyvennyolcas út, Batthyány út, Verseny út, Madách út, Vörösmarty út, Egri út.

Ezek után áttérek a társadalmi osztályaink jelentőségére.

A vezető osztály, mint a nevében is benne van, az irányítást tartja a kezében. Nélkülük a község nemigen tudna bekapcsolódni a modern közösségi életbe. Az iparos és kereskedő osztály átmenetet képez a vezető és földműves osztály között. Tagjaik bonyolítják le a község kereskedelmét, és látják el a szükséges cikkekkel a lakosságot. A földműves nép alkotja a lakosság többségét. A mezőgazdasági termények termelésével foglalkozva, s a fölösleg piaca dobásával egyrészt a lakosság más rétegeit éllelmezi, másrészt a kereskedőket juttatja keresethez.

Ha azt vizsgáljuk, hogy alsóbb fokról magasabbra nehéz-e a feljutás, azt kell megállapítani, hogy bizony sok előítéllettel kell megbirkózni, míg valaki a magasabb társadalmi osztályba juthat. Sokan nem jó szemmel nézik az eszesebb földműves ifjak továbbtanulását.

A vezető osztály legtekintélyesebb tagja a főjegyző. A vezető osztályhoz tartozik a plébános, orvos, jegyzők, gyógyszerész, gazdatiszt, tanerők és néhány más szellemi foglalkozású személy. Ezek közül négyen helybeli származásúak, a többi idegenből költözött ide. A tekintélyt egyaránt megkapja a helybeli és az idegenből származott. Az állás nélküli helybeli értelmiségek már kevesebb tekintélyt mondhatnak magukénak. De ez egyrészt az állástalanság miatt van, mert népünk szemében a pénz adja meg a tekintélyt.

A vezető osztály látszólag egyetértésben van, a valóságban azonban szakadékok vannak a tagjai között. Társadalmi életük alig van. Egymástól elzárkóznak. Legtöbbször csak hivatalos ügyekben érintkeznek egymással. A községi életben hivataluknál fogva vesznek részt.

Akik oklevelet szereztek, leginkább idegenben helyezkedtek el. Egy helyezkedett el helyben, mint felekezeti tanító. A helyben való elhelyezkedés nagyon nehéz. A nép irigysége, haszonlesése gördít útjába akadályokat.

Néhány szót most a vezető és a földműves osztály viszonyának szentelek.

Egymás mellett él a két réteg, mégis ritkán érintkezik egymással. Az alsók irigykedve nézik a felsőbbeket, azok lenézik az alsóbbakat. Egymás nélkül mégsem tudnak élni. A nehéz fizikai munkától megkérgesedett kezű földműves vagy munkás irigyli a télen melegebb, nyáron hűvös szobában pénzt kereső értelmiséget. A nép az ész munkáját még most sem tartja igazi munkának. Amennyiben bizalomról beszélhetünk, azt a tekintély miatt kapja meg a vezetőség. A nép bizalmatlan.

Az értelmiség nem házasodik össze más osztálybeliakkal. Ez alól egy kivétel volt, mikor a vezető osztály egyik tagja a földművesek körében találta meg hitvesét.

A földműves vagy kisgazda osztály nem mutat éles tagozódást. Nagyjában 2 csoportba oszthatjuk: falusiakra, hol a zöme lakik és telepiekre, hol már kevesebben vannak. A törpebirtokosok nem alkotnak külön osztályt. Akiknek lovuk van, azok szívesen vállalnak részesművelést, bérletet. Ha nincs mezei munkaidő, fuvaroznak, hogy készpénz keresethez is jussanak. Akinek nincs lova, az különösen a nyári időben, mikor több a munkaalkalom, napszámba jár.

Községünkben külterjes mezőgazdasági művelés van. Ezért csak meglehetősen sok föld, 20–25 hold ad megélhetést egy gazdának. Természetesen akkor áll ez, ha a tulajdonos nem keres máshol a föld jövedelméhez. Mert ha más kereset is van, akkor ez a szám a kereset arányában csökken.

Az uradalmi cselédek helyzete elég kedvező. Ami a lényeg, biztos kenyerük van. Az uradalmi cseléd évi bére átszámítva pénzben eléri a 500 pengőt, de ebbe nincs beleszámítva a szorgalomtól függő mellékjövedelem. A gazdánál lévő cselédek járandóságai már nem érik el az uradalmi cselédékét. Évi járandóságuk pénzértéke alig 400 P. tekintve, hogy a birtok nagy része kicsiny, a gazdánál alig van konvenció cseléd, sőt a béreslegények és a lóhajtógyermek-cselédek száma is 100-nál is alig több. A birtokos legtöbb esetben háza népével végzi el gazdasági teendőit.

A füzesabonyi törpe- és kisbirtokosok között annyiban van különbség, hogy míg a kisbirtokos magának dolgozik, addig a törpebirtokos, mivel kicsi a földje, másnak is. Társadalmilag azonban nem válnak el egymástól.

A munkásság helyzetét ismertetve, először meg kell állapítani, hogy községünkben mezőgazdasági munkásságot találunk. A háború előtt a sorsuk könnyebb volt, mint ma, több volt a munkaalkalom. Még időszaki summás munkások is kevesen jártak el a községből. A háború után megváltozott a helyzet. A munkáskéz már nem lett keresett és a munkásfelesleg már leszorította a napszámokat. A mezőgazdasági munkásság a nyári időben summáskodni kénytelen. De még summásnak sem kell már mindenki. Legtöbbjük már csak nyáron jut munkához, pl. ha aratónak szegődik. S a többi hónapokban, ha alkalmi munkát vállal, s tengődve várja a tavaszt. A munkanapok átlagos száma 130–140 napra tehető. Ez alatt megkeresnek 200–300 pengőt s egy családnak ebből kell egy évig tengődni...

Munkásságunk az elszegényedett kisbirtokosok, törpebirtokosok és földnélküliek sorából kerül ki.

VII. KÖZÜLETEK ÉS AZ EZEKHEZ VALÓ VISZONY

VII. 1. KÖZSÉGI ÉLET

Füzesabony lakossága meglehetősen kevert. Emiatt nem lehet őket közös nevezőre hozni a közügyek intézése tekintetében. Általában a község régi lakosságát jobban érdekli a közügy, mint az utóbbi évek bevándoroltjait.

Még mielőtt a közügyek intézésének tárgyalására áttérek, szükségesnek tartom ismertetni a község szervezetét. Ez áll: 1 főjegyzőből, 1 bíróból, 1 törvénybíróból, 8 esküdtből, 1 pénztárnokból, 1 közgyámból, 2 jegyzőből, 2 segédjegyzőből, 1 orvosból, 1 körállatorvosból, 1 irodai alkalmazottból, 1 jegyzőgyakornokból, 2 női irodai alkalmazottból, 1 bábából, 1 takarítónőből és egy útkaparóból.

Csak ezek után térek át a közügyek tárgyalására. A tősgyökeres földműves nép kiválóságai igyekeznek bejutni a községházára, mint képviselő-testületi tagok, hogy beleszólást nyerjenek a közügyek intézésébe. A képviselő-testületnek 50 tagja van. Ezek közül 20 virilista⁶⁷, 20 választott és 10 póttag. A község 3 választókerületet alkot.

A képviselő-testületi tagok választásakor nagy versengés folyik a tagság megszerzéséért. Bíróválasztáskor pedig a község pártokra szakad, s ádáz küzdelem folyik az egyes pártok között. Megegyezni a bíró személyére vonatkozólag nem tudnak. Szinte jólesik nekik egy kis küzdelem. A község fejlesztésével már keveset törődnek. Itt már az intelligencia veszi át a kezdeményezést.

Rendfenntartás szempontjából fontos, hogy a csendőrség⁶⁸ helyben van. A községi rendőri személyzet 5 tagú.

A község fejlesztésére a háború utáni pénzhiány idején iskola és járda létesült. A betonjárda négyzetmétere 8 pengőbe került, egy lakosra átlag 160 P. teher jutott. E beruházások miatt adósságba nem keveredett a község.

Füzesabony évi rendes bevétele 1896-ban 8824 Ft volt. A mostani bevétel a különféle adónemekkel szaporítva 76 275 pengő. A kirótt összes állami adó 46 661 pengő, a községi pótdadó 23 851 pengő. A községi pótdadó az állami adónak több mint 51%-a. Az adóhátralék az évi követelésnek 70%-a.

Az egri érseki uradalom adója 18 226 pengő. Ezt az uradalom minden évben pontosan megfizeti, adóhátraléka nincs. A gazdák adófizetési kötelezettségüknek már nem tesznek pontosan eleget. A hatóság minden évben kénytelen zálogolni az adóhátralékos gazdáknál.

⁶⁷ Virilista: a közigazgatás rendezése (1871) óta 1944-ig a legtöbb adót fizetők listájára felvett személy, aki a képviselői testületben (képviseelő-testület, bizottság) a census alapján, személyi jogon, választás nélkül kapott tagságot. A helyileg változó census alapja az egyenes és kereseti adó együttes összege volt, amelyet bizonyos foglalkozásokban kétszeresen számítottak.

⁶⁸ 1901-ben adták át az új csendőrlaktanyát. Forrás: V-231-2 Füzesabony község iratai

VII. 2. A MEGYÉHEZ ÉS AZ ÁLLAMHOZ VALÓ VISZONY

Füzesabony községben lévő állami hivatalok a következők: Csendőrszolgálat, Posta, Távirat- és Távfelbeszélő hivatal, Selyemtenyészési felügyelőség.

Állami épületek a községben a következők: MÁV irodaház, MÁV tisztviselői lak, MÁV őrházak, MÁV osztálymérnökségi lakás és melléképülete, MÁV pályamesteri iroda, MÁV műhelyek és az állami útkaparóház.

Közigazgatásilag Heves vm. egri járásához tartozik. A járási székhely hozzánk 17 km-re fekszik. Eger nemcsak járási székhely, hanem megyei is. Alkalmas időben közlekedő vonatok bonyolítják le a forgalmat a megyei székhely és Füzesabony között. A vonatköltésért térítjegy⁶⁹, VII. osztályon 120 pengő. A szegényebbek pénzmeztakarítás végett, különösen nyári időben gyalog teszik meg az utat Egerbe és vissza. A járási székhely megváltoztatása nem volna ésszerű dolog, mert egy környékbeli járási székhely sem esik közelebb hozzánk, mint Eger. Ez csak úgy volna hasznára községünknek, ha járási székhely lehetne, mert ezáltal a vonzási ereje erősödne.

A lakosság közcélú építkezésekre nem gondol, fél az építkezések után következő adóemelésről. Ahogy beszélgettem a gazdákkal az adónemek felől, azt mondják, hogy az útdíj esik legjobban kifogás alá. Márpedig azért, mert eddig a vm. az útdíj 25%-át vette el a községtől, most pedig a 75%-át, úgyhogy a községnek az útdíjból 25%-a marad. Ebből pedig a község nem tudja kellőképpen karbantartani útjait.

Hogy a lakosság politikai magatartását megítélhessük, osztályaik szerint kell tárgyalni.

A vezető osztály képviselőválasztás idején összefog és a hivatalos jelöltet támogatja. Ide sorakoznak még azok a közalkalmazottak, nyugdíjasok és gazdák is, kik szintén a hatalmon lévő párt képviselőjelöltjét igyekeznek mandátumhoz juttatni.

A földműves népesség egy részének jobban tetszik a szókimondóbb, kormánytámadó, adócsökkentést ígérő ellenzéki képviselőjelölt. A nép szereti a korteskedést⁷⁰; szinte már a vérben van, hogy választáskor itassák. Számára bor nélkül nincs igazi választás. De vigyázni kell ezzel a néppel, mert a ravaszsága annyira viszi, hogy megissza a jelölt borát, és sokszor mégsem szavaz rá. Ha a szemére vetik, azt mondja, hogy ő nem kérte, minek adták.

Megállapításum szerint a földművesek, ha nyíltan nem is, de titokban sokan a kisgazdapárt felé húznak. E magatartásuk érthető, földművesek, kisgazdák, kinek a nevével hozzájuk legközelebb eső pártot igitkeznének támogatni. Földet, adócsökkentést várnak a párttól.

Ezzel ellentétben a tisztviselő és nyugdíjas osztály a mai rendszer híve.

VII. 3. EGYHÁZI ÉLET

Füzesabony lakosainak nagy része a római katolikus vallást vallja magáénak. Számuk 6048. Utána az izr. következik 203 hívővel. Megközelítik ezt a reformátusok 116 hívővel. Csekély számmal, csupán 13-an vannak az ág. hitvallásúak és 10-en a görögkeletiek.

A római katolikus egyház az egri főegyházmegyéhez tartozik. A többi keresztény felekezetnek sem anyja, sem fiókegyháza nincs a községben. A görög katolikus hívek a helyőkeresztusi, a görögkeletiek az egri, a reformátusok a maklári lelkészhez tartoznak.

Az autonóm egyházközség megalakult, ügyeit saját képviselő-testülete és az egyház tanács intézi.

A katolikusoknak van egy nagyobb templomuk és egy szükségképpeni háza a belterületen. A füzesabonyi

⁶⁹ Térítjegy: oda-vissza útra szóló jegy.

⁷⁰ Kortés, korteskedés: 1945 előtti Mo.-on a képviselő-választások előtt a jelöltek mellett, gyakran gátlástalanul agitáló, szavazókat toborzó, a szavazást szervező politikai megbízott. A szó azóta általánosabb értelmet nyert, ma már mindenkire használják, aki valaki v. valami mellett agít v. valakit valamiről meggyőzni akar.

plébániához tartozik az egri érseki uradalom pusztá-zikszói birtokán lévő kis kápolna is. Az esperes urunkat a segédlelkész támogatja munkájában.

Az izraelitáknak egy kis imaházuk van.

A katolikusok főlényes többségéből következik, hogy a községben vallási súrlódás nincs.

Vallásos egyesületeink közül a Szívigárda⁷¹ az iskolások körében fejt ki áldásos, erkölcsnevelő munkáját. A Mária Kongregáció⁷² a felerdült tisztviselő és iparos lányokat igyekszik a jó erkölcs útján megtartani. A földműves osztály felerdült lányait a „Mária Lányok”⁷³ egyesülete tanítja az erkölcsös életre. A felnőttek az Akció Katolika⁷⁴ egyesületben tömörülnek.

Két éve legalább 4 középiskolát végzett fiúval meg akarták alakítani a Krédó egyesületet⁷⁵. De mivel a segédlelkész volt a vezetője, káplán⁷⁶-változásnál megszűnt létezni. Milyen jó lett volna pedig az ezer veszélynek kitett ifjúnak az Isten igaz ösvényén kalandozni, hogy vallásos, erkölcsös polgára váljon e sokat szenvedett hazának. Az ifjúság erkölcsi tisztaságának megőrzése a vallás feladata. Nemcsak az iskolában kell ápolni az erkölcsöket, ahol a kísértés aránylag kicsi, hanem a serdült ifjúság bűnre való hajlamait megfelelő oktatással, vezetéssel az erkölcsi tisztasággal kell felváltani. Ezt egy, az ifjúság körében működő vallásos egyesület valósíthatja meg.

⁷¹ Szívigárda 1920–1948: a Jézus Szentséges Szívét tisztelő és Jézusért apostolkodni akaró 6–14 éves (az elemi ill. a középiskolák alsó 4 osztályába járó) katolikus fiúk és lányok szervezete, a Jézus Szíve Szövetség gyermek tagozata. Célja: a valláserkölcsei és hazafias nevelés elmélyítése, ezen belül a családi élet megszeretése, a tekintélytisztelő fejlesztése, a munkára és a kötelességteljesítésre nevelés. – Szervezete a korabeli szokást követte: egy-egy isk. osztály szívigárdistái szakaszt alkottak, élükön a szakaszvezetővel. A szakaszok alkották a gárdacsapatot, ennek élén a felnőtt csapatvezető állt, akik részben hitoktatók, hitoktatónők, részben tanítók, tanítónők és szervezők voltak.

⁷² Mária Kongregáció: r. k. hitbuzgalmi egyesület, amely a hívők, elsősorban a fiatalok vallási, erkölcsi alapon nyugvó nevelését, a hitélet erősítését, a Mária-kultusz ápolását tekintette céljának. – A 16. sz. második felében a jezsuita tanintézetek révén terjedt el hazánkban. Kezdetben férfiak és fiúk számára szervezett az egyház Mária Kongregációkat, a 18. sz.-tól kezdődően azonban egyre gyakoribbak a nők Mária Kongregációi is. Szervezeti kiteljesedésük 1907-tel, a magyar Mária Kongregációk egyesülésével indult meg, noha a magyar falu, elsősorban a parasztfiatalság életére gyakorolt komoly hatásukat már a 19. sz. második felétől nyomon követhetjük. Az egyház két irányban fejtett ki jelentős szervező munkát: egyrészt a hetenként vagy kéthetenként tartott vallásos beszélgetéseken, lelkigyakorlatokon a hitéletet igyekezett elmélyíteni, másrészt kiterjesztette ellenőrzését a fiatalok mindennapi életére.

⁷³ Mária lányok: a Mária Kongregáció tagja. Egyesületeik az ország nagyobb, városias jellegű mezőgazdasági településein és a nagyközségekben jutottak jelentősebb szerephez. Közvetlen vezetőik az apák és a papok. A helyi népviselethez alkalmazkodó, de fehér színű ruháikban váltak ki a vasárnap templomba igyekvő helybeliek közül. Nyakukban kék szalagon Mária-érmét viseltek. Egyházi ünnepeken meghatározott feladataik voltak: pl. a körmenetben Mária-szobrot vittek vállukon átvett rúdon (ezért hívták őket Mária lovasainak is). Magánéletükre, viselkedésükre az egyház szigorúan felügyelt. Pl. annak a Mária-lánynak, aki valamilyen vétséget követett el, a pap a templom előtt nyilvánosan leszakította Mária-szalagját.

⁷⁴ Aktio Katolika: keresztény hitbuzgalmi szervezet a hívők számára.

⁷⁵ Credo Egyesület: 1921. márc. 20–1950(?): katolikus férfi egyesület, a Jézus Neve Társulat tagozata. Böle Kornél alapította, 1929: 45 helyen 8000, 1942: 352 helyen 60 000 tagja volt. Jelvénye: fekete-fehér félmezőkre osztott pajzsban kereszt, a pajzs felső részén piros-fehér-zöld sávban a Credo szó.

⁷⁶ Káplán: Mo.-on és a német nyelvterület jelentős részén a plébános mellé a lelkipásztori gondozás érdekében kinevezett pap, aki a plébánost együttműködő munkatárs (cooperator) jelleggel segíti tisztsége gyakorlásában (vicarius parocialis).

A lelkeszek befolyása a családi és politikai életre az utóbbi évek alatt csökkent. Társadalmilag még megvan a befolyásuk. Valahogy a nép ma már nemcsak a szavak után megy, hanem a példaadó cselekedeteit is bírálja.

A vallásosság, mely ünnepek alkalmával a templom zsúfoltságában nyilvánul, már sokaknál nem szívből fakad. Különösen a fiataloknál áll ez a mondás. Az előrehaladottabb korúak templomlátogatását már inkább a szív diktálja; közelednek a sírhoz, igyekeznek rendezni az élet botlásait.

A nép egy része szeretne helybeli plébánost, azonban a helybeli származásának nem lenne meg a kellő tekintélye.

VII. 4. SZÖVETKEZETI ÉLET

A szövetkezetek feladata az, hogy a gazdák hasznára legyenek. Füzesabonyban 2 szövetkezet működik. Az egyik a község lakosai által létesített „Hangya” Szövetkezet, a másik az O. K. H. füzesabonyi tagja, a „Hitelszövetkezet”.

A Hangya⁷⁷ Szövetkezet vegyeskereskedéssel foglalkozik. Az utóbbi időben baromfit, tojást és gabonát is vásárol a Futurának. Tagjainak száma 1143, az üzletrészeké pedig 5974. A „Hangya” Szövetkezetnek 3 fióküzlete van. A vezetője a szövetkezeti üzletvezető, mellette van mint könyvelő egy aktív tanító.

A Hitelszövetkezet⁷⁸ vezetését az igazgató tanító végzi.

Több szövetkezet Füzesabonyban nincs. A lakosság szövetkezeti érvéke még nincs kifejlődvé.

Egyesek szeretnének egy „Értékesítő” szövetkezetet létesíteni, hogy a terményeket és az állatokat szövetkezeti úton tudnák értékesíteni. Addig azonban míg ez megvalósul várunk kell, mert széthúzással nem lehet szövetkezetet létesíteni. Majd akkor alakul meg, ha a lakosság többsége belátja a szövetkezet hasznos voltát.

Mezőgazdasági gépeket is szövetkezeti úton kellene beszerezni a gazdáknak. Hogy ez megvalósuljon, fel kell világosítani a gazdákat, hogy ne húzódozzanak az ő érdeküket szolgáló szövetkezet létesítésétől.

VII. 5. EGYESÜLETI ÉLET

Egyesületünk elég sok van, ezen a téren nincs okunk panaszsra.

Füzesabonyban a következő hivatalos egyesületek vannak: Polgári Kaszinó, Iparoskör, MÁV Dalkör, Önkéntes Tűzoltó Egylet⁷⁹, Sport Klub, Levente Egyesület, Földmunkások Országos Szövetségének Helyi Fiókja⁸⁰, Szt. Jánosról Elnevezett Temetkezési Egylet⁸¹, Szívárdá, Mária Kongregáció, Mária Lányok Egyesülete, Akció Katolika és a Polgári Lövészegyesület.

A Tűzoltó és Levente Egyesület 1926-ban szilárdul meg véglegesen. Ekkor a Levente Egyesület elnyeri a levente vándorzászlót. Megalakult a levente otthon is. A leventeoktatók száma 8, tagjainak száma pedig 1–450-ig terjed.

A Polgári Lövészegyesület 1930. február 13-án alakult meg 100 taggal. Most, az 1935. évben is különböző

⁷⁷ Hangya Szövetkezetet Füzesabonyban 1901-ben hozták létre. Forrás: Bocsi János Füzesabony település településföldrajza.

⁷⁸ Hitelszövetkezetet 1902/03 telén alapították. Forrás: Bocsi János Füzesabony település településföldrajza.

⁷⁹ Füzesabonyi Tűzoltó Testület: 1894-ben alakult, alapítása Papp János v. jegyzőnek köszönhető. Nagy taglétszámmal bírt, (50 fő), szerelvénye a község tulajdonát képezte. Évente több versenyen szerepelt sikerrel csapata. Elnöke 1930-as években Magnin Alfréd főjegyző is volt.

⁸⁰ Füzesabonyi Földműves és Olvasókör: 1929-ben alakult, 84 tagja volt. Tagdíja 1 pengő volt. Elnöke vitéz Czeglédi Péter, alapítója Bocsi János, alelnöke Zelei Imre, pénztárosa Kóródi Béni, könyvtárosa Gál Miklós volt.

⁸¹ Füzesabonyi Temetkezési Egylet: 1910-ben alakult. Tagsági díj 30 pengő, elhalálozás esetén 100 pengő segélyt nyújt tagjainak. Forrás: Hevesvármegyei ismertető adattár. Bp., 1936.

helyekről szereztek értékes díjakat a lövészek.

Az Iparos Kör a székházát 1929-ben emelte. Színpaddal ellátott terme, a község legtágasabb nyilvános terme. A Temetkezési Egyletnek is saját háza van. Van egy nagy terme is, mely előadások tartására szintén alkalmas. A Levente Egyesületnek van még saját székháza.

Népházat a község még nem építtetett.

A különböző egyesületeink a nép közhangulatát nagyban befolyásolják. Például egy jól megrendezett leventeverseny mindjárt vonzóbbá teszi a leventeintézményt.

Egyesületeink erkölcsös kötelességtudó, házias lányokat és fegyelmezett katonás magyar polgárokat igyekeznek nevelni. Kitartó, fáradságot nem tűrő vezetőinek köszönhető, hogy Füzesabony ifjúsága erkölcsösebb, kötelességtudóbb lett az utóbbi évek alatt.

A felnőttek egyesületeinek működése már nem mutat élénkebb mozgalmat. Több eleveenség kellene az egyesületekbe, hogy elmondhassuk róluk, hogy fáradhatatlan tevékenységükkel életet, mozgalmat visznek az unalmas falusi életbe. S még mást, az egyesületeknek le kell szoktatni a tagokat a káros élvezetekről, a káros időtöltésről, le kell foglalni a tagok figyelmét, hogy ne jusson eszükbe a pénzpocsékló mulatozás.

VII. 6. SZOCIÁLIS ÉLET ÉS INTÉZMÉNY

Nagy jelentőségű községünkben a Stefánia csecsemőgondozó,⁸² mint szociális intézmény. 1930-ban állították fel. Tehát csak néhány éve működik s mégis a csecsemőhalálozás csaknem a felére esett. Ez az intézmény áldásos munkájával hálára kötelezi a füzesabonyi népet.

Egy szegényházat is tart fenn a község, melyben a falu szegényei nyernek elhelyezést.

A nép javát szolgálja még a két artézi kút is. Mindkét kútnak ártalmatlan a vize és ivásra alkalmas. Különösen népellátás tekintetében a községháza előtt lévő artézi kútnak van nagy jelentősége, mert az erre lévő kutak vize nemigen alkalmas ivásra.

Füzesabonyban van egy kádas fürdő a MÁV alkalmazottai részére és egy zuhanyfürdő a falusi lakosság részére. Ez utóbbi csak a tisztálkodást szolgálja. A zuhanyfürdő a vizét az artézi kútból nyeri. E fürdőt a lakosok ingyen használhatják. Ez a fürdő 1932-ben létesült.

Ez évben a kormányban a községben az inségakciót folytatja. 360 család kapott lisztet; fejadag havonként 6 kg volt. A munkabírók kötelesek voltak érte dolgozni. Karácsonykor a tanítónők által nyújtott 600 pengő értékű ruha, élelmiszer és tüzelőanyag került kiosztásra.

Községi orvos és két magánorvos van helyben. Bába kettő van, egy községi és egy magánbába. Gyógyszertár helyben található. A legközelebbi kórház Egerben (17 km) van.

A hús nagyobb fokú ellenőrzése és tisztasága miatt 1927-ben megépítik a vágóhidat.

⁸² *Füzesabonyi Stefánia Anya- és Csecsemővédő Intézet: Terhes nők, ill. 0–3 éves gyerekek gondozásában, elsősegélyében működik közre. Karácsonyi, felruházási és segélyezési akciókat is tartott. 1932-től Anyák iskoláját is szervezte.*

VIII. 1. BIRTOKVISZONYOK

A birtokviszonyok tárgyalása előtt előrebocsátom, hogy a nép leginkább magyar holdban számít.

Községünk határa művelési ágak szerint részletezve az alábbi táblázatban láthatók.

Megjelölés		Szántó	Kert	Rét	Szőlő	Legelő	Erdő	Nádas	Adó- mentes	Összesen Kat. hold
Egész határ területe		5590	162	338	-	849	92	-	409	7440
1000 h. felüli nagybirtok		1217	-	174	-	514	92	-	84	2081
Községi közirtokos		175	-	40	-	312	-	-	120	645
100-1000 középbirtok		-	-	-	-	-	-	-	-	-
100 h-on aluli kisbirtok		4198	159	124	-	28	-	-	205	4714
%okban.	Nagybirtok	57	-	8,6	-	24,6	5,2	-	4,6	100%
	Középbirtok	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Községi közirtokos b.	27,2	-	6,2	-	48,4	-	-	18,2	100%
	Kisbirtok	89,2	3,4	2,6	-	0,6	-	-	4,4	100%

A fenti területből a szomszédos községbeli gazdák kezén 100 hold föld van. Ezzel szemben a helybeli gazdák közül 329-nek a tulajdonában a közeli falvak határában 594 hold föld van. A helybeliek összes birtoka tehát 5892 kat. hold.

A korábbi évtizedekben más községbeli kisgazdák nem települtek ide. A lakosság nem válik meg könnyen a földjétől. Ha van eladás, az is kevés és megveszik azt is a helybeli gazdák. Így idegennek itt nem lehet földet szerezni.

Helyben a föld kevés és drága, a gazdák gyermekei mégsem települnek át más vidékre. Ha az öröklések következtében a birtok annyira elaprózik, hogy a megélhetést már nem biztosítja, akkor a tulajdonos kénytelen dolgozni járni. Míg nincs bennük hajlandóság az áttelepülésre; a szülőfaluhoz ragaszkodnak.

A telepítési akciót nem veszik komolyan, a megvalósításában nem bíznak. A keresztülvitelt a mamut birtokok részleges felosztásában és az árának hosszú időn való törlesztésében látják.

A kisbirtokok iránt nagy a kereslet, mert egyrészt kevesen adnak bérletbe, másrészt a földnélküliek igyekeznek egy kis földet bérelni, hogy legalább burgonyát, kukoricát, babot termeljenek a házi szükségletre.

A kis- és törpebirtokok közül 120-an bérelnék 360 kat. hold földet. Ezt a földet helyben bérelik, a szomszédos községek határában jelentéktelen a községi gazdák bérelése. A szomszédos községek gazdái a község határában nem bérelnék földet, mert a bérbe adott földekre a községben is akad bérlő.

A bérlők nagy része a törpebirtokosok sorából kerül ki. A módosabb gazdák vagy gyengébb kisgazdák csak akkor adják haszonbérbe vagy részes művelésbe földjüket, ha előregedtek, s megdolgozni már képtelenek. Míg csak tudják munkálni a földet, nem adják ki a kezükből. Elégé sajnálják az aggkorban is otthagyni az eke szarvát. A haszonbért pénzben vagy terményben fizetik.

A kataszteri tiszta jövedelem átlag kat. holdanként szántó után 10 korona 22 fillér; kert után 19 kor. 15 fillér; rét után 10 kor. 16 fillér; legelő után 4 kor. 49 fillér; erdő után 3 kor. 86 fillér. Az egész termőterület kataszteri tiszta jövedelmének átlaga 9 kor. 36 fillér. Az uradalom és a kisgazdák ugyanolyan értékű s minőségű

földjeinek holdankénti kat. jövedelme között a tagosítás óta nem nagy az eltérés. A szántóföld mai árát és bérét a föld minősége szerint az alábbi táblázat mutatja:

A föld minősége	Értéke vagy ára		Haszonbére	
	közel	távol	közel	távol
jó	800 P.	700 P.	50 P.	40 P.
közepes	700 P.	650 P.	36 P.	35 P.
gyenge	500 P.	450 P.	30 P.	28 P.

A földárak és haszonbérek 1927. óta átlag 20–30%-kal estek. A mezőgazdasági termények árának esése idézte ezt elő.

Községünknek valamikor mezősi talaja volt, mely erdőtalajjává, majd az erdő kiirtása után mezősi talajjává lett. Ebben a hajdani erdőtalajban a művelés folytán a humusz megszorodott, miáltal sötétebb színárnyalatú lett. Az egész határ lösz eredetű altalajjal bír. Néhol egy méteren túl találunk több kevesebb mésztartalmat. A belső részen már 0,5 m-nél meszes réteg van. A legnagyobb kiterjedésű vályog talaj, mely általában mészszegény.

A község legértékesebb földterülete az Alsógyep és a Bozsi. Gyenge földek közé számítanak a káli határ felé eső földek.

Árverés útján 4 kisbirtokosnak 4 háza és 8 kisbirtokosnak 30 hold földje került a helybeli gazdák kezére.

A földreform során az egri érsekség földjéből 640 kat. hold föld került kiosztásra. 1925-ben osztották ki és ezáltal földhöz jutott 49 hadiözveggy és árva, 44 hadirokkant és 204 föld nélküli. Az ára kat. holdanként 380 pengő volt és 20 év alatt törlesztendő. Vitézi telekül 40 kat. hold adományoztatott. A község tulajdonában 96 kat. hold föld van.

A földreform során földhöz jutottak közül a földet egy sem adta vissza. A föld árának évi törlesztését nem fizeti rendszeresen minden földhöz jutott. Vannak olyanok is, kik átadják a földet másnak, ilyenkor az új földhöz jutott belépési díjat fizet. A belépési díj a megegyezéstől függ.

Az egri érsekségnek máshol is van birtoka. A helybeli egri érseki birtok területileg 2 össze nem függő darabból áll.

Füzesabonyban 1932-ben végre megvolt a tagosítás. Ezzel megszűnt az a sok hiábavaló szaladgálás a szétszórta fekvő parcellák között. A tagosítást Szántó Ferenc végezte. A tagosításnál 11 osztályt vettek alapul. A tagosítás holdankénti költsége 1450 pengő. Az érdekeltek által fizetett költség 71 799,96 pengő. A földmérési díjakhoz (59 573,75 P) az állam 10%-os hozzájárulást adott, vagyis 5957,37 pengőt. A tagosítás összes költsége 77 757,29 pengő volt.

A község összes területéből 3860 hold 1299 négyszögölet tagosítottak. Füzesabonnak 1064 birtokosa van. A kiosztott parcellák száma 2241. A családi birtokok száma 789. A birtokosok közül 514-en nem egy tagban kapták ki a birtokukat. A tagosítás során 94 panaszt adtak be. A tagosítás után húzott árkok hossza 2660 m. A birtokosok 1600 négyszögöl után az eljárási költséggel 18,66 pengőt tartoztak fizetni.

A tagosítás után a község határát új dűlőhálózattal kellett ellátni. A község eddigi dűlőzött határát hegyesszög alatta metszette el az utólag épített vasútvonal. A tagosítás kapcsán az új dűlőzés a vasúttal párhuzamosan halad, és így megszűntek a vasút által átmetszett apró, szabálytalan parcellák.

A tagosítás kapcsán az állam a vízenyős területek lecsapolásának előmozdítása érdekében a kultúrmérnöki hivatalokkal a lecsapolással kapcsolatos árkok megtervezését és kitzűzését ingyen elvégezteti. Ezek a megtervezett árkok már ki is vannak ásva; hosszuk 2660 m.⁸³

A tagosítás hasznáról akarok még néhány szót szólni. Tagosítás előtt a kiscgazda földek parcellái nagyon szét voltak szóródva. Parcelláik száma elérte a 13 ezret. Volt olyan kiscgazda, kinek 4 hold földje 16 parcellá-

⁸³ A Bika-fertőt és a Görbe-fertőt 1944-ben csapolják le. Forrás: IV-404/a:30968/1943. Heves vármegye alispánjának iratai.

ban volt. Ez a birtokelszóródás a tagosítással megszűnt. A sok mezsgyevesztés is elmaradt. A mezsgye⁸⁴ ugyanis eddig vagy nem termett, vagy ha termett is, nem a gazdának.

A parcellák egy-két darabba való összehozása miatt már nem kell a fogatokkal időt, erőt pazarolva, számszámot rontva csavarogni az egyes földdarabok után. Ezt az időt is a föld jobb megmunkálására fordíthatja a gazda. A nagyobb földű gazdák a tagosítás után földjük jobb megmunkálása végett házakat kezdenek építeni a birtokukra és a nyári időben ott laknak.

A tagosítás alkalmával a kis földeket a község mellett adták ki, hogy a tulajdonosok kis terményükhöz ne járkáljanak messzire. Nekik ugyanis fogatuk nincs, amivel a terményt messziről is könnyen be tudták hordani.

VIII. 2. NÖVÉNYTERMESZTÉS

Növénytermesztésünk alakulását a természeti viszonyok befolyásolják.

A régebbi időben a község jobbágykorszakbeli üzemrendszere háromnyomásos gazdaság volt. Mint érseki jobbágyközség, ezt a rendszert tartozott követni. Amikor a jobbágyföldeket megváltották az önálló élet gazdálkodásába is magukkal vitték. Ez a gazdálkodás még ma is megtalálható az észak–nyugati kötött homoktalajon. Mindig volt azonban szabadgazdálkodási terület is, melyek állandóan növeltek. Az első szabadgazdálkodási terület az érseki uradalom földjei és a község belterülete közé ékelte Bozsi határrész volt. Az Eger-patak mentén terül el, gazdagon termő föld. A határszabadulást a közgyűlés határozta el. A községi jegyzőkönyvek 1850-ig megvannak ugyan, azonban a község nyomásos gazdálkodásában követett rendszernek írásbeli nyoma nincs. Apáról fiúra száll az.

1923-ig a határ egy részében a javított háromnyomású gazdálkodást folytatták. 1923-ban a határrész egyik felét szabadgazdálkodási területnek nyilvánították. A szabadgazdálkodási területen kétnyomásos forgókat és javított háromnyomású forgókat találunk. Javított nagynyomású forgót, sőt helyenként váltóforgókat is találunk. A lucernát legtöbbször vetésforgón kívül vetik.

A használt vetésforgók a következők:

1. Répa	2. Tengeri	3. Répa v. kender
Búza	Búza	Burgonya
4. Búza	5. Tengeri	6. Zabosbükköny
Vöröshere	Búza	Búza
Búza	Zab	Árpa
7. Tengeri	8. Bükköny (ritkán)	
Búza	Búza	
Vöröshere	Búza	
Búza	Árpa, zab vagy tengeri	

A javított háromnyomású forgóalakok egyikében megtaláljuk a lóherét is. A lóherét gyakran védőnővennyel vetik, melynek legtöbbször búzát használnak. A búzavetés területe ezáltal nem csökken. Ez igen fontos, mivel sok búzát igyekeznek termelni. Ez nálunk főértéket képvisel. Felfogásunkat erősíti a búzában való számítás is. „Búzát vetek, mert azzal tartozok.” Ez ugyanolyan okszerűtlen gondolkodás, mint ami a trágyázást irányítja.

⁸⁴ Mezsge: keskeny földszáv, amely az egyik gazda földjét (szántó, rét, kaszáló) a másiktól, a szomszédjától elválasztja. A mezsgye a magyar nyelvben szláv eredetű szó, korábban szélesebb értelemben jelentette a határjeleket és kerítéseket. A mezsgyék sík területen jelentéktelen, kb. arasznyi földszávok.

Minőség szerint a szántóföldekből 4% I., 4,1% II., 5,8% III., 15% IV., 37,3% V., 28,4% VI., 4,8% VII., 0,6% VIII. osztályú. A rétből 4,5% II., 20,5% III., 27% IV., 48% V. osztályú. A legelőből 3,6% I., 5,5% II., 12,6% III., 14,2% IV., 27,1% V., 37% VI. osztályú.

Az uradalmi földek minősége az okszerű kezelés miatt jobb, mint a gazdáké.

Az uradalom termésátlaga a tagosítás óta csak csekély százalékkal magasabb, a gazdák termésátlagánál.

A községbeli gazdák a növénytermesztésre fektetik a fősúlyt. Főterményük a búza. Állattenyésztésük csak mellékjövedelmet nyújt.

Az eleven és holt leltári érték az eleven leltári érték javára mutat eltolódást. Kisgazdáink felszerelése szegényes. Az egész községben alig van 8-10 vetőgép. A vetési területnek alig 10%-át vetik géppel. Sach egyetemes eke mellékszerelvénye az esetleges kettősfőben (kettes testben) merül ki. A kapálógépet a helybeli kováccsal készítetik, ami alig olcsóbb a Planet lókapáló gépnél. Nincs a községben mintaszerűen felszerelt kisgazda. Ennek oka a földéhségben található. Mindenki több földet akar, mint amennyivel rendelkezik, s a hiányzó mezőgazdasági gép beszerzésére nem gondolnak.

1927 táján egy hold föld tiszta hozadéka 90–100 pengő volt. Azóta a termények árának esése miatt csökkent a tiszta jövedelem. Ma egy hold föld tiszta hozadéka 60 pengő körül mozog.

Kisbirtokosaink átlagos kiterjedése 6 kat. hold. A törpebirtok 1 kat. hold átlagos kiterjedésű.

A szántóföldön legszebben diszló és a községi talajnemeknek leginkább megfelelő gazdasági növényünk a búza, árpa és a kukorica. A burgonya e talajnemben nem fejlődik kellőképpen. Emiatt aztán megtörténik az – különösen száraz esztendőekben – hogy búzából, árpából, kukoricából főlsleg van, burgonyából pedig behozatalra szorulunk.

Különleges termelvényünk nincs. A gazdák által termesztett takarmánynövényeket az alábbi csoportokban mutatom be:

Takarmánynövény vetésterület

Csalamádé	93 kat. hold
Őszi t. keverék	68 kat. hold
Tavaszi búkköny kev.	356 kat. hold
Lóhere	111 kat. hold
Bíborhere	7 kat. hold

Takarmánynövény vetésterület

Lucerna	296 kat. hold
Zab	172 kat. hold
Egyéb szálás	5 kat. hold
Takarmányrépa	210 kat. hold
Tök takarmánynak	10 kat. hold

A gabonatermesztéshez képest kevés takarmányt termelnek.

Erőtakarmánynak a lónak zabot használnak. A tehén takarmányrépát kap kukoricaszecskával és kevés korpával keverve. Míg takarmánytök egy van, addig répa helyett azt adnak. Az uradalom a kisgazdáknál említett erőtakarmányokat fokozottabb mértékben használja, sőt olajpogácsát, cukorgyárban visszamaradt répaszeletet, csontlisztet is etet állataival.

Az állatok száma a következőképen oszlik meg: – szarvasmarha 848, ló 546, sertés 1694, és juh 1036 db van a községben. A mellékkereset a fogat nélküli törpegazdaságban 200 pengő, a fogatos törpegazdaság sem keres ennél sokkal többet, kb. 300 pengőt. A kettesfogatú kisbirtokos mellékkeresete 200 pengőt tesz ki, mert őt már jobban lefoglalja a gazdasága.

A kisbirtokosok takarmányfélüket nem adnak el, mert sokszor maguknak is kevés. Takarmányt kevesen vásárolnak; ha fogytán a takarmány; töreket, kukoricaszarat etetnek állataikkal.

Az uradalom nagy jelentőségű újítása a húsfeldolgozó, melyben az elhullott állatok tetemét őrzik meg és takarmánynak használják. A másik a búza stb. kísérleti telepe, ahol gabonafajták kísérleti termesztésével foglalkoznak.

A község lakóinak talajművelési munkálatait inkább a szokás, mint a céltudatosság vezeti. Nem alkalmazkodnak a határbeli eltérő talajokhoz sem. A mélyebb fekvésű, kötöttebb talajokat ősszel igyekeznek felszántani. A szárazság iránt érzékenyebb kötött homokrészeket tavasszal szántják, ami ellenkezik a

szárazság elleni védekezéssel. A lakosok szántását a sekély mélység jellemzi. Az őszi mélyszántás legtöbbször elmarad, mert ködös, nyirkos időben nem szívesen indul munkába az itteni gazda.

Elhanyagolják a vetések ápolásához szükséges fogazolást⁸⁵ is. A tavaszi vetéseket szívesebben lehengerezik, de a fogazolást utána elhagyják. A vetések fogazolásánál a kitépett töveket sajnálják. Vetőgéphiány miatt a kiszáradt vetési területének 90%-a van szórva vetve. Pedig az okszerű gazdálkodás csak kivételes esetekben engedi meg a szóravetést.

A határban tisztítás nélküli konkolyos búzát elég sokat vetnek. Ennek oka az, hogy kevés a konkolyozó⁸⁶. A konkolyozatlan vetőmag mellett csávázatlant is találunk. Általában csak az őszi búzának rézgáliccal való permetezését ismerik. A kapásnövények talajának előkészítése legtöbbször egy tavaszi szántásból áll.

Községünkben trágyakezelésről szó sincs. Trágyatelepet hiába keresünk, csak trágya- és szemétdombokat találunk. A szántóföldek végén található istállótrágya halomba rakva várja rendeltetését. A kihordott trágyára takaróul nem hánynak földet.

Az állatállomány számos állapotban kifejezve 1926-ban 1318 volt. Egy számos állatra 4,3 kat. hold föld esik. Ez állomány után 131 800 q istállótrágya várható. Egy kat. hold trágyázandó területre 22,2 q jut. A tüzelőszernek használt trágyával 21 q-ra csökken ez a mennyiség. Négyévenkénti trágyázás mellett egy kat. holdra 84 q jut. Csekély országos átlagunknál (101 q) is 16%-kal kevesebb istállótrágya jut a községi földre. A 84 q ma a számos állatok szaporodásával 90 q-ra emelkedett. Azonban a földre szükséges trágyamennyiséget még így sem éri el. A gazdák ritkán és nagyobb mennyiséggel trágyáznak. Vannak parcellák, melyek 10–12, sőt több év alatt sem kapnak istállótrágyát. A szántóföldre félig éret vagy szalmás istállótrágya jut.

A trágyát sokan még ma is tüzelésre használják. Sok háznál istállótrágyából készítik a „tőzik” tüzelőanyagot. Pénzbe nem kerül, mégis a legdrágább tüzelőanyag.

A község gazdái közül a közelmúltban műtrágyázásra négyen kaptak szuperfoszfátot. A műtrágyát összesen 400 négyyszögletes búzavetésre szórták el. A terméstöbblet $\frac{1}{4}$ kat. holdanként 84 kg búza volt, ami kat. holdanként 336 kg búza bruttó hozadéktöbbletnek felel meg. A kísérleti műtrágyázást végző gazdák a következő évben még nem használtak műtrágyát. Műtrágyázási kísérletek állandósítása kisgazdáink körében elsődrendű kérdés volna.

Az elemi csapások közül a legjelentékenyebb a fagykár. 1929-ben a búzában 50%-os volt a fagykár. A kárt az okozta, hogy a vetést nem takarta hó, és ugyanakkor nagy hidegek voltak. (febr. 11-én -23°C fok volt a hideg.)

Növénybetegségek nagy mértékben nem pusztítanak. Az üszök és a gabonarozsda említhető meg, mely kisebb károkat okoz.

VIII. 3. ÁLLATTENYÉSZTÉS

A gazdák inkább növénytermelők, az állattenyésztésnek és állattartásnak csak másodrangú szerep jut. Az 1914. évi statisztika szerint az állatok száma a következőképpen oszlik meg: szarvasmarha 1187, ló 779, sertés 1601, juh 1953 és négy szamár. A két év adatait összehasonlítva láthatjuk, hogy a szarvasmarha- és lóállomány erős csökkenést mutat, a sertésállomány nem mutat apadást, sőt egy kis emelkedést láthatunk nála. A juhok száma is lecsökkent.

A szarvasmarha- és lóállomány egyrészt a háborús évek bizonytalansága, a hús- és lószükséglet, másrészt az ugarok felszántása és a takarmány drágasága miatt csökkent. A juhok a legelők nagymérvű felszántása miatt kevesedtek. A sertésállomány emelkedését a kukoricának hizlalásra való felhasználása okozta.

⁸⁵ Fogazolás: keretbe foglalt, ellálló fogakkal ellátott, igavonó jószággal vontatott vaskos hengertesttel végzik. Mo.-on a futóhomok megkötésének eszköze.

⁸⁶ Konkolyozó: Magtisztításra használják.

A kiscigádák szarvasmarha-állománya legnagyobb részben hazai pirostarka tehénből áll. A magyaros tartás mellett a szimentáli jelleg főleg a tarkaságban és nem a testarányokban mutatkozik. A szarvasmarha-állomány fejőstehenekből és az ezek pótlására nevelt üszökből áll. A borjak legnagyobb részét mézárósnak adják el. A község tenyészbikául pirostarka tájfajtát használ. Ezek származása alig ismeretes. Tenyészbika a községben 6 db van. Az érseki uradalomnak csak kisebb méretű tehenészete van. A felnevelt pirostarka bikákat községek részére szokták eladni vagy a cselédek tehenei közé vágóbikául engedik át. Az uradalmi gazdaságok tehenei, a jobb takarmányozás következtében jobb testarányokat mutatnak, mint a község lakóinak tehenei. A magyar fajta szarvasmarha, (mint ökör és tinó) egyedül az érseki uradalomban van. A község lakóihoz esetleg a tiszavidéki vásárokról kerül átmenetileg egy-két db magyar tehén.

A kiscigádák körében legszámtöbb állattenyésztési ággént a lótenyésztés alakult ki. Ezt mint házi tenyésztést folytatják. A lótarató gazdák 1–6 lovat tartanak, túlnyomó többségben igáskancát. Nem ritka a kereskedelmi célra vásárolt ló sem, ami a lóvásárló⁸⁷ bizottságok hatása. A községben átlag 3 db állami mén van, amely a kiscigádák kancáinak 50–55%-át fedezi be, szám szerint évente átlag 160–170 darabot.

A kiscigádák lovai nem egyöntetűek. A jobb magyar lovak között vannak vásárlás útján Hajdú megyéből hozott Nóniusz tájfajtájúak is. Ezek ivadéai nagyobb, vaskosabb testalkatot mutatnak. A községi lovak nagy része angol félévrrel javított jobb magyar ló.

A község másik haszonállattartása a sertésitenyésztés. Ezt nem űzik kívánatos mértékben. A sertésállomány mangalica fajta, de emellett különféle korcsokat is találni. Az érseki uradalom tisztavérű mangalica sertésitenyésztést folytat. A lakosság általában házi szükséglet fedezésére űzi a sertésitenyésztést és csak a felesleg kerül malac vagy hízó alakjában a piacra. A mangalicának igényesebb fajtájával való nemesített keresztezést csak tanultabb nemzedékkel lehet keresztülvinni. A község tulajdonában 4 db sertés kan van. A juhtenyésztést ma már csak az érseki uradalom folytatja hazai fésűs juhokkal.

Kiscigádáink fölös szarvasmarhái főleg mustartehek és szopósborjak, a helyben és környéken tartott országos vásárokon kerülnek eladásra. A lovakat igen gyakran lószorozó bizottságok előtt értékesítik. A lóvásárló bizottság 500 pengő átlagáron vásárolja a lovakat. A hízott sertéseket helyben értékesítik. Házaló egri hentesek is összevásárolják a sertéseket.

A községben kiscigádánál 190 kettes lófogatot számításba véve, egy fogatra 21,2 kat. hold jut. A kiscigádák igásaltatként egy-két kivétellel kizárólag lovat használnak. Ökörfogakat az érseki gazdaságokban látunk, ahol vegyes igás állattartás van. Tehénfogat a községben mindössze 2 van. A lófogatok szeretete a szokáson kívül még máson is alapul. A község központi fekvésénél fogva különféle lóvásárló bizottságok időnkénti székhelye és az általuk tenyésztett lovak és csikók bemutatása nem okoz utánjárást.

Füzesabony lófogatai között tekintélyes számban látunk olyanokat, amelyek tenyésztési szempontból nem érdemelnek figyelmet. Az, hogy egy fogatra 21,2 kat. hold jut, érdeklődővé teszi a községi gazdák haszonbérleti, feles és öröklőd utáni törekvését, mert igaerejük nincs teljes mértékben kihasználva. 1927-ben egy kettes igás fogat napi bére 14–15 pengő volt. Ez a bér ma jelentékenyen megcsappant, mert ma 8–10 pengő egy igás fogat napi bére.

A tejtermelés nem nagyfokú, mert a gazdák tehenei keveset adnak. Egyrészt a fajta nem jó tejelő, másrészt a kiscigádák sovány takarmányozásán, még ha jó tejelő volna is, akkor sem adna sok tejet. A kiscigádák tej- és tejtermékei a szerdán és pénteken tartott heti piacokon mindig vevőre találhatnak, az érseki uradalom azonban Egerbe szállítja tejet. Az uradalom tehenei a gondosabb tehen kiválasztás és jobb takarmányozás miatt jobb tejelők, mint a kiscigádáké. Egy liter tej ára nyári időben 12–14 fillér, télen 16 fillér.

⁸⁷ Lófelvásárlás: Füzesabony ebben az időben Heves vármegyének egyik lófelvásárló központja volt. Heves vármegyében 3 helyen rendeztek lódíjazást Tiszafüreden, Hevesen és Füzesabonyban, ezeknek a díjazásoknak a helyszínei 3 évente változtak. Tehát Füzesabonyban háromévente volt ilyen esemény. A II. világháborúban a németek és az oroszok is sok lovat felvásároltak. Forrás: Eger Újság aktuális számai.

373 kat. hold rétből 45% II., 20,5% III., 27% IV., 48% V. osztályú. A legelő 282 kat. hold; ebből 3,6% I. osztályú, 5,5% II., 12,6% III., 14,2% IV., 27,1% V., 37,0% IV. osztályú.

A rét megosztása a birtokok között a következő:

Birtok	Rét területe
1000 holdon felül	31 kat. hold
100–1000-ig	109 kat. hold
20–100-ig	27 kat. hold
10–20-ig	46 kat. hold
5–10-ig	33 kat. hold
5 holdon alul	88 kat. hold
Érsekség (Zrínyi r.)	102 kat. hold

A legelőből birtokossági közlegelő 282 kat. hold, az érsekség tulajdonában 92 kat. hold erdőlegelő van, hol az uradalom és cselédeinek sertései legelnek. A közlegelőre bejelentettek 378 db szarvasmarhát, az erdőlegelőre 200 db sertést. Más közös legelőn legelt 226 szarvasmarha és 514 sertés.

A lakosság baromfitenyésztése nem éri el a kellő mértéket. A házitojás-szükséglet fedezésén kívül kevés jut a piacra. A gazdaasszonyok a konyha számára nevelnek elsősorban baromfiakat, hogy a hússzükséglet egy részét ezzel fedezzék. Az abonyiak leginkább tyúkokat tartanak, ezen kívül kevés libát, kacstát s még kevesebb pulykát.

A baromfiak közül a magyar parlagi van leginkább elterjedve. Találunk még a baromfiak között Leghorn és Röt Izlandit is. A baromfitenyésztést az asszonyok folytatják.

Rót állattartás és tenyésztéshez még a méh- és a selyemtenyésztést is hozzá szokták sorolni.

A méhészet régebbi múltra tekinthet vissza. A községet környező erdők alkalmas területek voltak még vadméhek számára is. Leginkább nyugdíjas hivatalnok emberek foglalkoznak méhészettel. A kiscigárdák a méhészek között alig vannak képviselve. A községben 21 helyen méhészkednek. A méhcsaládok száma 199. Igen sok helyen még kast használnak.

Nagyon helyes volna, ha a munkából kiöregedettek a méhészet terén keresnének foglalkozást a káros semmittevés vagy kocsmázás helyett. Ha a méhészetet a kaptárrendszerrel üznék, jövedelmezőbb volna, mint most.

Füzesabony 1921 óta selyemtenyésztési felügyelőségi székhely.⁸⁸ A község régi beváltóhely lévén, a lakosságnak bár igen kicsiny része, évtizedek óta foglalkozik selyemtermeléssel. 1926-ban 87 és 1927-ben csak 52 tenyésztő akadt. E csökkenésnek oka, hogy nincsen elegendő eperfa. A közterületen lévő eperfa kevés. A községi faiskola nem ad ingyen eperfát az azt igénybevevőknek. A magánterületen lévő fákon a lombszedést nem engedik meg a birtokosok. A nép rosszindulata, iriggy gúnyolódása és a nagyképű favédelem, mind hátráltató okok. Számtalan esetben elnézi a nép a növendék fák kitérését, de a meglett fa lombzatát félti. Pedig a selyemtermelési rendszer termelési ágga is lehetne tenni. Mert a rövid tenyésztés idején a legtöbb munkát gyermekek végezhetik.

Az állat-egészségügyi viszonyok kielégítőek. Különösen a szarvasmarhánál és a lovaknál. Az állatok a kevés takarmányozás miatt rosszul tápláltak, emiatt gyakran látunk sovány szarvasmarhákat, de különösen lovakat. A rossz táplálkozás miatt hajlamosak a megbetegedésre. A szarvasmarhánál és a lónál járványok mégsem lépnek fel, a megbetegedések, melyek előfordulnak, nem járványszerűek, hanem szórványosak.

A sertések a nyári időben gyakran esnek járványos betegségekbe. Közöttük különösen a sertésvész szedi áldozatait. A sertések miatt fél is a meleg nyári napoktól a gazda. E megbetegedések legfőbb oka az ólak

⁸⁸ Magyar Királyi Selyemtenyésztési Felügyelőség Füzesabonyban 1920-ban szervezte meg hivatalát. Hatáskörébe tartozott 110 község, melyből 60 községben folyt intenzív selyemtenyésztés az 1930-as években.

tisztátalansága. Ritka az a sertésöl, mely meszelést látott. A legtöbb ólba, ahogy levágják belőle a disznót, olyan meszeletlenül, takarítatlanul teszik a másikat. Járványos időben nincs fertőtlenítés. Még a védőoltás sincs elterjedve, sajnálja a gazda az oltási költséget. Csak mikor elhull a sertés, akkor bánja már, hogy nem oltatta be állatát. Persze akkor már késő.

A körállatorvos⁸⁹ a községben lakik. A lakosság tehát könnyen részesítheti állatait orvosi kezelésben. Mégiscsak végső szükség esetén fordulnak segítségért az állatorvoshoz. A gyógyításért is sajnálják a pénzt, de ha elpusztul az állat, azt még jobban sajnálják. Takarékoságukat később sokszor megbánják, de akkor már nem segíthetnek.

VIII. 4. KERTÉSZET

Fekvése és talaja miatt a község kertészkedésre alkalmas. A nyáron beálló hosszú szárazság azonban ezt nem engedi meg. Kertészkedni emiatt leginkább az Eger-patak mentén lehetne. A szárazság alatt a Laskó-medre kiszárad, ezért a melléke már nem alkalmas a kertészkedésre.

A kertészkedés Füzesabonyban nincs felkarolva. Zöldségtermesztéssel is csak egy bolgár foglalkozik. A magasan folyó Eger-patak vizét használják öntözésre, melyet kis árkokban vezetnek a vetemények közé.

Konyhakerti növényeik közül házi szükségletre termelnek hagymát, sárgarépát, zöldséget, salátát, tököt és uborkát.

A gyümölcsöt is csak mellékfoglalkozásként termelik. Minden háznál van egy kis gyümölcsös, mely megtermi a házi szükségletre való gyümölcsöt. Gyümölcsfáik nagy része közönséges fajta. Az újabb ültetéseket igyekeznek nemes fákkal eszközölni. A tavalyi hernyózáson és fameszelésen kívül más fagondozást nem ismernek. A gyümölcsösök alja füves, sok helyen még lóherével is bevetik. S csodálkoznak, ha nem terem a fa. A gyümölcsfák közül a Bódi, Duránsai, Besztercei szilvafa, ezenkívül a barack, birsalma, cseresznye, meggy, alma, körte és a diófa van leginkább elterjedt.

A dinnyetermelés jelentéktelen.

VIII. 5. ERDÉSZET

A kisgazdáknak erdejük nincs. Az uradalom erdeje 92 kat. hold kiterjedésű. Főbb faneme: a tölgy, gertyán és a kőris. 1932-ben az erdő ¼ részét kivágták, csak itt-ott hagyták meg a nagyobb tölgyfákat. A kivágtott területet újra telepítették.

A község határában az ország és megyei utak egész hosszukban a községi utak pedig kb. 4 km hosszúságban vannak fásítva. Főképpen eper-, kőris-, akác-, topolya- és Ámor-fák ezek.

A község a „Lapos” helyére topolyafákat telepített, úgyszintén a Laskó-patak falu felé eső vizenyős területére is. A Hősök utcájában annyi jegenyefát ültettek, amennyi hósi halottja van a falunak. Minden fán egy elhalt hős neve van egy kis tábláskára írva. 1931-ben a birtokosság összesen 4000 kőris-, akác- és topolyafát ültet el. Befásította a község a Béke teret és a Szabadság utcát is. A Fő utca kísérletképen. Ámor-fákkal van végig ültetve. A határban itt-ott kevés gyümölcsfát találunk, melyet a gazdák ültettek. Egyrészt gyümölcsöző, másrészt árnyékkadó fánk.

VIII. 6. BÁNYÁSZAT

Községünk határában csak agyagot és homokot találunk, melyet a község m³-számra árusít.

⁸⁹ A körállatorvosi rendszert Füzesabonyban 1928-ban hozták létre. Forrás: V-231-4. Füzesabony község iratai.

VIII. 7. KÉZMŰIPAR

Régebben a cipész-, asztalos-, kovács-, ács-, tímár- és szűcsipar volt a községben kifejlődve. 1910-ben az iparosok száma 88 volt. Ez a szám 1931-re 97-re emelkedett. Ez jelentéktelen gyarapodás. A régebbi iparágak közül a tímár- és szűcsipar veszett ki. Egyik-másik iparág előbbre is jutott, mint pl. a cipész-, asztalosipar. Vannak hanyatló iparok is, pl.: a kovács ipar. Új iparág is alakult, a mechanikusság.

A községben ipari nyersanyagot nem találunk.

VIII. 8. HÁZIIPAR ÉS EGYÉB TERMELÉSI ÁGAK

A falu asszonynépének régi kedvelt foglalkozása a termesztett kender⁹⁰ feldolgozása. Alig van földesgazda, kinek 100–300 négyszögöl kenderje ne volna. A „vénesszonyok nyara” napsütésben, a házak végén igen gyakran láthatunk 4-5 asszonyt, amint a megtilolt kendert gerebenezik, tisztogatják és osztályozzák. 1923-ban szövőtanfolyamot rendeztek a községben, amelyen a régieknél gyorsabban dolgozó szövőszéket használtak.

Az itteni kisgazdák nem idegenkednek a fűrés-faragástól. Amit maguk elkészíthetnek, azért nem fizetnek. Némely faragott munkájuk figyelmet érdemel. Ilyen például a rokká. Egy rokkát 2-3 mázsa búzáért szottak készíteni a téli hónapokban.

A kender egy részét kötélnek dolgozzák fel. Vándorköteles dolgozza fel részért vagy pénzért.

A kosárfonás alig említésre méltó, pedig a vizenyős talajú rétegből egy-egy gazdának pár száz négyszögöl ilyen területe van. Ezeket nemes fűzzel kellene betelepíteni. Ezáltal alkalmas anyagot nyernének a kosár és kocscikas stb. fonásához.

VIII. 9. MUNKA- ÉS MUNKÁSVISZONYOK

Ha a község munkáviszonyait nézzük, rögtön szemünkbe ötlük a munkásfelesleg. Községünk határa a lakosság számához mérten kicsi, emiatt nem tud elegendő munkát nyújtani a munkásságnak. Mezőgazdaságilag tehát előnyös helyzetben van Füzesabony, mert munkás mindenkor elegendő számban kapható. Mivel a munkások nagy része nem jut munkához, vándor munkáscsapatok mennek a községből dolgozni. Ezek száma körülbelül 300.

Füzesabony legjelentékenyebb munkaadója a MÁV, körülbelül 500 családnak ad kenyeret. Ezekből 100 helyben, a többi a MÁV egyéb állomásain dolgozik. A vasúti munkások órábère 16–18 fillér. A vasúti munkások többsége csak a nyári időben dolgozik. Így 5-6 hónapot dolgozva, 1 hónapra 24 munkanapot számítva, az egész munkaidő alatt 120–144 napot dolgozik a vasúti munkás. Egy napra átlagosan 1,35 pengőt számítva, az egész munkaidő alatt 162–194,40 pengőt keres a munkás. Ebből a kevés keresetből és a csekély mellékeresetből kell élnie 1 évig. Nem valami rózsás viszonyok között lehet élni ennyi keresetből.Kevés olyan vasúti munkás van, ki a téli időben is dolgozik. (1927-ben a MÁV-nál az órábér 24–45 fillér volt.)

Vannak aztán sokan olyanok, kik idegenbe járnak dolgozni, hogy kenyerüket megkereshessék. A munkásságnak csak kis töredéke jut itt munkához, a többi idegenben kénytelen munkát keresni. Sokan járnak Dorogra és Salgótarjánba is, mint bányamunkások.

Az egri érseki uradalom éves cselédeket tart. Ezek számát a földbirtokrendezés után csökkentették. Cselédeinek ¼ részét bocsátotta el.

⁹⁰ Kender: Füzesabonyban népszerű volt a kender feldolgozása, hisz fontos rosnövény, hazánk legfontosabb textilipari növénye. A kendernek lényegesen durvább rostja van, mint a lennek, ezért felhasználása is sokoldalúbb. Finomabb rostjából vásznat, a durvábbból zsinórt, kötelet, zsákok, ponyvát, tömlőt stb. készítenek. A magkender termesztésére főleg a láptalajok és a hordalék öntéstalajok alkalmasak. A Kenderföldje a Debreceni vasút mellett Egri patak áránál volt, az öregek még meséltek az itteni kenderáztatásról, kendertörőről.

Birtokosaink legtöbb esetben házuk népével végzik el gazdasági teendőiket. Az aratást 1/10-ért szokták végezni. A földreform óta más vidékre nem mennek el aratni. Azelőtt ez gyakori jelenség volt.

A részes művelést régebben felébe végezték, ma már azonban sokan sokallják odaadni a fele termést és ezért leginkább harmadába adják ki földjeiket. Ez persze a megegyezéstől függ.

A mezőgazdasági munkás napi bére ellátással 80 fillér, e nélkül 1 pengő. Egy gazdasági cseléd évi járandósága a pénzösség idején 700–800 pengőt is elér, ma már ez 400–500 pengőnél nem emelkedik feljebb.

A gazdasági gépek nincsenek elterjedve. Traktor 1, cséplő 5 db van a községben. A gépvásárlással nem-hogy túlzásba mentek volna, inkább nem is vásároltak.

VIII. 10. ÉRTÉKESÍTÉS

A gazdának a termények értékesítése okozza a legnagyobb gondot. Községünk főleg gabonatermelő lévén, eladó terményei legnagyobb részének árát a budapesti terménytőzsze irányítja. A gabona legnagyobb részét Budapestre szállítják. A gazdasági terményeket a helybeli kereskedelmi ügynökségek vásárolják össze. Ezek aztán vagyontertelben adják el. A jövedelem kisebb %-át tevő állati termékek értékesítése a helyi piacokon, a község és környék országos vásárain bonyolódik le.

Gabonaféléket újabban a „Hangya” Szövetkezet is vásárol és a Futorának szállítja.

Míg magas volt a mezőgazdasági termények ára, addig a gazda nagyobb jövedelemre tett szert. De ez utóbbi évek terményeinek termelési áron aluli értékesítése súlyos helyzetbe sodorta őket. Nagy baj még az is, hogy a gazdák nagy része eladósodott, s aratás után kénytelen rögtön értékesíteni gabonaféléit. Ugyanúgy vannak össze a tengerivel is. Így történik meg aztán, hogy ősszel a gazdának már nincs eladnivalója.

A tejfelesleg egy részét hónapszáma házakhoz hordják, más részét pedig a baromfi és termékeivel a heti piacon értékesítik. A tojást ún. tojásszedők is vásárolják, kik Budapestre viszik nyereszkedés végett. A heti piacokon még sertések is kerülnek eladásra. A szarvasmarhák egy része a helybeli mészárosok kezébe kerül. A lovak, szarvasmarhák, sertések többsége az országos vásár alkalmával cserélnek gazdát. A kiválóbb lovakat a katonaság számára vásárolják meg, 500 pengő átlagáron.

A községi gazdák kevés gabonán kívül szövetkezet útján mást nem értékesítenek.

VIII. 11. KÖZLEKEDÉS

Füzesabony a közlekedés szempontjából előnyös helyen fekszik. Átvonul rajta a budapest–kassai állami út, melynek a község belsejébe eső, Kerecsendi és Szihalmi utcai részét az állam topekával⁹¹ burkoltatta, és ezzel portalaníttatta. Keresztül fut Füzesabonyon az eger–debreceni törvényhatósági út is. Mezőtárkánnyal kövezett út kapcsol össze. Most áll építés alatt a füzesabony–erdőtelki út, mely az erre eső falvaknak községünkkel rövidebb összeköttetést fog biztosítani.

Községünk vasúti gócpont a budapest–miskolci fővonalon. A Füzesabony–Debrecen és Füzesabony–Eger szárnyvonalaknak községünk induló, illetve végállomása. Az állomásnak marha- és egyéb rakodóhelye van. Vasúti állomásunk városias méretű. A tervezőirodában elkövetett borítékcseré juttatta ezt az állomást Fiume helyett Füzesabonynak.⁹²

A kerecsendi téglagyár áruit egy kis motoros vasút szállítja a községben lévő rakodóhelyre. Ezen a vágányon szállítja lovakkal vontatott kocsikon az egri érseki uradalom is terményeit a vasúti állomásra.

⁹¹ Topeka: Finom aszfaltbeton.

⁹² A vasútállomás „borítékcseré” verziója csak kitaláció műve! Ezt ténylegesen ide tervezték. A Füzesabony–Debrecen vasútvonal átadása után, a megnövekedett utaslétszám miatt kezdték el építeni 1891. év őszén. Forrás: Bocsi János Füzesabony községben milyen változásokat okozott a vasút megjelenése. Szakdolgozat.

Autóbuszjárat a községben jelenleg nincs. Pár évvel ezelőtt kétfelé is indult innen autóbusz, de már megszűnt. A vasútállomásról egy bérautó szállítja a pénzesebb utasokat a kívánt helyre.

A kocsifuvarozás kis méretű. A kereskedők inkább a biztosabb vasutat veszik igénybe.

Patakhíd⁹³ egy van a községben, a Laskó-pataké, az eger–debrecei törvényhatósági úton.

A határ földjei között községi dűlőutakon közlekednek. Ezek gondozatlan földutak. A belterületen, a főbb útvonalak mentén betonból készült gyalogjárók vannak. A községben a kocs utak – a telep utcáit kivéve –, kövezettek. A régi település és a telep lakosai között a vasúti felüljáró biztosítja a zavartalan forgalmat. A felüljárón csak gyalogosok közlekedhetnek.

VIII. 12. KERESKEDELEM

Az áruk kicserélését a kereskedelem segíti elő.

Községünkben a kereskedelem elég számottevő. 1910-ben a kereskedők száma 9 volt, 1928-ban már 37 és 1931-ben 42 kereskedő volt. 21 év alatt tehát 33-mal szaporodott a számuk.

A kereskedelem főképpen terményekben, fűszerekben és rövidárukban számottevő. A múltban még jobban, de még ma is nagy részben zsidók kezében van a kereskedelem. A terménykereskedelem teljesen, a fűszer és vegyes kereskedelem nagy részben a kezükben van. Ennek oka a bennük élő élénkebb kereskedői szellem és a nagyobb tőkebefektetés. A keresztény kereskedők száma az utóbbi években emelkedett, azonban ez még a számarány százaléka mögött nagyon lemarad.

A gazdák mezőgazdasági terményei fedezik a lakosság szükségletét, sőt még elszállításra is jut. Erdő nélkül vannak azonban a gazdák, s így más mezőgazdasági terményből felesleg, fából pedig nagy hiány van. A gazdák kevés készpénzhez jutnak, nem tudnak elegendő fát venni. Emiatt szorúlnak rá a „tőzik” tüzelésére. A fát palócoktól szokták beszerezni, kik kocsiszámra árulják a községben. Szenet a gazdák nem igen vesznek.

A helybeli állatvásárra átlag felhajtanak 300 db szarvasmarhát, 800 db lovat, 400 db sertést és 20–30 db juhot, kecskét. Eladásra szokott kerülni 120 db szarvasmarha, 80 db ló és 80–90 db sertés.

A kézműiparosaink a község fogyasztásának ellátása mellett vásárokra is dolgoznak. A környező falvak vásárait szokták eljárni iparcikkeik értékesítése végett. Bútorok, cipők kerülnek leginkább vásári eladásra.

Az érseki uradalom cukorrépa-szállításkor a hatvani cukorgyárral, más termények szállításakor a fővárossal folytat élénkebb kereskedelmet. Évente kb. 80 vagon terménye kerül elszállításra.

Őszi időben burgonya- és káposztaszállítmányok érkeznek a községbe, melyeket a lakosság vásárol meg. Új piacok keresésére nincs szükség, mert a helybeli gazdák termésfeleslegét a kereskedő gazdák szállítják el, az uradalom piaca pedig szintén biztosítva van.

VIII. 13. PÉNZ- ÉS HITELÜGY

A háború előtt eladósodott gazdák adósságát a háború eltörölte. A háború után a terhektől könnyen megszabadult gazdák újabb adósságokat csináltak. Ezáltal a háború után tehermentessé vált birtokok újból eladósodtak. Ennek az eladósodásnak társadalmi és lélektani okai vannak.

Gazdasági szempontból nincs oka, mert hiszen az eladósodás már 1925-ben kezdődött, 1927–28-ban pedig már mindenki tele volt adóssággal; holott akkor még magasak voltak a termény- és jószág árak. Ekkor gazdasági válság még nem volt, mert 1930–31-ben kezdődött. Miért adósodtak el hát a gazdák? E kérdésre a társadalmi és lélektani okoknál találjuk meg a feleletet.

⁹³ A Laskó-patak hídjának közelében találták meg az első régészeti emlékeinket 1864-ben, melyre a fiatal Ipolyi Arnold is felfigyelt.

Társadalmi oka már világosan bontakozik ki előttünk. A világháború után egyedül a vidék úszta meg a gazdasági krízist. Ez a réteg, mely nyereséggel zárta a világháborút, nem az eszének és szorgalmának gyümölcsként érte ezt el, hanem a helyzet adottságának köszönhetően. A vidék volt tehát az a terület, hová még nyereszkeskedni lehetett menni. Elárasztották hát ügynökökkel a vidéket és különféle fogásokkal és jelszavakkal úgy a magánosok, mint az állam adósságokba ugratták a tapasztalatlan, hiszeikeny gazdákat, (tyúkkölcsön, hízalási kölcsön, zöld búza, gazdasági gépekre való áttérés.)

A másik oka az eladósodásnak a lélektani ok. Azok a gazdák, kik a tartozástól könnyen megszabadultak, csakhamar újakat csináltak. És érdekes jelenség, ugyanazok, kiknek betétjük volt és elveszett, a háború után újra betevőknek jelentkeztek. Ezekből látjuk, hogy a társadalom egyik része folyton pazarol, a másik része ugyanakkor takarékoskodik.

A háború előtt pazarló gazdák, mikor megszabadultak a tartozástól, akkor sem tudtak szerényebben élni, hanem folytatták a háború előtti könnyelmű életet. Ezt azonban csak kölcsönökkel lehetett fedezni. Arra azonban nem gondoltak, hogy ennek a kölcsönnek a kamata és feltételei sokkal súlyosabbak, mint a háború előttié. Több mint valószínű, hogy a pénzintézetek vezetői sem gondoltak erre, mert váltókölcsönt nyújtottak a gazdák részére, amely kölcsönnek a természete és kamatszolgáltatása egyáltalán nem volt megfelelő a gazdának. Egy évben négyszer kellett és kell a tartozást rendezni akkor, mikor a gazda csak kétszer, nyáron és télen forgatja meg tőkéjét; t. i. egyszer amikor arat, és egyszer amikor jószágot hízal. A kereskedőknek és iparosoknak kedvező kölcsönfeltételek a gazdánál nem váltak be, és nem hogy törleszteni nem tudott a gazda, hanem még a kamatokat sem tudta fizetni. De mindennek a gazda volt az oka. Hiszen, akik előrelátóan gazdálkodtak, azoknak most sincs adósságuk. Ezeket az adós gazdákat nem kellene segíteni, hanem azt a folyamatot kellene támogatni, amely ezeket a gazdákat minél hamarabb eltüntetné a gazdasági életből.

Füzesabonyban 76 birtok van védetté nyilvánítva. Nézzük meg azt, hogy kiknek használt a védettség?

A gazdák a háború után megtakarított pénzüket sehogyan sem gyümölcsöztették. Azok a gazdák, akik adósságba keveredtek, még a kölcsönökből sem tudnak felmutatni semmi eredményt. A földművesek az intelligencia minden rossz szokását eltanulták; ősi viseletüket otthagyták, ami sok pénzt emésztett és emészt fel. Produktív befektetést nem csináltak.

A kölcsönök nyújtásánál a takarékpénztárak ma korlátozva vannak. A pénzintézet által nyújtott alacsony kamatlábbal az a kevés gazda, kinek betéte volt nem elégedett meg, hanem a pénzüket kivették, hogy magasabb kamatozású helyekre adják azt. Gyakori az is, hogy a gazda terményét természetben adja kölcsön. A magasabb kamatozást a gazdánál érik el. Ezáltal kezd fellépni a pénz-és terményuzsora.

Vezető embereink közül a legtöbb játszott a tőzsdén. S természetesen vesztek.

A községben lévő Hitelszövetkezet jól működik. Újabban még jobban érvényesül kebelében a kereskedői szellem. Pénzintézetünk, mely a Heves Vármegye Takarékpénztár helyi fiókja, érdekeken felül áll. Mindig a pontos kereskedői megfontoltság vezette és vezeti.

Füzesabony lakosságát terhelő adósságokról nem tudok adatokat nyújtani. Általában ismerve a gazdákat, megállapítom, hogy még a háború előtt kevesen, de nagyon voltak eladósodva, addig a mostani gazdák közül többnek van adóssága. Az összege az egyes gazdánál nem éri el a háború előtti összeget. Azonban meg lehet állapítani azt, hogy minden szerencsétlenségben van bizonyos szerencse is, mert az eladósodás és a védettség nem azokban a községekben jelentkezik nagy mértékben, ahol nagy a falu és kicsiny a határa, tehát ahol szegény a község, hanem ott, ahol a háború előtt és után dúsgazdagok voltak az emberek. Pl. Füzesabonynak, ahol 6389 lakosnak van 5000 hold határa, csak $\frac{1}{4}$ rész annyi adóssága van, mint a 4000 lakosú és 12 000 hold határú Besenyőteleknek. Ez azért van, mert kisebb volt községünk határa, kevesebb volt a föld és nem hoztak annyit, hogy túlságosan eladósodtak volna.

Érdekes megfigyelni, hogy az állítólagos rossz gazdasági viszonyok idejében földvásárlás útján a lakosság benyomult a dormándi, káli és kerecsendi határba.

Hogy a lakosság eladósodását megállapíthassuk, nem kell csak a vezetőket megnézni, hogy van-e betét-jük? Mert a vezető után megy a lakosság!

IX. A KÖZSÉG JELENTŐSÉGE, KAPCSOLATAI ÉS VONZÁSTERÜLETE

Füzesabony lakóinak nagy számánál fogva a környék egyik legnagyobb községe. Lakosainak gyarapodását nemcsak a természetes szaporodásnak, hanem a közlekedés szempontjából központi fekvésénél fogva a bevándorlásnak is köszönheti.

Füzesabony vásárai a szomszédos falvakét messze fölülmúlják. Vásárai nagy forgalmúak.⁹⁴ Központi fekvéséből következik, hogy a környék, de különösen tőle délre eső falvak kereskedelmi központja. Dormánd, Besenyőtelek, Mezőtárkány, Kömlő, Kerecsend ide hozza terményeit értékesítés vagy szállítás végett. Kereskedőink nemcsak a helybeli szükségletet fedezik, hanem a szomszédos falvakat is ellátják szükségesséssel. Füzesabony a környék gabonaszállításának központja.

Iparosaink között csaknem minden iparág képviselve van. Ezek a környék számára is készítenek iparcikkeket.

Községünkben a Heves Vm.-i Takarékpénztárnak fiókja van.

Füzesabony központiasága folytán folyton növekszik. A földreform során kiosztott házhelyekre gyors lépésben történt a házak építése. Az építkezés oly nagy méretű volt, hogy ezen a téren egy szomszédbeli község sem vetekedhetett Füzesabonnyal. Az új település nagysága csaknem eléri a régi település nagyságát.

A háború után gyors fejlődésnek indult a község. A főbb útvonalakat cement gyalogjáróval látják el, amivel egy környékbeli község sem dicsekedhet. Orvos, gyógyszerár helyben.

A község gazdasági, kulturális vonzásterülete 13–15 km-es körzetben terjed.

Sport- és más versenyeinket 15–20 km távolságról is látogatják.

Nagy vonzóerővel gyarapodott a község azzal, hogy határában az ásatások folytán régiségeket találtak. Az ásatáshoz nemcsak a környék érdeklődő népe jön el, hanem külföldi neves tudósok is megtekintik. 1934-ben a frankfurti régészeti múzeum igazgatója, ez évben pedig a cambridge-i egyetem régésztanára látogatta meg az ásatást. Múzeumunk régészeti leleteivel páratlan a környéken.

Megszállott területről való vendégek gyakran fordulnak meg községünkben. Egyrészt látogatás, másrészt érdeklődés miatt.

A közeli városok közül Egerrel van a legélénkebb kapcsolata Füzesabonynak. Megyei, járási székhelyünk és hozzánk a legközelebb eső város. Ide járnak iskolába középiskolásaink. Ezáltal Egerrel nagy a kulturális kapcsolatunk is. A környező falvakkal inkább kereskedelmi kapcsolataink vannak. Azon falvakkal van nagyobb kapcsolatunk, melyek a vasúti közlekedéstől távol esnek, és melyek a vasutat Füzesabonynál érik el legközelebb.

Füzesabony Selyemtenyésztési Felügyelőség székhelye, a környék selyemtenyésztői tehát ide hozzák gu-bóikat beváltás végett. Csendőőrös helyben van, innen indulnak járőrök a környék falvaiba.

Mindezekből láthatjuk, hogy Füzesabony a környék falvainak központja, melyet leginkább közlekedésének köszönhet.

⁹⁴ A kora középkorban Füzesabony közigazgatási területén több kisebb település létezett. Pl. Laskó falu, Endréd, Keresztesföldje, Buda, Pusztaszikszó. Utóbbi a kora középkorban jelentősebb település volt, mint maga Abony, de Mezőtárkány is nagyobb település volt, országos vásártartási joggal rendelkezett.

X. TANULSÁGOK ÖSSZEFOGLALÁSA

A JÖVŐ FELADATAI

Az elmondottakból megismertük községünket. Azonban, mivel több helyen kisebb-nagyobb mulasztásokat, megvalósításra váró lehetőségeket találtunk, ki kell jelölnöm a mulasztások kiküszöbölését, és ki kell jelölnöm a megvalósítandó terveket is. Röviden szólva össze kell foglalnom a jövő feladatait.

A táplálkozásnál láttuk, hogy a lakosság rosszul táplálkozik. De nemcsak, hogy rosszul táplálkozik, hanem változatosság nélkül is. Az asszonyok nem tudnak változtatatosan főzni. A rendelkezésükre álló anyagból ízletesebb ételeket is lehetne főzni, ha értenének hozzá. A falu asszonyait meg kell tehát tanítani főzni, hogy a lakosság ízletesebben és változatosabban táplálkozzon. Szerény véleményem szerint ezt az ismeretterjesztő előadások keretében meg lehetne oldani. Egyházi élet terén az iskolából kikerült ifjúság számára alakítani kell egy vallásos egyesületet. Mert nemcsak a lányok szorulnak lelki erősítésre, hanem a fiúk is. Az ifjúságot lelkiek terén nem szabad elhanyagolni, mert amilyen a ma ifjúsága, olyan lesz a népünk jövődjéje.

A lakosság mezőgazdasági terményeit nem tudja szövetkezeti úton értékesíteni. Ezért egy Értékesítő Szövetkezetet kellene létesíteni a gazdáknak, hogy a közvetítés haszna is az övék lenne és ne kellene erről lemondani a zsidók javára. A vető- és más gazdasági géphiányon is szövetkezeti úton lehetne segíteni.

A községben csikólegelő nincs. Szövetkezeti úton csikójárás, a lovak számára pedig ménesterület létesítésével lehetne segíteni ezen.

Füzesabony nagyközség, népháza még nincs⁹⁵. A jövőben, ha a viszonyok megengedik, fel kell építeni a népházat!

A koldulás megszüntetésére szegényházba kell tömöríteni a koldusokat. És nemcsak lakást, hanem ellátást is kell nekik biztosítani. Az idegen koldusoknak pedig meg kell tiltani a községben a koldulást.

A tagosítás községünkben megvolt. A tagosítás után azonban elfelejtettek a fátlan határban szélfogó fasorokat ültetni. Ez is pótlásra vár.

A föld megmunkálása helytelen szokásokon alapszik. Az őszi szántás legtöbbször elmarad. A tavaszi növénygondozás is hiányos. Sok a szórva vetett terület. Mindezekben a hiányokon a jövőben segíteni kell. Ahol csak alkalom adódik, rá kell mutatni a helytelen szokásokra. Mert egy év alatt ezzel a maradiságra hajló lakossággal nem lehet sok eredményt felmutatni. Több év fáradhatatlan felvilágosító munkája hozhatja csak meg a kívánt eredményt.

Trágyatelep híján a trágya elértéktelenedik. Felvilágosító munkával a gazdákat rá kell vezetni arra, hogy trágyatelepeket készítsenek.

A kísérleti műtrágyázást állandósítani kellene. Mert abból is az egy évi kísérletből, mely sikeres volt bár, nem maradt semmi követés.

Az Eger-patak mentén, mely kertészkedésre kiválóan alkalmas, meg kellene honosítani a kertészkedést. A gyümölcsfák nemesebbé tételét hangsúlyozni kell. Gyümölcsöt lehetne szállításra is termelni. A község határa valóságos gyümölcsöskert lehetne.

A kosárfonás elősegítésére a vizenyős és patak menti területeket nemesfűzzel kell a jövőben betelepíteni.

Hogy a tűzök tüzelést kiküszöböljük, jutányos áron, közösen kellene a gazdáknak szemet és fát hozatni.

A jövő feladatának jelölöm meg a budapesti fővonal mellett, az északi oldalon egy községi út illetve híd építését a Laskó-patakon át, hogy az erdő túlsó oldalán lévő földek kocsikkal is könnyen megközelíthetők legyenek.

⁹⁵ Népházat 1941-ben adták át. Forrás: IV-404/a/755:1839/1944. Heves vármegye alispánjának iratai.

Itt említtem meg, hogy a telep útjai gondozatlan földutak. Kövezett útja nincs, csak salakkal javított gyalogjárói, de az is csak a belső részeken. Sáros időben kocsival szinte lehetetlen itt közlekedni. A telep útjainak javítását tehát a jövőben eszközölni kell.

Iskolázottság szempontjából múlhatatlanul szükséges egy gazdasági és egy polgári iskola felállítása.

Idegenforgalom elősegítése végett a leletelő helyet megfelelően gondozni kell. Ezáltal a lakosság bevétele is gyarapodna.

Tisztálkodás és üdülés szempontjából szükséges egy fürdő felállítása.

Ha ezeket a feladatokat, melyeket kijelöltem a jövő számára, megvalósítják, akkor Füzesabony mintaközség lesz, melyből a környező falvak lakosai okulhatnak.

IRODALOM ÉS FORRÁSOK:

Dr. Váczy Mihály: A nyomásos gazdálkodás Füzesabonyban

Fayol összeírás (Magnin)

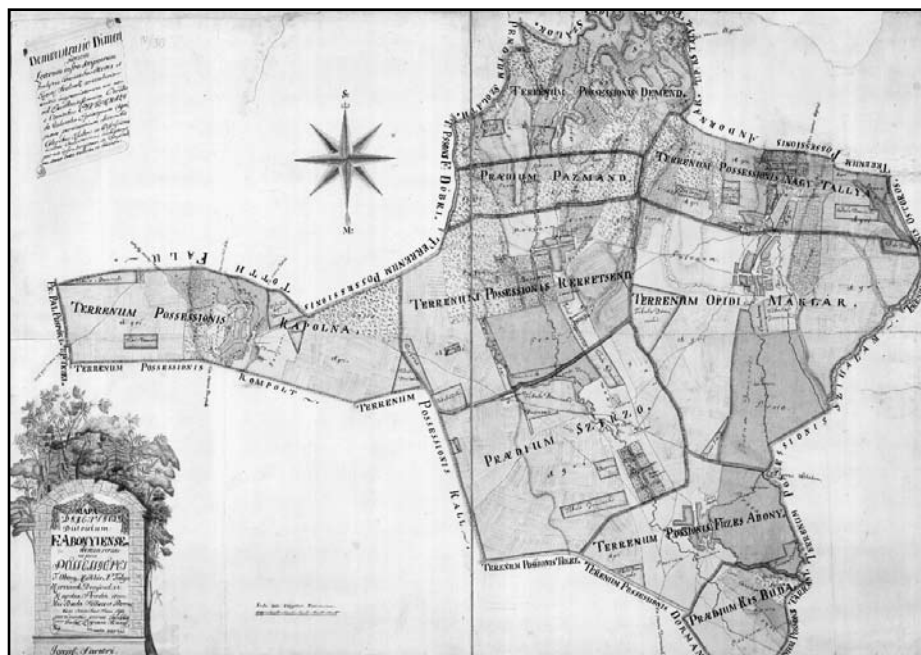
Dr. Tompa Ferenc rádióelőadása utáni jegyzet

Szederkényi Nándor: Heves vármegye története

1. számú térkép: Satory József 1795. Forrás: Heves Megyei Levéltár

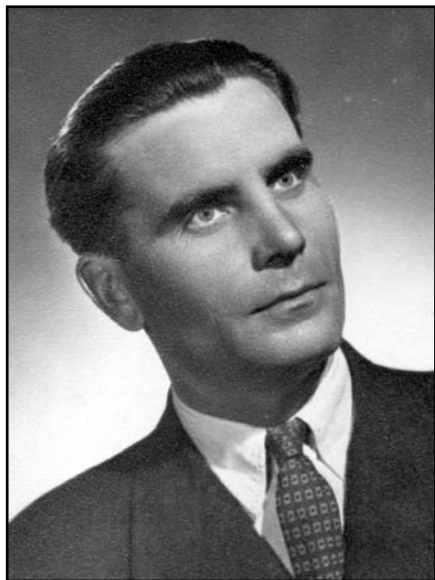
FÜZESABONY 1795-ös TÉRKÉPEN

Satory József 1795. Forrás: Heves Megyei Levéltár

PÁSZTOR JÁNOS ÉLETRAJZA⁹⁶

(SZÜL. 1914. JÚN. 15. FÜZESABONY – 1984.)

Édesanyja Németh Rozália. Apja Pásztor András nyug. MÁV váltókezelő, nagyapja az egri érsekség gazdasági cselédje volt. Öten voltak testvérek. Ő maga 6 gyermeket nevelt.

1934-ben tanítói, 1935-ben kántori oklevelet szerzett az egri Római Katolikus Tanítóképző Intézetben. A jeles tanítói oklevél birtokában 4 évig hivatali állás nélkül volt.

1934–36 között Boros Gábor családjánál volt magántanító.

1936–38 között katona, majd 1938. szeptember 1-jétől sikerült Füzesabonyban állásba kerülnie, az elemi népiskola tanítója lett, Szemerecz Lajos érseki kinevezésével.

1938 őszétől többször behívták katonai szolgálatra. 1944. április 10-én vitték ki a keleti frontra, onnan a nyugati frontra, ahonnan az első adódó alkalommal, 21 társát vezetve hazaszöktek.

1946-tól párttagként komoly társadalmi munkát, agitációs tevékenységet végzett:

1948 tavaszán kétezer darab centennáris fát ültetett el tanulóival. Mint pedagógus szakszervezeti csoporttitkár 1948-ban kiváló munkás kitüntetést kapott.

A járás iskolái államosításában (1949) nagy szerepe volt abban, hogy a járás felekezeti iskolái fennakadás és ellenzés nélkül állami kézbe kerüljenek.

1949 márciusától a Füzesabonyi Állami Általános Iskola igazgatója lett, majd ez év szept. 21-től áthelyezték Egerbe, ahol egy középiskolai fiúkollegiumnak és a Pedagógiai Főiskola Gyakorló Általános Iskolájának az igazgatójaként dolgozott 1950 júliusáig.

1949 szeptemberétől megyei oktatás és kultúra felelőse, novemberétől pedig mint Heves megyei szervező titkár irányította megyénk pedagógus szakszervezetének munkáját, 1950 júliusának végéig.

1950 nyarán saját kérésére visszahelyezték Füzesabonyba, ahol az általános iskola igazgatója és községi tanácstag lett 1975-ig.

Iskolaigazgató Füzesabonyban, az I. sz. Állami Általános Iskolában: 1954–61; 1963–1974. ápr.

Felterjesztésére 1954 márciusában az oktatási minisztertől, mint Községi Tanács Oktatási és Népművelési Állandó Bizottsága elnökeként kapta meg az új füzesabonyi általános iskola, (mai Teleki Blanka) 1954/55 tanév kezdetéig történő felépítéséhez a miniszteri hozzájárulást.

Nyugdíjazása után (1974. szept.), 1975-ben gazdasági állandó bizottsági elnökként mondott le tanácstagságáról, megromlott egészségi állapotára hivatkozva.

⁹⁶ Személyesen írt életrajzát a családi hagyatékból rendelkezésre álló oklevelek, kinevezések, levelek segítségével egészítettük ki.

Társadalmi munkák szervezőjeként és aktív tagjaként szolgálta a község gyorsabb haladását:

- Tömegszervezetek bevonásával az 1950–51-es iskolai évben 22 ezer Ft, 1951–52-es tanévben 30 ezer Ft értékű társadalmi munkát végeztek az iskolánál. Építettek egy úttörő strandfürdőt a tornyos iskola szomszédságában.
- Életrajzában első helyen említi a telepi óvoda létesítését, melyet az akkori öregek napközijében helyeztek el.
- Telepi általános iskolai napközi otthon beindítása is nevéhez fűződik, az akkori óvoda helyén lévő régi épületben.
- Kezdeményezésével indult meg Füzesabonyban a társadalmi munkával szervezett betonjárda-építés, melyhez csatlakozott a falusi rész és a járás többi települése.
- A telep központjaként kezdeményezésére indult meg a Béke téren a volt felvonulási épület anyagának felhasználásával az orvosi rendelőt, lakást és postahivatalt magába foglaló épület társadalmi munkában való építése.
- Kezdeményezte a tornyos iskola bővítését. Szülők és ipari tanulók társadalmi munkája segítette a 2 tanterem, 1 előszoba és irodai helyiség megépítését.
- Az iskolai mezőgazdasági gyakorlókertben társadalmi munkában ipari tanulók, mesterek segítségével megépítették a pincével ellátott, 2 helyiségből álló, melléképületekkel ellátott mezőgazdasági gyakorlóépületet.
- A községben a női munkafoglalkoztatás elősegítésére lemondott a Szihalmi u. 14. sz. alatti iskola 2 tanzeméről és nevelői lakásról (váltóvarroda épület). Itt a Budapesti Konfekció KTSZ varrodaüzeme létesült 1967-ben, évekkel később épített a községi tanács új tantermet az átadottakért.
- Szervezésében készült el a telepi játszótér vaskerítése a Fémművek segítségével, ipari tanulók, mesterek társadalmi munkájával. A tornyos iskola műanyagtetős teraszának, mellék helyiségének építését szervezte, segítette.
- Az 1848–49-es szabadságharc emlékművének nem volt méltó helye. Javasolta, hogy a Béke téren lévő iskola mellé helyezték át, amihez iskolaigazgatóként megfelelő helyet és gondozást biztosított.

Iskolái:

1934 elemi népiskolai tanítói oklevél, Eger

1935 kántori oklevél, Eger

1941 Szegedi Magyar Királyi Állami Felsőipariskola általános rajz tanfolyama

1950 magyar–történelem szaktanítói, majd 1952-ben általános iskolai magyar és történelem tanár, Eger

Az 1910-20-30-as évek képei

CIVIL KÖRÖK 1945-IG

KALÁSZ LÁNYOK

Kalász lánycsoport zászlóval a Mátyás király úton, 1942-ben:

1. sor: 1. Gál Mária (Biró Sándorné, Berek sor), 2. Kaló Rozália (Nagy Péterné, Tárkányi u.), 3. Nagy Margit (Nagy Imréné, Nagyszohoda), 4. Sándor Rozália (Nagy Barnabásné, Tárkányi u.), 5. Perge Margit (Bocsi Imréné, Kossuth u.), 6. Kóródi Mária (Hidvégi Imréné, Sz. János tér), 7. Gál Mária (Almási Józsefné, Ady u.), 8. Cseh Margit (Cseh Péterné, Zrínyi u.).

2. sor: 1. Perge Margit (Berek u.), 2. Kerekes Mária (Németh Józsefné, Lenin u.), 3. Kóródi Ilona (Gál Józsefné, Széchenyi u.), 4. Antal Mária (Zeke Ferencné, Széchenyi u.), 5. Antal Mária (Bocsi Benedekné, Baross u.), 6. Gál Ilona (Kakuk Andrásné, Mátyás kir. u.), 7. Cseh Rozália (Müller Jánosné, Templom u.), 8. Bocsi Ilona (Gulyás Miklósné, Sz. János tér)

3. sor: 1. Szabó Franciska (Zeke Imréné, Tárkányi u.), 2. Tassi Ilona (? , Zrínyi u.), 3. Gál Mária (Hidvégi Benedekné, Tárkányi u.), 4. Antal Rozália (Hermann Mártonné, Széchenyi u.), 5. Sári Mária (Bocsi Miklósné, Mátyás kir. u.), 6. Tassi Mária (Kató Jánosné, Kertész u.), 7. Gál Anna (Semperger Péterné, Telep), 8. Hidvégi Mária (Antal Gáspárné, Rákóczi u.), 9. Szabó Borbála (Nagy Imréné, Tárkányi u.), 10. Veres Ilona (Pásztor Sándorné, ?).

4. sor: 1. Tassi Elvira (Képes Lászlóné, Kárpát u.), 2. Bernát Franciska (Ács Mátyásné, Bocskai u.), 3. Nagy Rozália (Kovács Imréné, Hunyadi u.), 4. Cseh Terézia (Gál Imréné, Mátyás kir. u.), 5. Papp Ida tanítónő (Mátyás kir. u.), 6. Papp Irénke tanítónő (Mátyás kir. u.), 7. Sári Margit (Demeter ?, Zrínyi u.), 8. Czeglédi Margit (Hidvégi Miklósné, Tárkányi u.), 9. Szajlai Rozália (Gál Jánosné, Kossuth u.), 10. Antal Margit (Barta Andrásné, Lenin u.).

5. sor: 1. Zagynvai Mária (Szamosi Lászlóné, Tárkányi u.), 2. Máthé Mária (Szabó Lászlóné, Szihalmi u.), 3. Árva Ilona (? Mihályné, Templom u.), 4. Cseh Erzsébet (Semperger Istvánné, Templom u.), 5. Németh Ilona (Varga Andrásné, Tárkányi u.), 6. Bartha Anna (Mlinkó Józsefné, Sz. János tér), 7. Bartha Aranka (Perge Béláné, Tárkányi u.), 8. Marsovszki Ilona (Szabó Béláné, Széchenyi u.).

1948-ban készült, Az 1848-as szabadságharc 100. évfordulójára.

Kalász-lányok 1936–37-ben Füzesabonyban.
Forrás: Kakukk Andrásné (Ilonka néni)

1. Szilágyi Bözsi, 2. Hegedűs Mária,
3. Kovács Julianna, 4. Nagy Szidi (Környes),
5. Szajlai Ilona (Muci), 6. Gál Mária (Birka),
7. Kerekes Anna, 8. Szajlai Rozi, 9. Németh Ilona

A FÜZESABONYI IPAROSKÖR ALAPÍTÓI ÉS VEZETŐSÉGI TAGJAI 1907–1939 KÖZÖTT

TABLÓKÉPRŐL 1941. MÁJUS

1. sor Csőke Mátvás (alapító tag), Kácsor Antal (alapító tag), Szakácsi Miklós pénztárnok (alapító tag), Szegedi Mihály háznagy, (alapító tag) Szegedi László jegyző, (alapító tag) Meitzner Henrik alelnök, Makkay József (alapító tag), Gulyás Benedek könyvtárnok (alapító tag), Csizmadia János pénztárnok (alapító tag), Dobos István könyvtárnok (alapító tag),

Alatta: Klein Zoltán háznagy, Molnár László számvizsgáló, Utassy János háznagy, Schloszer Kálmán számvizsgáló, Medveczky Bernát alelnök (alapító tag), Okály Artúr könyvtárnok, Maixner Jenő számvizsgáló, Zele József háznagy, Tatay István, Kiss László háznagy, Hídvégi Imre, Bódy Viktor, Fázold Károly, Gaál Gáspár, Bögös Gyula, (?) Gáspár, Mészáros Gábor, Gregus József, Tatay Gyula, Gaál József, Kovács János

Perge István alelnök, Mikes Lajos alelnök, Greinfestein Márton számvizsgáló, Weinstoch József számvizsgáló, Ungár Béla könyvtárnok, Tóth Alajos alelnök, Bauman Pál, Csató (Csapó?) Sándor, Ternyik József,

Kép nélkül –elhunytak: Burzsa Ferenc, Mező József, Dávid Pál, Fisher Jakab, Czeglédi István, Tokay Gyula

Nagyobb képeken: Maczkó Kálmán alelnök, Laykó Miklós alelnök (alapító tag), Hagström Alfréd alelnök (alapító tag), Skamla János alelnök, Gál Imre, vitéz Kelemen István

A MAGYAR IPAR ALMANACHJA /FELELŐS SZERK. LADÁNYI MIKSA, BP., 1931.

A következőket írja a füzesabonyi Iparoskörről: Alakult 1907-ben. Alapítói: Gál Imre, Baumann Pál, Medveczky Bernát, Makkai József, Csizmadia János stb. voltak.

Jelenlegi vezetősége – Elnök: Gál Imre, pénztáros: Baumann Pál, jegyző: Ternyik József, könyvtáros, házigondnok: Gaál Gáspár, ellenőr: Kiss László.

1922-ben az össziparosság áldozatkészségével felépült a kör székháza, melyet teljes egészében a szakma iparosai négyen készítettek el. (Helyileg: Széchenyi úton, a mai Földhivatal után) Modern, szép épület, melyben ott-hont talál a kör könyvtára, mintegy 650 kötet könyvvel, beépített színpad, olvasó- és játéktér. A tagok száma 120 fő. Az iparosság megtalálta otthonát, melyet szívesen látogat, és amelyben előadások, felolvasások tartása mellett megtalálja kulturális szükségleteit, nemkülönben szórakozásait. Példamutatásul szolgálhat az a harmonikus együttműködés, amely az Iparoskör kebelében él.

Az almanach rövid iniciálékát is tartalmaz a következő személyekről:

Bágyi János cipész, (Szihalmi u. 4.); Berényi János kerékgyártó, (Kossuth u. 10.); Baumann Pál szabó (Mátvás király u. 6.), Gál Imre asztalos, temetkezési vállalkozó (Rákóczi u. 71.); Gaál Gáspár cipész, felsőrészkesztő (Zrínyi u. 1.); Geda János csizmadia (Gőzmalom telek); Greguss József géplakatos (Verseny u.); Gulyás Benedek asztalos (Mátvás király u. 5.); Gulyás József cipész (Kossuth u. 2.); Gulyás Sándor cipész (Levente u.); Hídvégny János cipész (Rákóczi u. 11.); Hídvégi Imre cipész (Rákóczi u. 73.); Iglay József fényképész (Rákóczi u. 57.); Jaskó János kovács (Kossuth u. 18.); Holczer János kerékgyártó (Árpád u. 10.); vitéz Kelemen István villany- és rádiószerező (Gőzmalom földek); Kiss László úri- és gyermekruha-szabó (Rákóczi u. 79.); Klein Sámuel polgári- és egyenruha-szabó (Baross u. és Rákóczi u. sarok); Klein Zoltán asztalos (Rákóczi u. 67.); Kovács István csizmadia (Mátvás király u. 13.); Szabó Árpád szabó (Rákóczi u. 63.); Szajlai Béni cipésmester (Hunyadi u. 15.); Szentgyörgyi Lajos csizmadia (Hunyadi u. 52.); Ternyik József fodrász (pályaudvar); Tóth András mészáros és hentes (Rákóczi u. 18.)

HEVES VÁRMEGYEI ISMERTETŐ ADATTÁR

Előszót írta dr. Hedry Lőrinc főispán, felelős főszerkesztő Ladányi Miksa (Bp., Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatala, 1936.

A következőket írja Füzesabonyról, a füzesabonyi iparról: Nagyközség a Laskó és az Eger-patak között az egri járásban. Hozzá tartozik Pusztaszikszó. Az összlakosság 6390 lélekből áll, a tényleges szaporodás 1920 óta 574. Házainak száma 1289; nagyobb részben tisztán földből vert, vagy vályogból, kisebb részük kőalappal vályogfalból épült. A lakosság 4 más nemzetiségű kivételével színmagyar. Egyházi tekintetben róm. kat. 6048, görög kat. 10, ref. 116, evang. 13, izraelita 203 lélek.

A róm. kat. hívők anyaegyházát alkotnak, mely az egri érsekséghez tartozik. Az ág. ev. és az ev. ref. hívők a makkári lelkésznek szórványai. Az izr. anyakönyvi kerület székhelye Eger. (A szöveg többi részében több tárgyi, számszaki tévedés van, ezért nem idézem.)

...Az elemi népoktatást 1 községi nyári menedékház, 2 római katolikus gazdasági továbbképző és 1 községi iparostanonc iskola szolgálják.

A népesség főfoglalkozása az őstermelés, de szép számmal vannak közlekedési alkalmazottak és iparosok is. Számszerűleg feltüntetve: őstermelő 3837, bányász 13, iparos 608, kereskedő 193, közlekedési alkalmazott 978, közszolgálati alkalmazott 129, napszámos 78, nyugdíjas 409, házcseléd 76, katona 34, egyéb foglalkozású egyén 35 fő.

Önálló gazda az őstermelők között 419, eltartottjaik száma 1189, mezőgazdasági cseléd 340, mezőgazdasági munkás 1871 lélek.

Határa 7440 k. hold, melyből szántó 5539, kert 190, rét 347, legelő 844, erdő 93 és terméketlen terület 427 k. hold. Birtokmegoszlása kedvező: 1 nagybirtok, 3 középbirtok és az 5–50 holdas kisbirtokok között oszlik meg a határ legnagyobb része, a törpebirtokok csak kisebb arányban vannak képviselve. A szántók fő terménye a búza, a tengeri, a zöldtakarmány. Termelnek még árpát, zabot, cukor- és takarmányrépát, sok hüvellyest, kevés dohányt, lent és kenderet.

Hitelintézketei: a Hevesmegyei Takarékpénztár Rt. Eger füzesabonyi fiókja és a Füzesabonyi Hitelszövetkezet, az OKH tagja. A községbeli üzletek közül 12 szatócs-, 1 ásványolaj-, 4 termény-, 4 állat-, 2 bőr-, 1 tűzifa- és 4 szénkereskedés. Iparvállalatainak száma 104, segéd nélkül dolgozik 58, 1-2 segéddel 34, 3-5-tel 10 és 6-10-zel 2 üzem. Alkalmazva az iparban 124 segéd és 27 tanonc.

A község évente 4 országos vásárt tart állatfelhajtással, ezen kívül hetenként egyszer kirakodóvásárt. Füzesabony vasúti gócpont a bp.–miskolci fővonalon, a füzesabony–egri szárnyvonal és a debrecen–füzesabonyi helyiérdekű vasút végállomása. Iparvasút vezet az egri érseki (pusztaszikszói) uradalomba és a kerecsendi téglagyár telepére; kívülük a dormándi Engel gazdaság iparvasútja halad át a községen.

TÖRTÉNETE

...Öntőműhely nyomai vélhetők fel a rézkorból, bronzkorból... Még bővebb Ipoly-gyűjteménye az itt találtakról, hol bronzkard, lándzsatörődék, sarlórészek, kések kerültek a felszínre. A Nemzeti Múzeum régiségtárában őrzik az 1886-ban kiásott nagyszerű bronzleletet...

Abon – Neve után besenő telepek tartható.

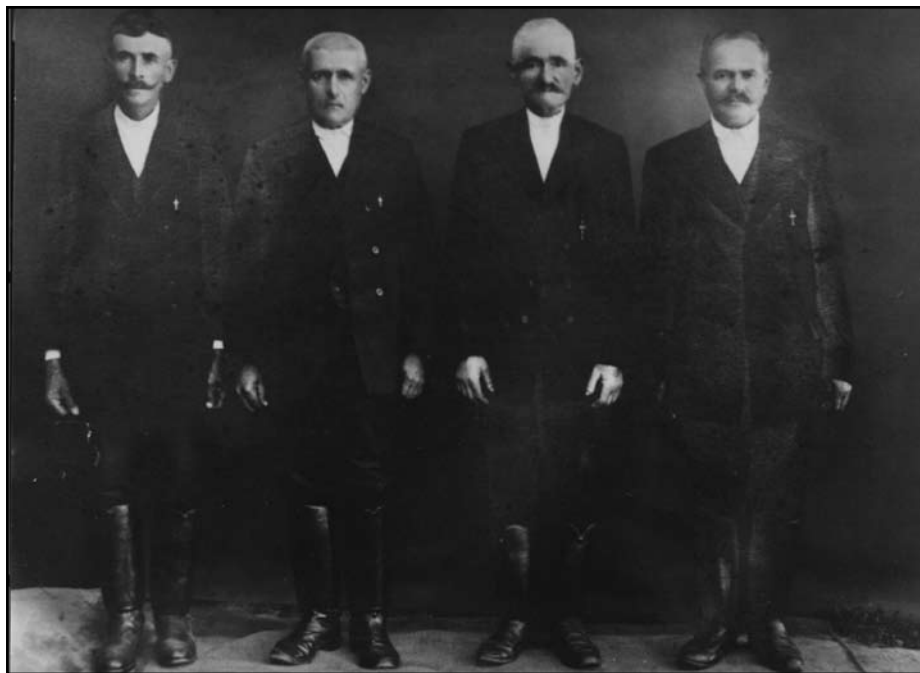
1261-ben is egyházi tulajdon volt területe. A török hódoltság alatt a hatvani műrmizán birtoka volt, külön fejadó fizetés mellett.

1693-ban már pusztaként került a püspökség kezébe. A lakatlanul álló helyre nógrádi részekről telepítettek népességet... Szikszó és Kisbuda puszták 151 kaszásnyi rét területből állottak és a helység pusztájaként kezeltettek.

1741-ben teljesen kialakult ismét a püspökségi uradalmi gazdálkodás.

1799-ben a francia hadjáratok idején a felkelő megyei lovasság egyik állomáshelye volt.

1828-ban 317 házból állt Abony 2222 róm. kat. lakossal... Úrbér rendezéséig a püspökségi földesúri jog érvényesült.

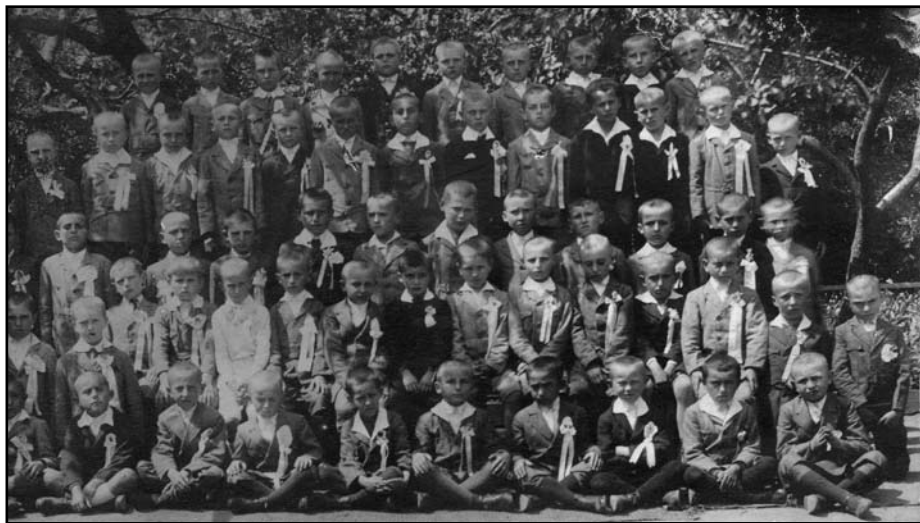
Hangya Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet alapítói 1901: Szabó (Ökrös) János, Antal (Kisgyúró) Péter, Hídvégi (Kisvékás) Miklós, Gál András

Füzesabonyi Tűzoltó Egyesület – 1929

1894-ben alapították. Alapító ifj. Papp János v. jegyző. 1935-ben elnöke: Magnin Alfréd parancsnok, Durzó Béla alparancsnok, Márger Ernő szakasparancsnok, Hídvégi Imre és Bocsi Antal

EGYHÁZ, VALLÁSOS EMLÉKEK

1930 elsőáldozó fiúk

1938 Honvédelmi Szövetség zászlóbontása Kalászos lányokkal 1938. jún. 29. Orsovay Ede, Maixner Jenő, Tóth Ernő (tanító) levanteoktatókkal

Füzesabony – Római katolikus templom

Margit királynő, 1942. dec. 14.

Máriás lányok

1936. XII. 8–9. emlékére. 1931-ben alapított Mária Kongregáció pecsétjével.

1930–40-es évek

Mária Kongregáció / Papp Irén szervezésében

1932–35 Papp Irénke által rendezett iredenta iskolai népszínmű

Kovács Sándor (Csató) és Pápai Ilona (Paca Ica) 1930 körül. Lány Kovács Ilonka

Máriás lányok

Zsidó zsinagóga

ISKOLA

*1916 Római katolikus iskola
4-5-6. osztály*

*1920 után
I. osztály*

1916. Füzesabony iskola IV-V. osztály Papp Irén tanítónővel

1920 és 1930 között

Emlék az I. osztályból 1929–30. Talán Tornyos iskola udvara. Tanítónő mellett balra Kovács Ilonka

Füzesabonyi tanítók 1929 majálisán a Berek erdőnél

Osztálykép 1936-ból...

...és 1937-ből

1940. máj. 21. tanszerkiállítás Füzesabonyban

A LAPOS

MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁK

1920-as évek: Bóta fõle malom

1926: Bócsi Antal faekével

1929: Kézi hajtású szecskázógép az Állami Gazdaság gépműkiállításán

1930-40-es évek: Kalo (Csajka) Imre

Gőzgép

*Benke János parádés-kocsis
a pusztaszikszói érsekségen*

*Cséplés,
1936. Kárpát úton*

NÉPI ÉPÍTÉSZET

◀Nádfedeles ház 2 pici ablakkal. A ház előtt egy csemetefa van.

2 kisablak, 2 szív alakú galambbejáró szellőző a padlástetőn

NÉPVERSELET

1904. Gál Andrásné, Antal Mária 30 éves korában

1910-es évek: fűzesabonyi pár népviseletben

1910-es évek: fűzesabonyi pár népviseletben Gál János és felesége

1916. Pál (Szenci)
Júlia, Kakuk Sándor;
Sári Anna Terézia

1913–14 Tóth Irma (Molyka)

1916–17. év Császár Lajosné szül. Pásztor 1917 Antal József édesanyja és nővére
Mária és gyermekei

1917 Pál (Szenci) Júlia
és Kakuk Sándor

1917 Barta István, Barta Ilona

1917 Pál (Szenci) Júlia

1917. Tóth Irma (Molyka)

1928. Gál család

1936. Kakuk Sándor családja

Az 1940-es években➡

◀1926. Keresztelő Szent János-napi búcsún Gál Andrásné gyermekeivel

*Antal Szidónia kisgyermek-
ként szüleivel 1914-ben*

Népviseletek

Gál Andrásné (Jegesné) és édesanyja

Tiszaszöllös, 1924. XI. 15. Emlékül magamnak. Bernáth Sándor

*Kóródi Miklós
és Kovács
Julianna*

Tasi Péter felesége

Tóth Beni nagynyja

Kovács Julianna

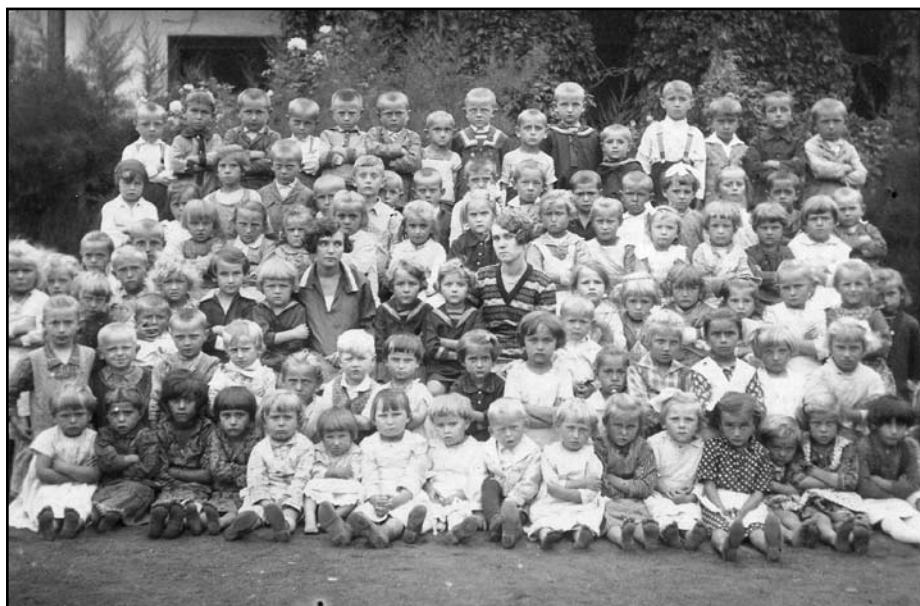

Tasi Etel

ÓVODA — NYÁRI GYERMEKMENHELY

1925. nyári gyermekmenhely

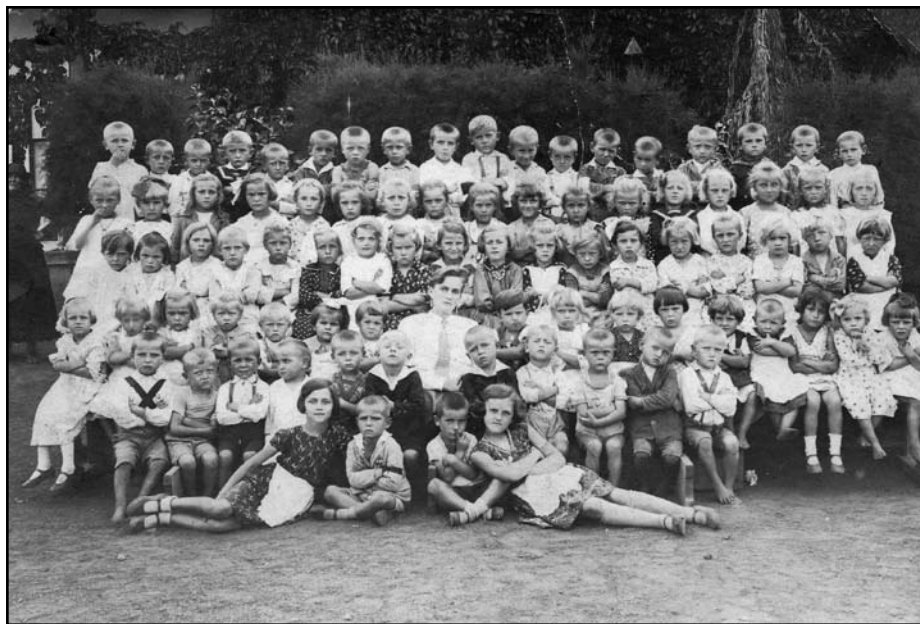
Nyári gyermekmenhely után az első igazi ovis csoport 1928-ban

1928. óvodás csoportkép

1929 óvodásai

Óvodások 1932-ből

Nyári gyermekmegőrző 1937 augusztusából. Pásztor Máriával

SPORT

1926. FSC: Bodnyánszki Péter, Bot István, Dobay Gábor, Fischer István, Fischer József, Grünbaum István, Hegedűs Béla, Kovács Ferenc új sor: Pongor István, Pongor József, Tóth Dezső a kapus, Soós Imre, Slosszer Vilmos, Vágási János, Zagyvai Sándor

Labdával Gál (Kucu) Imre – az 1930-as évek FSC-je

SZÍNJÁTSZÁS

1922 utáni színtársulati csoportkép Nagy-Magyarország képpel

A Gárdaház javára rendezett előadás szereplői 1926-ban

1934. dec. 31. „Túl
a Nagykrivánon”

Füzesabonyi
Műkedvelő Gárda
előadása – hátsó
sor kalapos Okály
Artúr, hátsó sor
jobbszélső Tóth
László tanító

1935

1935 Ne játssz a csókkal! Csoportkép Horváth Ferencével a tűzoltó szertár előtt

1936 A falu rossza

1936 Gül Baba

1938 Marica grófnő

Erzsébet 1941. febr. 15-én

Iglói diákok 1935–39 Alapja egy 1934-ben bemutatott fekete-fehér filmvígjáték Jávor Pál, Gervay Marica és Z. Molnár László főszereplésével

Okály Artúr 1940-es évek eleje Okály Artúr, Horváth Ferenc, Perge ..., Kovács Sándor, Kovács T., Fenyvesi Tibor, Ruttkay Matild, Nagy József, Fejes András, Lázár Mancsi, Farkas ...

SZÜRET

1931 Sportegyesület szüreti felvonulása

1933 szüreti bál

1936 szüreti bál

ÜNNEPEK, KÖZÖSSÉGI EMLÉKEK, ESEMÉNYEK

*1848-as honvéd emlékmű
áthelyezése 1937-ben*

Az 1910-es években

*1912–13 Tasi István (Sűrű)
esküvője*

1914-ben frontra induló népfelkelők füzesabonyi csoportja

1914. Lakodalmas csoport kép a templom előtt, jobbról az 1. fehér kendős Tasi Etel (Bókó Etel), Tasi János bácsi édesanyja

Képek az 1930-as évekből

1920-as évek Sári Beni községi bíró és családja – bal oldalon a kislány Sziklai János bácsi leendő felesége

1926 szoboravató

1928–30 artézi kút, transzformátorház fürdője

1930-as évek Dózsa Gy. u.

1930-as évek

Magnin Alfréd főjegyző 1933-ban

1933. Községházi
köztisztviselők:
Kóródi János,
Czeplédi János,
Pap András, Durzó
Béla, Dobai Gábor,
Zagyvai István,
Gregus Ilonka,
Sós Ilona, továbbá
Menyhárt László,
Bocsi Benedek,
Béký Pál adóügyi
jegyző, Magnin
Alfréd főjegyző

1934 Pap Kálmán világbajnok

1937:
Horváth
Ferenc bor-
bélyüzlete a
főutcán

1936 Bevonuló katonák
búcsúünnepsége a kis
Gelej kocsmá udvarán.
Farkas György vendég-
lője. Kalo Imre, Kóródi
József, Nagy Imre,
Kisnémet László, Farkas
Györgyné Krisztina
asszony, Gál Sándor,
(Tóth ?), Fodor Mária
(Járdáné)

Polgári csoport-kép 1935 körül. Balról álló sor 1. Angyal Veronika, 2. Zsámba Lajosné. A fehérruhás sapkás fiatalember Antal (Lencsés) József, Horváth Erzsébet

1937 Farsangi bált csoportkép balról – állnak: Kalo Rozália (Lenkéné), Kovács Piroska, Hegedűs Erzsébet (Dömi), Hajdú Ilona (Császárné), Gál Mária (Fasír) Ülnek: Hídvégi Mária, Hajdú Klára, Sári Mária (Czövekné), Hartmann Katalin

A község szegény gyerekei 1936. dec. eleje. Tatay Gyula fotója. Felirat: Segítőim Devánszky Ignác, Baumann Pál, fönt álló Antal (Lencsés) Jóska 2 hadiözveggy között. Néhány kolompár gyerek is volt.

*Nemzetközi úrilovasok 1937. júl. 4-én.
A Nemzetközi úrilovasok csoportját és vezetőjüket, vitéz Nagybányai Horthy István tábornokot Magnin Alfréd főjegyző köszöntötte
franciául a községi piactér (mai Széchenyi
Ált. Isk.) udvarán*

Állami csemetekert 1936

*1940 Horváth Ferenc
borbélyüzlete a főutcán*

*Sári Beni bíróhoz
kihelyezett I. vh-ús
orosz hadifogoly;
Nikolaj, aki haza-
utazva egy alag-
útnál lezuhant a
vonat tetejéről és
meghalt.*

Kolumbán-kastély, 1938

Benzinkút a Szihalmi úton az 1930-as években

Lakodalom cigányzenészekkel

Füzesabony Községháza

Lakodalom: Csajbók Sándor és Zele Julianna lagzija. Balról Tóth Jánosné, virágos ruhás lány Zele Marika (Pótyesz); jobb szélén kalapban Zele apó=Zele Lajos; legszélső jobbra: Tasi Etel; balról kendős asszony Gál Júlia

Kovács Ilonka 1938 körül

A Szihalmi út építői 1932-ben, Tóth Istvánnal

VASÚTÁLLOMÁS ÉS KÖRNYÉKE

Sandler József vendéglője – a mai Metropool áruház helyén

Állomás előtt – Rákóczi u. – Vendéglő, kávéház, központi szálloda (mai vasbolt) Hrsztik Sándor borbély- és fodrászüzlete és Metzner Henrik vegyeskereskedése

A DÜLŐKRŐL

Nyomáshoz való alkalmazás mellett a határ tagosítatlan, azaz fordulókra, ezen belül dűlőkre, majd parcellákra oszlik. A dűlőnevek több évszázados hagyományokat tükröznek, utalnak a földrajzi/földtani viszonyokra, a föld minőségére és sokszor a vízzel, (pl árok, patak stb.), kiemelkedő szárazulatokkal (pl. dombokkal) kapcsolatos jellemzőkre. A település legrégebbi elnevezései ezek, ezért a dűlőnevek eredet-, ill. névetimológiai vizsgálata történelmi forrásként használható! Térképészek újra kutatják, feltűntetik a régi elfeledett dűlőneveket.

FÜZESABONY DÜLŐNEVEI, 1886

1. Beltelkek, 2. Dormándi út alóli, 3. Sósúti, 4. Sárfő, 5. Kistrét, 6. Sósrév, 7. Bozsi, 8. Denár, 9. Buda, 10. Selymes, 11. Érmelletti, 12. Budahát, 13. Kenderföld, 14. Mocsolaszög, 15. Fecskekert, 16. Epreskert, 17. Kislegelő, 18. Nagylegelő, 19. Panyiti, 20. Gubakút, 21. Aranykút, 22. Bikafertő, 23. Görbefertő, 24. Birinyi kút, 25. Nyárias (Nyárjas), 26. Mogyorós, 27. Keresztdűlő, 28. Csárdatető, 29. Kőhidi, 30. Árva, 31. Salamon, 32. Szikszói berek, 33. Telekalja, 34. Táborozó, 35. Kertmegi, 36. Kiskúti, 37. Szikszói nagytábla, 38. Nagyaszó, 39. Sósuti, 40. Kastély dűlő

FÜZESABONY TANÍTÓI 1758–1945

1758–1770 Szász András

1770–1771 Vincze Mihály

1771–1772 Kovács József

1773–1774 Bukovenszki János

1774–1775 Kovács József

1844–1856 Bereznai Károly, Ficzer György

1857–1872 Ficzer György, Kocsis Pál

1873–1887 Bögös Ferenc, Keller Ferenc, Révész Kálmán

1888–1894 Bögös Ferenc, Révész Kálmán, Keller Ferenc, Kocsis Béla, Novák Márton

1895–1900 Bögös Ferenc, Révész Kálmán, Keller Ferenc, Marmula József, Madarász Mihály

1900 előtt Bereznai József, Bullin Jánosné, Révész Kálmán, Násza Elza, Násza Lujza, Farkas Ilona, Czimmermann József

1900–1915 Juressa Endre, Bögös Ferenc, Bullin Jánosné, Bereznai József, Farkas Ilona, Czimmermann Ferenc, Kertész Erzsébet

1916–1919 Juressa Lénárt, Révész Kálmán, Simonkovics Mária, Papp Ida, Papp Irén, Kertész Erzsébet, Novák Etelka

1920–1930 Juressa Endre, Kocsis Imre, Papp Ida, Papp Irén, Simonkovics Mária, Tasi Rozália, Ruttkay Ernő, Tóth Endre, Rabb Albert, Bóta Jánosné, Papp Erzsébet

1930–1945 Csanálosi József, Kocsis Imre, Révész Bertalan, Tóth Endre, Tasi Rozália, Papp Ida, Papp Irén, Czimmermann Mária, Ruttkay Ernő, Béki Pál, Papp Erzsébet, Bögös László, Pásztor János, Dubinszki Anna, Maravánszki Ádám, Orsovai Ede

1914–1915 tanítási évadban a központi iskolát kórháznak rendezték be, és egy-egy osztály naponta csak 1-2 órát volt az iskolában.

1944. április 12-én az iskolai év vizsgák nélkül fejeződött be.

**HELYI ÉRTÉKEK BEMUTATÁSA, ... HAGYOMÁNYÖRZÉS CÉLJAIT SZOLGÁLÓ FEJLESZTÉSEK TÁMOGATÁSA
LEADER PÁLYZAT TÁMOGATÁSÁVAL**

